

IHMISELLE, JOLLE VÄKIVALLATTOMUUS JA VASTUU MAAILMASTA OVAT INTOHIMO.

YDIN

47. vuosikerta / 2 • 2013 / www.ydinlehti.fi / 9 euroa

ELÄVÄ MENNEISYYS

Kokemus eriarvoisuudesta,
kärsimyksestä, mutta
myös sovinnosta kosketti
ihmisiä Fellmannin puiston
performanssissa.

**Muuttajan
työmarkkinat**

**Ääni kansanmurhan
uhreille**

**Italian viisi tähteä
sotajalalla**

SAK

SISÄLLYS

4 Pääkirjoitus / **6** Tekijät / **7** Ytimekkäät
/ **11 EKKU AROMAA** Vihdoin meillä on asekauppasopimus
/ **12 JAANA YLITALO** Uusia keinoja turvata
maahanmuuttajien oikeudet

YDINHETKI

14 ARJA ALHO Kun on lähdettävä / **20 SIMO ORTAMO,**
KRISTIINA KOIVUNEN, SHADIA JEMAL &
KIRSI KOIVUPORRAS-MASUKA Maastamuutto ja perhe
/ **26 AINO HAAVIO** Ääriyhmiien mosaiikki / **30 ANJA PORTIN**
Kansanmurhan todistajat / **36** Uskoa sinapinsiemenen
verran / **38 PIRKKO PELTONEN ROGNONI** Sodassa kaikkien
puolueiden kanssa / **42 ARJA ALHO** Aatteen nälkä ja jano
/ **46 PEKKA ELOMAA & KIRSI KOIVUPORRAS-MASUKA**
Sovinto

YTIMESSÄ

52 ARJA ALHO Paratiisiin harmaa / **56 HANNU REIME**
Tynkä-Kyporksen rahavaikeudet / **60 KALEVI SUOMELA**
Hyväksytään markkinatalous, hylätään kapitalismi
/ **64 RIITTA OITTINEN** Kotitöitä pikkurahalla / **66 MIKKO**
PATOKALLIO Miten Syyriaan rakennetaan rauha?
/ **70 JUHA SAARINEN** Jihadismi ja poliittinen väkivalta
/ **72 KRISTIINA KOIVUNEN** Kurdien kansanmurhan
seuraukset

YDINKOKEMUS

78 KIRSI KOIVUPORRAS-MASUKA Ihmisrakas tarinankertoja
/ **82 KIRSI KOIVUPORRAS-MASUKA** Risteyksessä
/ **84 PEKKA TUOMIKOSKI** Suomalainen ymmärsi tavallista
duunaria / **86 EERO SUORANTA** Suurten harppausten Kiina
/ **89 Kirja-arviot** / **92** Levyt / **93 ARJA ALHO** Teetä Sarah
Palinin kanssa / **94 NILS TORVALDS** Poliitiikka säästökuurin
aikana / **96 WELAT NEHRI & MAJID HAKKI** Kurdien
joukkotuhonta tunnustettava / **98** Pala historiaa

AATTEEN AUKKO

YDIN-LEHTI ON uudistunut. Teemme lehteä nyt paitsi painettuna myös iPad-versiona niille, joille väkivallattomuus ja vastuu maailmasta ovat intohimo. Kiitokset Aalto-yliopiston opiskelijat **Iina, Luyi, Martina** ja **Simo!**

Uskomme, että eri näkökulmien aktiivisella hakemisella ja uskalluksella kysyä uusia kysymyksiä totutuista asioista, Ydin-lehdellä on paikkansa kiinnostavana mielipidelehtenä. Samalla vahvistamme kansanvaltaa, mikä on hieno päämäärä.

Neljässä kuluvan vuoden numerossamme pengomme eriarvoisuutta eri näkökulmista. Tämän numeron teemamme on työhön liittyvien kysymysten ja eriarvoisuuden käsittely, niin kotimaassa kuin globaalistikin. Erityisesti käsittelemme muuttoliikkeitä, työtä ja niiden yhteyttä eriarvoisuuteen.

MAAILMANLAAJUISET muuttoliikkeet muuttavat kulttuureja, vaikuttavat globaaleihin rahavirtoihin, panevat koetukselle työvoiman suojelun ja testaavat työmarkkinakäytäntöjä. Ne, joilla on vähiten valtaa, joutuvat eniten alistetuiksi. Siksi alistetut tarvitsevat tukeamme kanssaihmisinä, mutta myös apua ammattiyhdistysliikkeeltä, järjestöiltä ja viranomaisilta.

Sananvapaus kuuluu demokratiaan, mutta mitään vapausoikeutta ei saa käyttää toisen ihmisen alistamiseen. Siksi vihapuhetta ei voi eikä saa perustella sananvapaudella. Vihapuheeseen puuttuminen ei liioin ole delegoitavissa jollekin muulle.

Maahanmuuttajan tie suomalaiseen yh-

ARJA ALHO päätoimittaja

teiskuntaan on kivistä tehty. Kyse ei aina ole erilaisuuden yllättämien kansalaisten reaktioista tai suoranaisesta rasismista, vaan usein myös viranomaistoiminnasta. Laki ei ole kaikille sama, tulkinnat vaihtelevat. Tästä keskustelin **Nasima Razmyarin** ja **Petr Potchinchichtchikovin** kanssa.

Suomesta on muutettu ja Suomeen muutettu. Noin 1,3 miljoonaa suomalaista on lähtenyt viimeisen 150 vuoden

aikana täältä muualle. Kun **Riitta Oittinen** kirjoittaa siivoojista, oli se myös suomalaisnaisen siirtolaiskokemusta. Edesmennyt kannansuomalainen professori **Varpu Lindström** kirjoitti Sannista, joka maahanmuuttajana tunsii arvonsa ja kapinoi isäntäperhettään vastaan: I no dog, I Sanni.

Tänne tulleita on myös aina ollut. Mahtaako sellaista sukua löytyäkään, jossa ei olisi muualta tulleita? Läpi ihmiskunnan historian yhteisöt ovat hakeneet tiiviyyttä ja turvallisuutta suojautumalla vieraita vastaan. Silti juuri vierauden yhdistäminen tuttuun on ollut yhteisöille kehittymisen ehto.

Meillä on paljon tehtävää. Ulkomaisten yritysten, jotka toimivat Suomessa, tulee noudattaa suomalaisia työnantajavelvollisuuksia. Palkkoja ei saa polkea. Meidän on vapauduttava stereotyyppioista ja valittava johtajiksi, opettajiksi ja uutisankkureiksi maahanmuuttajia.

EURON KRIISILLÄ on myös yhteys muuttoliikkeisiin. Espanjaan on ennen tultu, nyt sieltä lähdetään. Euroalue on onnistunut kurjistamaan itse itseään, aiheuttamaan sosiaalisen sekasorron ja poliiti-

tisen epävakauden. Kiristyspolitiikan hinta on liian kova. Vaikka on vaikeaa selittää, että kansantalous ja kotitalous ovat eri asia, sitä on yritettävä.

Kansantalouden velka ei ole sama kuin kotitalouden velka. Espanja ja Irlanti eivät olleet velkaantuneita maita, silti ne joutuivat finanssikeinottelun kohteiksi ja vaikeuksiin. Belgian velka on aina ollut valtava ja silti se on euron sydänmaita. Lukemalla Keynesiä ymmärtää paljon.

Velalla on peloteltu vetoamalla niin kutsuttiin Reinhart-Rogoff-tutkimukseen. Sen mukaan talouskasvu alkaa hiipua kun velka ylittää 90 prosenttia bruttokansantuotteesta. Pelkästään kansantalouksien tilastojen silmäily osoittaa väitteen paikkaansapitämättömyyden, mutta että se paljastuu excel-taulukointivirheeksi, on jo murheellista.

YDIN-LEHTI OLI mukana euroalueen kiristyspolitiikkaa käsittelevässä seminaarissa huhtikuisessa Sosiaalifoorumissa. Monet haluaisivat nähdä ratkaisun yksinkertaisena valintana: eurosta ulos tai liittovaltio. Kun menneisyyttä ei voi elää uudestaan, euroalueen ongelmia pitää ratkoa monilla eri tavoin.

Kiristyspolitiikka vie hengen kaikilta eikä vain niiltä, joita halutaan kurittaa. Työkalupakissa on ainakin velkasaneeraus,

Ne, joilla on vähiten valtaa, joutuvat eniten alistetuiksi.

rahan itseisarvoisesta vakausopista luopuminen ja pankkiunioni. Liittovaltiota puolestaan ei voi synnyttää, ellei läheisyysperiaatteen vakiinnuttamisessa edetä, ellei demokraattisia instituutioita vahvisteta, eikä ainakaan ilman kansalaisten tukea.

Veroparatiiseissa makaa enemmän tai vähemmän rikollisen rikkaimman prosentin varallisuus. On hyvä, että niiden kuriinpanemista puuhataan pontevasti. Mutta olisiko sittenkin jotakin älyllistä epärehellisyyttä ilmassa, kun Suomen talouden kasvua ja työllisyyttä haettiin verokilpailulla samaan aikaan, kun paratiisien alhaista verotasoa paheksutaan?

KITOS **Paavo Arhinmäen**, yhteisöveron jättialennus ja siihen liittyvät osinkoverotuksen porsaanreiät tulivat tunnustetuiksi. Minun mielestäni tämä oli korjauksista huolimatta väärää politiikkaa. Oikeaa politiikkaa olisi ollut hakea kasvua ja työllisyyttä kiinnittämällä huomiota ihmisiin, jotka pätäkätöissä ja yksinyrittäjinä joutuvat elämään riskillä.

Kun tietäisi, ettei putoa toimeentuloturvasta, ja että se joustaa elämäntilanteiden ja työpätkien mukaan, voi työllistyä ja työllistää. Pelon ja epävarmuuden sumussa ovat uudet ideat ja tuotteet, joita Suomi voisi viedä maailmalle.

Olivatko keväiset veroratkaisut oikeudenmukaisia? Eivät olleet. Platon jo sanoi: epäoikeudenmukaisuuden korkein aste on teeskentely oikeudenmukaisuus. Tästä teeskentelystä syntyy myös se aatteellinen aukko, josta kirjailija **Sirpa Kähkönen** puhuu ja jonka ihmiset haluaisivat täyttää.

Mutta silti politiikan katsomossa on osallisuutta vailla olevien joukko, joka ei viihdy järjestetyissä tilaisuuksissa ja joissa heillä ei ole muuta kuin tuolintäytteen virka. **Y**

YDIN 2/2013 tekijät

PEKKA ELOMAA

on freelance-kuvaaja, joka tekee urauurtavaa työtä yhteisöllisen valokuvauksen parissa.

AINO HAAVIO

on kehityskysymyksiin erikoistunut vapaa toimittaja.
/ sivu 30.

KRISTIINA KOIVUNEN

on Lähi-itään erikoistunut vapaa tutkija, joka on asunut kolme vuotta Pohjois-Irakissa.
/ sivu 20 & 72.

RIITTA OITTINEN

on Belgiassa asuva tietokirjailija ja toimittaja sekä Ytimen toimituskunnan jäsen.
/ sivu 64.

SIMO ORTAMO

opiskelee poliittista historiaa sekä aikakauslehtisuunnittelua ja on Ytimen toimituskunnan jäsen.
/ sivu 20.

MIKKO PATOKALLIO

on lähi-itään erikoistunut tutkija, joka työskentelee projektikoordinaattorina CMI:n Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän osastolla.
/ sivu 66.

PIRKKO PELTONEN ROGNONI

on Italiassa pitkään asunut tietokirjailija.
/ sivu 38.

ANJA PORTIN

on toimittaja ja kirjailija, joka kävi Sarajevossa marraskuussa.
/ sivu 30.

HANNU REIME

on on toimittaja, joka on julkaissut kirjan Israelin ja Palestiinan konfliktista.
/ sivu 56.

JUHA SAARINEN

on kansainväliseen politiikkaan ja erityisesti Lähi-idän aluepolitiikkaan erikoistunut itsenäinen tutkija ja jatko-opiskelija.
/ sivu 70.

EERO SUORANTA

opiskelee Itä-Aasian tutkimusta ja on Ytimen toimituskunnan jäsen.
/ sivu 86.

PEKKA TUOMIKOSKI

on historian ja kansanperinteen popularisointiin erikoistunut toimittaja ja tietokirjailija.
/ sivu 84.

YDIN-LEHTI Rauhanasema,
Veturitori 3, 00520 Helsinki
ydin@ydinlehti.fi, www.ydinlehti.fi

PÄÄTOIMITTAJA Arja Alho,
p. 0407093770, arja.alho@ydinlehti.fi

TOIMITUSSIHTEERI Kirsi Koivuporras-Masuka, kirsi.koivuporras@gmail.com

HALLITUKSEN PJ Kalevi Suomela,
kalevi.suomela@gmail.com

ULKOASU Iina Lievonen, Luyi Ma,
Martina Babisová

TAITTO Iina Lievonen, Luyi Ma,
Martina Babisová, Simo Ortamo

KANNEN KUVA Pekka Elomaa

TILAUKSET ydin@ydinlehti.fi,
www.ydinlehti.fi
Danske Bank FI 42 8000 1301 5099 24
Ydin ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

TILAUSHINNAT

35 € vuositilaus, sis. alv 10%
28 € kestitilaus, sis. alv 10%
20 € alennettu (opiskelijat,
työttömät), sis. alv 10%

ILMOITUSKOOT JA -HINNAT

(hintoihin lisätään alv 24 %)
Takakansi 172x225 mm 1500 €
1 sivu 172x225 mm 1000 €
1/2 sivua 172x113 mm 500 € tai
86x225 mm 500 €
1/4 sivua 172x56mm 300 € tai
86x113mm 300 €

JULKAISIJA Ydin-julkaisut ry.
47. vuosikerta (Rauhaa kohti -lehden
86. vuosikerta)

PAINOPAIKKA Miktor Oy ISSN
0356-357X

YDIN on Kultti ry:n jäsenlehti. Lehti pidättää itsellään oikeuden käsitellä sille toimitettua materiaalia. Lehden vastuu ilmoituksen poisjäämisestä tai julkaisussa sattuneesta virheestä rajoittuu ilmoituksesta maksetun määrän palauttamiseen. Huomautukset 14 päivän kuluessa.

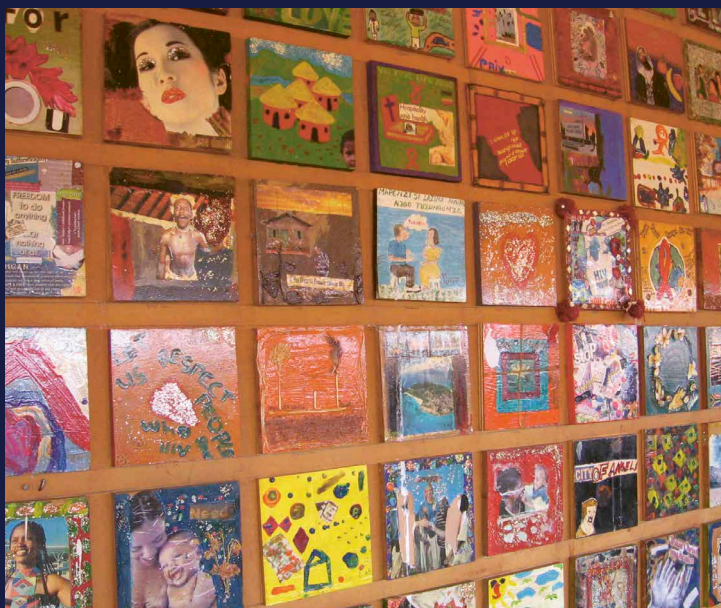
Ydin-lehti saa vuonna 2013 ulkoasiainministeriön kehityspoliittista tiedotustusta aihepiiriä käsittelevien artikkeleiden julkaisemiseen.

IRTONUMEROITA:

Akateeminen kirjakauppa (Helsinki keskusta, Iso Omena, Itäkeskus, Tapiola, Oulu, Turku, Tampere), Rosebud (Helsinki) ja Stockmann (Helsinki).

Lehden voi lukea iPadilla lataamalla Ydin-lehti-sovelluksen App Storesta.

Ytimekkäät

KANSALAI SYHTEISKUNTA TARVITSEE TEKIJÄNSÄ

"KANSALAISET tietävät aina valtiota tai markkinoita paremmin, mikä on heille hyväksi. Kyse onkin enemmän siitä, ovatko poliittiset tai taloudelliset eliitit valmiita kuuntelemaan." Näillä sanoilla Jay Naidoo avaa tuoreeseen *Kansalaisyhteiskunnan tila 2013* -raporttiin kirjoittamansa esipuheen. Naidoo on eteläafrikkalainen vaikuttaja, entinen poliitikko, ay-johtaja ja yksi apartheidin vastaisen taistelun kärkeijöistä.

Nelson Mandelan presidenttikaudella Naidoo istui hallituk-

sessä ja vastasi Etelä-Afrikan jälleenrakennus- ja kehittämisohjelmasta ennen siirtymistään viestintäministeriksi. Tällä hetkellä Naidoo vaikuttaa kansainvälisessä aliravitsemuksen poistamiseksi työskentelevässä organisaatiossa nimeltään Global Alliance for Improved Nutrition (GAIN) ja on myös Afrikan kehittymistä edistävän Mo Ibrahim -säätiön hallituksen jäsen.

Naidoo onkin mies paikallaan ottamaan kantaa kansalaisyhteiskunnan tilaan. Esipuhees-

saan hän toteaa, että monta apartheidin vastaisen taistelun aikana opittua läksyä on mahdollista edelleen hyödyntää:

"Tärkeimmät läksyni opin syrjäytetyiltä yhteisöiltä ja siirtotyöläisiltä, jotka asuivat kaikkein brutaaleimmissa olosuhteissa kaivoksilla ja tehtaiden asuntoloissa. Monet olivat lukutaidottomia, mutta heiltä opin kuuntelun taidon, opin kuuntelemaan huolella ja sisäistämään heidän viisautensa, mikä auttoi minua luomaan strategiaa, joka lopulta oli osa liikettä ja yksi vapaustaistelumme peruspilarista Etelä-Afrikassa.

Opin, että ne, joilla on valtaa, kunnioittivat meitä vain, kun meillä oli valtaa. Ja meillä oli valtaa ainoastaan silloin, kun me vaivalla organisoimme yhteisömme, työntekijät, naiset, opiskelijat ja uskontoon pohjaavat organisaatiot heitä itseään koskevien elämän perusasioiden ympärille.

Kaikki tämä pitää edelleen paikkansa: meidän tehtävämme aktivisteina on toimia katalyyteina. Menestys on mahdollista ja kestävä ainoastaan silloin, kun paikallinen johtajuus nousee ja ihmiset omistavat asian ja johtavat omia kamppailuitaan." **Y**

Kansalaisyhteiskunnan tila -raporttia julkaisee CIVICUS. Huhtitoukokuun taitteessa ilmestyneen raportin *The State of Civil Society 2013* voi ladata kokonaisuudessaan osoitteesta

www.civicus.org

Ytimekäs:

“KUINKA PALJON
TODISTEITA
SOTARIKOKSISTA JA
RIKOKSISTA IHMISYYTTÄ
VASTAAN YK:N
TURVALLISUUSNEUVOSTO
VIELÄ TARVITSEE,
ENNEN KUIN SE VIE
SYYRIAN TILANTEEN
KANSAINVÄLISEN
RIKOSTUOMIOISTUIMEN
TUTKITTAVAKSI?”

– Anu Tuukkanen, Maakohtaisen työn asiantuntija,
Amnesty International

Maapallo sylissäme

MAAILMA kylässä -festivaali tulee taas toukokuun viimeisenä viikonloppuna. Ydin-lehti on mukana Maailman kirjat -tapahtumassa, joka on osa festivaalia. Maailman kirjat on lukemisesta pitävälle kävijöille suunnattu suurkatselmus, joka tarjoaa luettavaa kirjateltassa lauantaina klo 11–20 ja sunnuntaina klo 11–18.

Amazon-lavalla puolestaan käydään kiinnostavia keskusteluja, joista Ydin emännöi yhtä: Sunnuntaina 26.5. kello 12–12.40 puhutaan mielipidelehtien merkityksestä yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Maailma kylässä -tapahtumaa on järjestetty vuodesta 1995. Se on kasvanut yhdeksi Suomen suurimmista festivaaleista, joka on tarkoitettu koko perheelle ja on ilmainen. Viime vuonna kävijöitä oli reilut 100 000.

Maailma kylässä -festivaali on myös järjestö-, kehitysyhteistyö- ja monikulttuurisuustapahtuma. Näytteilleasettajia on 450. Festivaali tarjoaa elämyksiä kaikille aisteille vatsan nautinnoista puhumattakaan. Tänä vuonna Maailma kylässä kohtaa Teatrisuorisoteatterifestivaalin. Se tuo yli sata erilaista tanssi- ja teatteriesitystä festivaalivieraiden iloksi. **Y**

Työuria ei pidäkään venyttää

PITÄISIKÖ opiskelijoiden valmistua nopeammin vai eläkeikää lähestyvien pysyä töissä pidempään, jotta Suomen talous saataisiin tervehtymään? Ei kumpakaan, ilmoittivat Tilastokeskuksen tutkijat helmikuussa. Opiskeluaikoja ja eläkeikää tärkeämpää olisi nimittäin keskittyä siihen, mitä tapahtuu työurien keskivaiheilla, eli työtömyyteen.

Ylen uutisessa yliaktuaari **Markus Rapo** sekä kehittämisspäällikkö **Pekka Myrskylä** toteavat, että nuorimpien ja vanhimpien työntekijöiden osuus työvoimasta on suhteellisen pieni. Siksi muutokset heidän työssäkäynnissään eivät juuri vaikuta huoltosuhteeseen, joka kuvaa työllisten suhteellista osuutta koko väestöstä.

Lisäksi 55–64-vuotiaiden työllisyysaste on jo kasvanut verrattuna 1990-luvun lamaa edeltäneeseen aikaan. Opiskelijoista taas puolet on jo työelämässä, mikä ehkä pitkittää opiskeluaikoja, mutta myös parantaa heidän työllistymistään valmistumisen jälkeen.

Huoltosuhteen parantamiseksi pitäisikin kiinnittää huomiota erityisesti 30–44-vuotiaisiin, joiden työllisyysaste on edelleen huonompi kuin ennen 1990-luvun lamaa. Tämä on tärkeää myös siksi, että kerran työttömäksi joutuminen tekee myös työelämään palaamisen hankalaksi. **Y**

Kiinaan mielenterveyslaki

KIINASSA astui voimaan maan ensimmäinen mielenterveyslaki 1. päivä toukokuuta. Human Rights Watch arvostelee lakia kuitenkin siitä, ettei se eliminoi kaikkia porsaanreikiä koskien henkilöiden pakottamista hoitoon vastoin tahtoaan. Huoli johtuu siitä, että Kiinassa on suljettu hoitolaitoksiin poliittisia aktivisteja ja muita hallinnolle epämieluisia henkilöitä mielen-terveysongelmiin vedoten.

On arvioitu, että Kiinassa 70–80 prosenttia hoitolaitosten potilaista on lähetetty laitoksiin vastoin tahtoaan. Läheisillä sukulaisilla, työnantajilla ja poliiseilla on valta lähettää mahdollisista mielenterveysongelmista kärsivä henkilö, jonka voidaan katsoa vahingoittavan itseään tai muita, arvioitavaksi psykiatriseen sairaalaan. Mikäli psykiatrit toteavat, että henkilöllä on vakavia mielenterveyden häiriöitä, he voivat ottaa hänet pakkohoitoon ilman potilaan omaa suostumusta.

Human Rights Watch kritisoi lakia siitä, ettei siinä määritellä tarkemmin tekijöitä, joiden perusteella henkilö täytyy ottaa välittömästi hoitoon. Näin ollen valta jää pitkälti psykiatrien käsiin. Laissa ei myöskään taata hoitoon määrättyjen henkilöiden oikeusturvaa. Lisäksi laitoksiin suljettujen mahdollisuutta pitää yhteyttä ulkopuolisiin tahoihin on hoitolaitoksessa oloaikana rajoitettu. **Y**

Kenian vaaleissa vihapuhe siirtyi verkkoon

KENIAN vaalit sujuivat rauhallisesti, mutta maan viranomaiset ovat saaneet kritiikkiä siitä, että he antavat vihapuheen levitä internetissä. Instute for Peace and War Reporting nostaa kysymyksen esiin uutisessaan, jossa todetaan, että Keniassakin on siirrytty käyttämään sosiaalista mediaa vihan lietsomiseen.

Vuoden 2007 väkivaltaisuuksien päätyneissä vaaleissa synn vihapuheen levittämistä saivat niskoilleen maan viralliset joukkotiedotusvälineet. Tämänkertaisissa vaaleissa mediaa valvottiin, mutta viranomaisilta jäi lähes tyystin huomioimatta se, että mielipiteet ovat siirtyneet printistä verkkoon.

Tiedotusvälineet ovat itsekin tarkastaneet käytäntöjään ja tehneet yhteistyötä viranomaisten kanssa. Tämä on osaltaan siirtänyt kaikkien kiivaimmat kommentoijat käyttämään hyväkseen sosiaalista mediaa. Kenialaisen Umatihankkeen laskelmien mukaan noin 28 prosenttia läpikäydyistä 792 verkkokommentista sisälsi ”vaarallista puhetta”. **Y**

Ydinsulkusopimuksen uudet kuulumiset

GENEVESSÄ on ydinsulkusopimuksen tarkistamisesta käyty valmisteluneuvotteluja. Suomen hallitus jättäytyi ydinaseiden inhimillisistä seurauksia koskevan päätöslauselman ulkopuolelle, vaikka yli 70 valtiota äänesti sen puolesta. Rauhanliiton puheenjohtaja ja europarlamentaarikko **Tarja Cronberg** arvioi Suomen poisjääntiä kriittisesti.

-Poisjättäytyminen tästä ryhmästä voi kyseenalaistaa Suomen uskottavuuden ydinaseriisunnassa ylipäänsä.

Cronberg oli myös pettynyt, ettei Helsingin kokous joukkotuhoaseista vapaasta Lahi-Idästä edistynyt Genevessä. Muun muassa Egypti jätti valmistelukokouksen protestina tästä syystä.

Joukkotuhoaseista vapaan vyöhykkeen muodostamisesta Lähi-itään on sovittu jo 1990-luvulla. Toteutus on jäissä, koska kaikkia alueen maita ei saada neuvottelupöytään.

-Yhdysvalloilla olisi nyt näytön paikka, jotta myös Israel saadaan mukaan. Obaman visio ydinaseettomasta maailmasta uhkaa jäädä pelkäsi puheeksi, jos Lähi-idän vyöhyke ei toteudu, totesi Cronberg. **Y**

Tutkinta turvallisuusjoukkojen väkivallasta

BANGLADESHISSA vaaditaan, että hallituksen tulisi varmistaa, etteivät maan turvallisuusjoukot enää käytä voimakeinoja mielenosoittajiin. Lisäksi hallitusta vaaditaan asettamaan tutkintalautakunta selvittämään mielenosoituksissa kuolleen ihmisten kohtaloa.

Bangladeshissa on järjestetty laajoja mielenosoituksia helmikuusta alkaen. Tähän mennessä surmansa on saanut noin 12 mielenosoittajaa, joukossa lapsia. Human Rights Watch raportoi, että Bangladeshin rajavartiomiesten ja nopean toiminnan joukkojen on nähty ampuvan aseistamattomia mielenosoittajia kumiluotien lisäksi oikeilla luodeilla.

Joissain tilanteissa väkijoukko on heitellyt poliisia ja turvallisuusjoukkoja esimerkiksi tiilillä ja kivenmurikoilla, johon poliisi on vastannut tulella. Osa silminnäkijöistä on kertonut turvallisuusjoukkojen avanneen tulen varoittamatta ja äkillisesti. **Y**

EEKKU AROMAA

Kirjoittaja on Sadankomitean pääsihteeri, joka osallistui molempiin sopimusneuvotteluihin Suomen delegaation kansalaisjärjestöedustajana.

Vihdoin meillä on asekauppasopimus

PITKÄÄN VAADITTU, toivottu ja odotettu asekauppasopimus aukeaa allekirjoitettavaksi kesäkuun 3. päivä. Voimaantulo vaatii 50 ratifointia. Joidenkin arvioiden mukaan sopimus voisi siis astua voimaan parin vuoden kuluttua.

Järjestöt ovat vaatineet sitovaa kansainvälistä asekauppasopimusta jo pitkään. Maailmassa on säädelty esimerkiksi banaanien ja tekstiilien kauppaa tiukemmin kuin aseiden. Suomi ja joukko muita maita tarttui tähän järjestöjen ja myöhemmin myös Nobelin rauhanpalkinnon saajien aloitteeseen 2006.

Valtioiden aloitteen jälkeen kului vielä vuosia, mutta sopimuskonferenssia päästiin järjestämään 2010-luvulla ja heinäkuussa 2012 pidettiin kuukauden kestäneet neuvottelut. Nämä neuvottelut päättyivät umpikujaan kokouksen viimeisenä päivänä Yhdysvaltojen ilmoittaessa, ettei vaadittua yksimielisyyttä löydy.

Syksyllä 2012 aloitteentekijämaat veivät päätöslauselmaehdotuksen YK:n yleiskokoukseen. Se sisälsi lähinnä päätöksen uudesta kokouksesta, jossa sopimusta voitaisiin hioa, jotta se voitaisiin hyväksyä yksimielisesti. Kokouksessa päätöslauselma hyväksyttiin ja keskustelut lupaavasti ”viimeiseksi asekauppasopimus-

neuvotteluksi” nimetyssä kokouksessa sujuivat huomattavasti heinäkuun neuvotteluja paremmissa tunnelmissa.

KOKOUKSEN VIIMEISENÄ päivänä Syyria, Pohjois-Korea ja Iran kuitenkin ilmoittivat, että saavutettu kompromissi on niiden mielestä epätasapainoinen, eivätkä maat voi sitä hyväksyä. Kulissien takana pidetty neuvottelutauko ei auttanut eripuraan, vaan kokouksesta poistuttiin viileään iltaan kello 22.30 viimeisen kokouspäivän jälkeen.

Sopimus hyväksyttiin kuitenkin äänestyksellä YK:n yleiskokouksessa jo seuraavalla viikolla, heti seuraavana arkipäivänä. Sopimuksen hyväksymistä vastustivat vain nuo kolme maailmanpolitiikan häirikkövaltiota.

Sopimus ei missään tapauksessa lopeta kaikkia asekaupan ongelmia, mutta hyvin implemmentoituna se voi olla tehokas väline kaikkein ongelmallisimman asekaupan rajoittamiseen. Ja joka tapauksessa se on ensimmäinen YK:ssa hyväksytty sopimus aikoihin. Edellinen oli YK:n yleissopimus vammaisten oikeuksista, joka hyväksyttiin 2006.

Uusi sopimus paitsi suitsii asekauppaa, myös antaa toivoa kansainvälisen diplomatian mahdollisuuksista. **Y**

JAANA YLITALO

Kirjoittaja on Palvelualojen ammattiliiton ensimmäinen varapuheenjohtaja.

Uusia keinoja turvata maahanmuuttajien oikeudet

AMMATTIYHDISTYSLIIKKEEN tavoitteena on turvata Suomessa oikeudenmukaiset työmarkkinat, jonka ytimen muodostavat yleissitovat työehtosopimukset sekä toimiva työlaainsäädäntö.

Hyvin toimivilla, oikeudenmukaisilla työmarkkinoilla kaikkia työntekijöitä kohdellaan yhdenvertaisesti ja sovittujen reunaehtojen mukaisesti. Monikulttuuriset työyhteisöt ja maahanmuutto rikastuttavat työelämää ja yleensä suomalaista yhteiskuntaa.

Valitettavasti edellä kuvattuja oikeudenmukaisia työmarkkinoita on välillä vaikea löytää tämän päivän Suomessa. Suomalaisen työelämän tuntemuksen tai kielitaidon puutteen vuoksi maahanmuuttajat ovat alttiimpia eriaisteiselle vedätykselle ja hyväksikäytölle työelämässä.

Kaikkein heikoimmassa asemassa ovat ne maahanmuuttajat, joiden lupa oleskeluun Suomessa perustuu työntekoon. Tätä haavoittuvaa asemaa jotkut työnantajat käyttävät häikäilemättä hyväkseen.

Palvelualat ovat monikulttuuristuneet nopeasti Suomessa. Tämä näkyy muun muassa Palvelualojen ammattiliiton PAMin äidinkielenään vieraskielisten jäsenten määrän nopeana kasvuna. Tällä hetkellä jäsenenä on yli 8000 maahanmuuttajataustaista henkilöä.

PAMissa käsitellään vuosittain maahanmuuttajataustaisten jäsenten riita-asioita suhteessa enemmän kuin heidän lukumääränsä koko jäsenistöön verrattuna on. Tämäkin on yksi signaali siitä, että heikompaa työmarkkina-asemaa ollaan valmiita käyttämään hyväksi.

Maahanmuuttajataustaisten jäsenten auttaminen on kuitenkin vain jäävuoren huippu, mitä tulee työehtojen polkemiseen. Valitettavasti kaikkein törkeimmät tapaukset jäävät ammattiliittojen avun ulkopuolelle, sillä nämä työperäisen hyväksikäytön uhrit uskaltavat vain harvoin lähteä hakemaan apua.

PAMIN YHTEISKUNTAVAIKUTTAMISEN kärkitavoitteena on alipalkkauksen kriminalisointi. Mikäli alipalkkaus määriteltäisiin rikoslaisa rangaistavaksi teoksi, loisi se selkeän pelotevaikutuksen alipalkan maksamiseen. Tällä hetkellä alipalkkaa maksavan työnantajan ”rangaistus” on palkka-saatavien maksaminen jälkikäteen.

Vähäinen kiinnijäämisen riski ja sanktioiden puuttuminen houkuttavat liian monia työnantajia lipsumaan työehtosopimusten mukaisesta palkanmaksusta. Kriminalisointi antaisi lisää eväitä myös maahanmuuttajatyöntekijöiden oikeuksien turvaamiseen. **Y**

Ydinhetki

YDINHETKI KERTOO
ASIOISTA PAIKAN PÄÄLTÄ
JA IHMISTEN KAUTTA.
TÄLLÄ KERTAA ISTUMME
MUUN MUASSA PÖYTÄÄN
NASIMA RAZMYARIN JA PETR
POTCHINCHTCHIKOVIN
KANSSA, TAPAAMME SIRPA
KÄHKÖSEN JA KERROMME
KANSANMURHAN
TODISTAJISTA BOSNIASSA.

14 ARJA ALHO Kun on lähdettävä / 20 SIMO ORTAMO, KRISTIINA
KOIVUNEN, SHADIA JEMAL & KIRSI KOIVUPORRAS-MASUKA
Maastamuutto ja perhe / 26 AINO HAAVIO Ääriyhmiön mosaiikki
/ 30 ANJA PORTIN Kansanmurhan todistajat / 36 Uskoa
sinapinsiemenen verran / 38 PIRKKO PELTONEN ROGNONI Sodassa
kaikkien puolueiden kanssa / 42 ARJA ALHO Aatteen nälkä ja jano
/ 46 PEKKA ELOMAA & KIRSI KOIVUPORRAS-MASUKA Sovinto

KUN ON LÄHDETTÄVÄ

Kirjoittaja Arja Alho Kuvat Pekka Elomaa

Ydin tapasi Helsingin
kaupunginvaltuutettu
Nasima Razmyarin ja yrittäjä
Petr Potchinchtkhikovin.
Keskustelimme kulttuureista,
työmarkkinoista ja
kotouttamisesta – ja hiukan
kukkahattutädeistä.

Nasima Razmyar ja Petr Potchinchchikov ovat itse kokeneet suomalaiset työmarkkinat maahanmuuttajan näkökulmasta.

NASIMA: Kauneimmat lapsuusmuistoni Kabulista ovat isovanhempieni luota. Heillä oli suuret pihat ja suuri perhe. Perjantaisin kokoonnuttiin viettämään aikaa yhdessä. Tehtiin yhdessä ruokaa, syötiin pihalla ja oli paljon iloa.

Isälläni oli virka Afganistanin suurlähettiläänä Moskovassa, jonne muutimme kun olin viisivuotias. Tarkoitus ei tietenkään ollut lopullisesti muuttaa pois, mutta Afganistanin tilanne paheni 1990-luvun alussa. Tuli sisällissota. Jääminen Moskovaan oli mahdotonta, mutta vielä mahdollisempaa oli palata. Tulimme Suomeen kun olin kahdeksanvuotias.

PETR: Minä olen syntynyt ja kasvanut Moskovassa. Moskova nyt on yksi maailman mahdollisimman suurkaupunkeja. Lapsuudessa siellä ei ollut niin ahdasta, pölyistä, likaista ja aggressiivista kuin nykyisin. Lapsi muistaa – olosuhteista riippumatta – arjen myönteiset asiat ja niihin liittyvät yksityiskohdat. Niistä muodostuu onnellisuus.

Tulin Suomeen yksin 18-vuotiaana. Kyse oli mahdollisuuksien etsimisestä, opiskelin musiikkia. Vuonna 1993 asevelvollisuuslakia muutettiin kolme tai neljä kertaa. Välillä opiskelun vuoksi ei pitänyt joutua armeijaan, välillä taas piti. En kokenut missiokseni palvella Venäjän armeijaa ja uhka siitä sai minut lähtemään.

Olen perheeni ainoa lapsi. Olihan se kova paikka, että 18-vuotias lähtee kotoa. Mutta varmasti äitini sisäisesti tajusi, ettei parempia vaihtoehtoja ollut. Siinä oli kyse tulevaisuudestani.

YDIN: Millaisen Suomen kohtasitte?

NASIMA: Olin oppinut venäjän kielen hyvin ja pidin kovasti elämästäni Moskovassa. Muutos oli nopea ja raju. Ensimmäiset muistoni liittyvät poliisiin. Oli pitkiä kuulusteluja. Oli vastaanottokeskus ja vieraita tuoksua. Aika pian siirryimme Rovaniemen vastaanottokeskukseen. Alkoi tuntua, että täällä on uusi koti.

Ystävällisyys ja lämpö oikein huokuivat. Oli talvi, pulkkamäki, luistelua – ja olin tietenkin oman rakastavan perheeni kanssa.

PETR: Matkustin Moskovan- junalla tuttavieni kanssa Lahteen, josta olin saanut työpaikan. Siihen liittyi paljon jännitystä. Kiitos Venäjällä vallinneen 90-luvun alun kaaoksen, pääsin perille. Mietin, että jospa rajalla otetaan ulos junasta ja pakotetaan armeijaan. Vainikkalasta eteenpäin tunsin suurta helpotusta.

Ensimmäiseen Suomen vuoteeni liittyy paljon myönteistä. Piti keskittyä hyviin asioihin ja toivoa parasta. Jos olisin välittänyt siitä, mikä oli huonoa tai vaikeaa, en olisi selvinnyt.

YDIN: Entä arki? Entä suhde omiin yhteisöihin? Siinähan kohtaavat oman kulttuurin erityisyys ja sopeutumisen paineet.

NASIMA: Ihmettelin, kuinka vastaanottokeskuksessa kaikki söivät makaronia. Jälkikäteen ajatellen, sehän oli halpaa ja hyvää ruokaa. Ihmiset yrittivät lähettää rahaa myös kotiin. Mutta ei ollut munakoisoa, kurpitsaa tai tuttuja mausteita. Afganistanilaisessa kulttuurissa ruoka on iso asia. Maahanmuuttajalapset muuten toivovat kouluruuan olevan mausteisempaa.

1990-luvulla afgaaniperheitä ei Suomessa juuri ollut. 2000-luvulla tuli turvapaikanhakijoita. Silloin tutustuimme ja kanssakäymistä oli paljon. Olin oppinut jo hyvin kielen ja saatoin olla avuksi yhteisölle. Teini-ikäiselle se oli hyvin merkittävää, kun mietin, millainen kuuluisi olla? Tuntui ihmeelliseltä, kun samanikäiset tytöt alkoivat mennä naimisiin ja hankkia perheitä.

Olen kuullut negatiivistakin ja se on ollut loukkaavaa. Nykyään elän kuitenkin tasapainossa yhteisöni suhteen. En ole riippuvainen eikä miellyttämisen tarvetta ole, kunnioitan heitä lämpimästi, mutta en mieti mitä he minusta ajattelevat.

PETR: Minulle muodostui laaja ystäväpiiri, johon ei kuulunut venäjänkielisiä. En välttämättä edes halunnut hakeutua venäläiseen yhteisöön.

Ketkä?

NASIMA RAZMYAR

on Helsingin kaupunginvaltuutettu ja SDP:n eduskuntaryhmän viestintäsihteeri. Hänet valittiin vuoden 2010 pakolaisnaiseksi.

PETR POTCHINCHIKOV

on muusikko, tuottaja, yrittäjä. Hän on toiminut Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liiton toiminnanjohtajana.

Tietoisuus siitä kasvoi myöhemmin. Nyt tunnen sen paljon paremmin.

YDIN: Moskova suurkaupunkina oli varmasti hyvin monikulttuurinen.

NASIMA: Muistan, että osasin erottaa ulkonäön perusteella tsetseinit. Muistoni venäläisistä ovat hyvin myönteiset. Kulttuurimme ovat toisilleen varsin läheiset.

PETR: Moskova, Venäjä ylipäätään, on hyvin moninainen ja monikulttuurinen maa. Minussa on etnisesti paljon muutakin kuin venäläistä. En oikeastaan osaa sanoa, mikä nimenomaisesti on juuri venäläisyyttä.

Pääkaupunkina Moskovassa moninaisuus oli esillä. Talo, jossa asuimme, sijaitsi lähellä Patrice Lumumban yliopistoa. Siellä oli paljon vasemmistotaustaisia opiskelijoita hyvin erilaisista maista, eivätkä he herättäneet meissä mitään ihmetystä.

YDIN: Maahanmuuttajan ei ole helppo saada töitä. Suomalaisten työttömyysaste on reilu kahdeksan prosenttia, mutta vieraskielisten lähes kolminkertainen. Eniten vieraskieliset tekevät siivous-, myynti- ja rakennusalan töitä, joskin vieraskielisten osuus kaikkien ammattiryhmien työntekijöistä on yhä varsin pieni. Maahanmuuttajat ovat myös yrittäjiä kantaväestöä suhteellisesti useammin.

Petr: Ensimmäisessä työpaikassani oli melkein enemmän ulkomaalaisia kuin suomalaisia. Se oli kehitysvammaisten lasten yhteisö Lahdessa. Se ei tietenkään antanut minulle oikeaa kuvaa Suomesta.

Suurimman osan työelämästäni olen toiminut omassa yrityksessä. En koe, että minut on siihen pakotettu. Minulla on ollut halu olla riippumaton ja itsenäinen. Välillä toki olen ollut muuallakin töissä.

Ikävin kokemukseni liittyy ongelmiin oleskeluluvan kanssa. Olin ollut vain vuoden Suomessa ja saanut kolme kielteistä päätöstä.

Minua uhattiin, että ellen lähde vapaaehtoisesti, minut viedään väkisin. Se oli hirveä shokki, miten poliisi minua tuolloin käsitteli. Kielteiset kokemukseni eivät liitty ollenkaan tavallisiin ihmisiin, vaan viranomaiskoneistoon. Siinä paljastui miten mielivaltaista kohtelu silloin oli.

NASIMA: Molemmat vanhempani ovat lähes aina olleet työttömiä. Isälleni sanottiin, ettei noin hyvin koulutetulle löydy töitä. Perheeni taloudellinen tilanne vei minut aika aikaisin työelämään. Etsin töitä muutamalta huoltoasemalta ja kolmannelta sain. Mutta ei se papereita lähettämällä käynyt. Kysyin omistajaa ja hänellä sattui olemaan vartti aikaa ja saatoin esittää hänelle asiani.

Varsinaiset aikuisiän työpaikkani ovat olleet monikulttuurisia nykyistä sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän viestintäsihteerin työtä lukuunottamatta.

YDIN: Akhlag Ahmad haki tutkimustaan varren vuonna 2005 joko kirjallisesti tai puhelimitse 400 työpaikkaa. Hän sai vain kuusi työtarjousta. Monta kertaa paikan sanottiin olevan jo täytetty, vaikka näin ei ollut, kun kontrollihenkilö tiedusteli asiasta. Eräessä toisessa kentätutkimuksessa todettiin, että henkilön, jolla on venäjänkielinen nimi, piti lähettää kolme kertaa enemmän hakemuksia tullakseen kutsutuksi haastatteluun kuin sellaisen, jolla on suomenkielinen nimi.

Vähemmistövaltuutettu on esittänyt, että nimetöntä työnhakua syrjinnän vähentämisessä pitäisi selvittää. Helsingin kaupunki puolestaan suosittaa rekrytointiohjeissaan niin kutsuttua positiivista syrjintää eli, jos on kaksi ansioltaan tasaveroista hakijaa, maahanmuuttajaa suositaisiin. Millaisia kokemuksia teillä on ja mitä ajattelette positiivisesta syrjinnästä?

NASIMA: Sitä ajattelee, että pitääkö tähän tosiaan mennä? Miksi nimi ja tausta painavat?

Mutta niin vain on, että ne vaikuttavat. Siksi positiivinen syrjintä on kokeilemisen arvoista ja on syytä katsoa miten se toimii. Helsingissä on tehty aloitteita asiassa ja se koskee muutakin, esimerkiksi kouluja.

PETR: Pitää muistaa, että kiintiöratkaisut ovat sitä varten, ettei niitä tarvitsisi olla. Ne ovat muutosväline. Minä en halua saada työtä siksi, että täytän kiintiön. Pätevyys ja osaaminen toivottavasti ratkaisevat.

Hyvä veli -verkostot ovat mielestäni se todellinen ongelma. Kutsun näitä verkostoja ”alastoman keisarin” ilmiöksi. Tämä on ehkä provokatiivista, mutta Suomi on täynnä alastomia keisareita. Monissa viranomais- ja

palveluorganisaatioissa tehdään kaikki mahdollinen, etteivät omassa asiassaan oikeat asiantuntijat pääse esille tai saa ääntään kuuluviin. Silloinhan myytiin romahtaa ja alastomuus paljastuu.

Kotouttamista hoitavat ne, jotka ovat vailla todellista asiantuntijuutta. Meitä maahanmuuttajia kutsutaan neuvottelukuntiin. Tarjotaan kahvia ja pullaa ja kuunnellaan kiltisti – ja sitten sanotaan näkemiin. Hullua arkipäivää on, että instituutioissa ja järjestöissä, joiden tehtävänä on kehittää jonkun ryhmän identiteettiä, työskentelevät ne, joilla ei ole mitään tekemistä kyseisen identiteetin kanssa. Minulla on hyvin tuore kokemus juuri perustetusta Cultura-säätiöstä, jossa asiat hoidettiin alusta asti juuri näin.

YDIN: Mahtaisiko tuo olla yleisempi ilmiö Suomessa? Ainakin hyvä veli -verkostot ovat, ja sitä suurempi ongelma, mitä pienemmät ympyrät. Eliitti tuppaa uusintamaan itse itseään.

NASIMA: Kyllä ja ei. Minulle ei ole ollut taustani haittaa, vaikka olen kokenut kyllä ovien sulkeutuvan. Kielitaidostani on ollut vain hyötyä. Mutta faktaa on, että maahanmuuttajien

MAAHAN- MUUTTOVASTAISUUS ON LÄHINNÄ SEURAUSTEN ILMENTYMÄ. SYYT OVAT JOSSAIN MUUALLA.

ja myös heidän suomen kieltä hyvin osaavien lasten työnsaanti on vaikeaa.

Ylipäätään maahanmuuttajien paikka erilaisissa kotouttamisen hankkeissa on sivuasas. Emme halua olla seinäruusuja. Positiivinen syrjintä on siksi tärkeää, ainakin kokeilumielessä. Hiukan on päästy viime vuosina eteenpäin. Etenkin kansalaisjärjestöissä on haluttu maahanmuuton substanssia lisää ja siksi maahanmuuttajia valitaan. Mutta viranomaisissa on hirveän vähän maahanmuuttajia. Johtotehtäviin pääseminen on tosi haasteellista. Päätösvalta on muilla ja muualla.

Olisipa opettajissa ja nuorten parissa työskentelevissä enemmän maahanmuuttajia! Silloin nuorilla olisi enemmän samaistumisen kohteita. Minusta on myös väärä viesti täällä kasvaville lapsille, että kyllä töitä tekeväälle riittää: bussien ajoa, siivousta tai muuta sellaista.

Tärkeitä ja hyviä töitä sinänsä, mutta ei pidä kuitenkaan luoda lokeroivia rakenteita. Kun ajattelen vaikkapa kesätyömahdollisuuksia, meillä ei ole täällä tätejä ja setiä, jotka tietävät ja voivat auttaa, tai isoisia ja -äitejä, joilla on firma ja kontaktit. Silloin me olemme riippuvaisia yhteiskunnan rakenteiden muodostumisesta ja siitä miten ne toimivat.

PETR: Suomalainen lainsäädäntö on sinänsä kunnossa. Mutta toteuttaminen käytännössä ei välttämättä ole. Asenteet vaikuttavat, miten tulkitaan ja toteutetaan lakeja. Maahanmuuttovirasto esimerkiksi tekee tiettytyyppisiä päätöksiä, vaikka laki voisi sallia muunkinlaisen tulkinnan.

Minulla on ollut epäily – joka on vain vahvistunut – että päätöksenteossa ja viranomaistoiminnassa maahanmuuttajat halutaan lähtökohtaisesti nähdä avuttomina, kielitaidottomina ja kyvyttöminä valitsemaan omaa tietään. Kun näin ei todellisuudessa ole, aletaan pelätä, että itsestään tietoiset maahanmuuttajat ovat juuri niitä pikkupoikia, jotka uskaltavat sanoa keisarin olevan ilman vaatteita.

YDIN: Piiloisia, syrjiviä rakenteita on siis

kokemuksenne mukaan paljon sen ohella, että avointa syrjintää ja suoranaista rasismiakin esiintyy.

PETR: On tietenkin aina parempi keskustella asioista julkisesti kuin pitää syrjivää kohtelua piilossa. Yleensä se mikä näkyy, on kuitenkin seurausta. Lisääntynyt maahanmuuttovastaisuus on lähinnä seurausten ilmentymä. Syyt ovat kuitenkin jossain muualla.

Syrjintää on rakenteissa, mutta se on sivistyneessä muodossa ja siksi usein piilossa. Sitä ei huudella kaduilla humalassa. Tavanomaisessa elämässä kyllä selviää, mutta viranomaisten kanssa on vaikeaa. Viranomaisten pitäisi osoittaa esimerkkiä. Jos näytetään huonoa esimerkkiä, että näin on maan tapa ja näin hyvä veli-verkostot toimivat, miksi yksittäinen työnantaja muuttaisi syrjiviä asenteitaan?

Sitä pitäisi olla lokerossa. Kun olen venäläinen, tietenkin soitan balalaikaa ja juon teetä samovaarista! Ei voi menestyä, kun ei kuulu mihinkään lokeroon.

Myös kukkahattutädeillä on väärä käsitys. Meidän pitäisi olla heidän kanssaan samaa mieltä, että kaikki on loistavasti. Jos rohkenee epäillä, kerrotaan miten paljon huonommin asiat ovat muualla maailmassa ja jos se ei tepsii, vedotaan kuinka Suomessakin oli ennen toisin.

NASIMA: Yhdet pitävät maahanmuuttajia seinäkoristeina, toiset vaativat, että ulos maasta. Mutta väliin mahtuu paljon, enemmistö ihmisistä.

Keskustelu sinänsä ei minua huolestuta. Olen istunut vaikka minkälaisissa tilaisuuksissa. Mutta, kun rasisisesta keskustelusta tulee tällä tavoin salonkikelpoista, on se sitten sallittua kaikille – ja se näkyy.

Perheeni on asunut Suomessa 20 vuotta. Koskaan he eivät ole kokeneet, että heitä olisi katsottu ikävästi bussipysäkillä, kaupassa tai terveysasemalla. Mutta nyt he kokevat näin. Tämä ei ole oikea kehityssuunta. **Y**

Maastamuutto & *perhe*

YHÄ USEAMPI IHMINEN
JÄTTÄÄ KOTIMAANSA
PAREMMAN ELÄMÄN TOIVOSSA.
VUONNA 2010 MAAILMASSA OLI
YHDISTYNEIDEN KANSAKUNTIEN
LASKELMIEN MUKAAN 214
MILJOONAA SIIRTOLAISTA. MITEN
KÄY PERHEEN MUUTTOVIRRAN
PYÖRTEISSÄ?

*Kirjoittajat Simo Ortamo, Shadia Jemal,
Kristiina Koivunen ja Kirsi Koivuporras-Masuka*

GLOBAALEIHIN MUUTTOVIRTOIHIN perehtyneen tutkija **Petri Hautaniemen** mukaan länsimaihin muuttaa Afrikasta ja Lähi-idästä enimmäkseen nuoria miehiä. Itä-Aasiasta lähtee myös nuoria naisia etenkin kotiapulaisiksi. Lapset jäävät tyypillisesti puolison, omien vanhempien tai sukulaisten hoiviin. Näin perinteisten suurten perheyhteisöjen merkitys vahvistuu lähtömaissa. Myös naisen asema muuttuu.

– Esimerkiksi Somaliassa miesten lähtiessä heidän vaimoistaan tulee käytännössä yksinhuoltajia. Toisaalta heidän elämänsä on myös itsenäisempää, Hautaniemi kertoo.

Siirtolaisen elämä lännessä ei ole helppoa. Työ voi olla raskasta ja huonosti palkattua, tulevaisuus epävarmaa, syrjintä yleistä ja perhe kaukana. Siirtolaisuus kuitenkin houkuttaa. Pärjääminen länsimaissa herättää ihailua, ja paluumuuttajilla on korkea status yhteisöissä. Samalla heidän koetaan muuttuneen. Palaajat puokeutuvat ja puhuvat eri tavalla kuin ennen, mikä saatetaan tulkita maallistumisen merkiksi.

PETRI HAUTANIEMEN mukaan perheiden taloudellista merkitystä siirtolaisille ei voi aliarvioida. Tyypillisesti perhe ja sukulaiset rahoittavat kalliin matkan mantereelta toiselle. Vastavuoroisesti länteen päässeet siirtolaiset lähettävät rahaa sukulaisilleen kotimaihin. Maailmanpankin arvion mukaan kehitysmaihin suuntautuvien rahalähetysten arvo kohosi 325 miljardiin Yhdysvaltain dollariin vuonna 2011.

– Summa on moninkertainen valtioiden viralliseen kehitysyhteistyöhön verrattuna, Hautaniemi kertoo.

Perheelle ja sukulaisille lähetetty raha nostaa ihmisten elintasoja. Rahat sijoitetaan parempaan ravintoon, terveyteen ja lasten koulutukseen. Toisaalta paikallisyhteisöt tulevat helposti

riippuvaisiksi sukulaisten lähettämistä rahoista.

– Somaliassa yhä harvempi pystyy elättämään itsensä ilman rahalähettyksiä, Hautaniemi toteaa.

Riippuvuutta voimistaa se, etteivät paikalliset elinkeinot kuten maatalous enää kannata työikäisten nuorten muuttaessa ulkomaille. Taloudelliset rakenteet muuttuvat ja ovat entistä herkempiä maailmantalouden suhdanteille.

AJAN KULUESSA kotimaahan jääneet ja pois muuttaneet perheenjäsenet muodostavat yhdessä useissa maissa elävän sukuyhteisön. Hautaniemi puhuu rajat ylittävistä, transnationaalisista perhetalouksista. Rahan lisäksi myös perheenjäsenet liikkuvat herkästi maasta toiseen toimeentulomahdollisuuksien mukaan.

– Lasten koulutuksen takia somaliperhe voi muuttaa Helsingistä Lontooseen, Hautaniemi kertoo.

Kaikille rajojen ylittäminen ei kuitenkaan ole mahdollista. Matkustusasiakirjat ja kansalaisuus jakavatkin ihmisiä kahteen kastiin. Länsimaan kansalaisuuden saanut siirtolainen ja hänen perheensä ovat etuoikeutetussa asemassa. Passia taskussaan kantavat ovat tavoiteltuja aviopuolisoita kotimaassaan.

Hautaniemeä mietityttää monissa maissa elävien perhetalouksien tulevaisuus. Nyt kotimaissa asuvat äidit ja lähisukulaiset varmistavat, että lapset pitävät huolta sukuyhteisöstä. Kolmannen sukupolven yhteys lähtömaahan ei välttämättä ole enää yhtä vahva.

Toisaalta nykYTEKNOLOGIA on helpottanut perheenjäsenten keskinäistä yhteydenpitoa ennennäkemättömällä tavalla. Matkustaminen, soittaminen, internet ja rahalähetysfirmat pitävät globaaleja perheitä koossa.

– Hämeentieltähän voi lähettää rahaa sekunnissa Mogadishuun, Hautaniemi kertoo.

Dilpak
Tahir
kylässä
kirkuki-
laisper-
heessä.

KRISTINA KOIVUNEN

OMASSA MAASSA

Mahdollisuus työhön ja parantunut turvallisuustilanne houkuttavat perheitä toteuttamaan unelmansa kotiinpaluusta Irakiin.

Paluumuutto Irakin Kurdistaniin on lisääntynyt paljon erityisesti viimeksi kuluneen vuoden aikana, kertoo **Dilpak Tahir**, joka työskentelee Patriotic Union of Kurdistan-puolueen kansainvälisessä yksikössä Sulaylamaniasa.

Tähän on Tahirin mukaan kolme syytä: Irakin turvallisuustilanne on parantunut, erityisesti täällä pohjoisessa. Ihmiset uskaltavat toteuttaa haaveensa palata kotimaahansa. Lisäksi Irakin taloudellinen tilanne on hyvä, palkat nousevat koko ajan.

Irakia jälleenrakennetaan kymmenien sotavuosien jälkeen, ja siellä tarvitaan koulutettua työvoimaa muun maailman kärvistellessä laman kourissa. Koska Irakin koulutustaso on alhainen, Euroopassa edes jonkin verran opiskelleet ihmiset ovat hyvissä asemissa työmarkkinoilla. Öljynporausta lisätään Kurdistanissa, ja öljytulot tuovat talouteen vaurautta ja muidenkin alojen työpaikkoja.

– Jotkut paluumuuttajat ovat tehneet työsopimuksen öljy-yhtiön kanssa toisessa asuin-

**IRAKIN
KOULUTUSTASO ON
ALHAINEN,
EUROOPASSA EDES
JONKIN VERRAN
OPIKSELLEET IHMISET
OVAT HYVISSÄ
ASEMISSA
TYÖMARKKINOILLA.**

maassaan. Öljy-yhtiöt järjestävät heidän muuttonsa tänne, Tahir kertoo.

Jotkut muuttavat omatoimisesti, asuvat ensin sukulaisten luona ja etsivät töitä paikan päällä. Ne, joilla oli valtion virka ennen pakolaisuutta, saavat entisen työpaikkansa takaisin, vaikka olisivat olleet parikymmentä vuotta poissa Irakista.

– Kolmas tekijä, joka kannustaa perheitä palaamaan tänne, ovat parantuneet koulutusmahdollisuudet, selittää Tahir.

Suuriin kaupunkeihin on perustettu englanninkielisiä oppilaitoksia. Kurdistanin pääkaupungissa Erbilissä on englanninkielinen Kurdistan-yliopisto, jonka opiskelijoista suuri osa on paluumuuttajien lapsia. Sieltä valmistuvat nuoret työllistyvät nopeasti hyväpalkkaisiin töihin.

Sulaymaniassa toimii myös amerikkalainen yliopisto samoilla periaatteilla kuin Kairossa ja Beirutissa.

Kurdistanin suuriin kaupunkeihin on lisäksi perustettu yksityisiä englanninkielisiä kouluja, joissa voi suorittaa peruskoulun. Myös hyvätasoiset lastentarhat ovat uusi ilmiö.

Paluumuuttajiin kuuluva **Pistiwan Muhammad Rostam** asui Englannissa yli kymmenen vuotta. Viisi vuotta sitten hän haki kotimaasta vaimoksi **Bokan Yassin Asaadin**. Tämä ikävoi jatkuvasti kotimaahan:

– Elämä siellä oli vaikeaa, asuntonne oli tosi pieni ja joka päivä satoi, Bokan muistelee elä-

mää Englannissa.

Kun pariskunnan nuorempi tytär **Hilan** oli kahden kuukauden ikäinen, perhe pakkasi tärkeimmän omaisuutensa autoon ja ajoi Irakiin. Koska he pelkäsivät olla Turkissa, Pistiwan ajoi yli 1500 kilometrin matkan Istanbulista Irakin rajalle Haburiin lähes ilman pysähdyksiä.

Vuodessa uusi elämä on lähtenyt hyvin käyntiin. Pistiwan sai töitä öljy-yhtiön tulkkina ja pariskunta rakentaa taloa Pistiwanin veljen Shwanin talon viereen.

Kaikkein onnellisin on veljesten äiti, sillä 25 vuotta sitten hänelle tapahtui pahin mahdollinen asia, kun vanhin poika katosi Saddam Husseinin vankileirillä. Nyt ilo on palannut hänenkin elämäänsä, kun talossa juoksee neljä pientä lastenlasta.

Englannin yksinäisen elämän tilalle Bokan on saanut uuden siskon kälystään **Kurdasta**.

– On ihanaa asua omissa maassa, sukulaisten lähellä, toteaa Bokan Yassin Asaad.

**NYT ILO ON
PALANNUT
HÄNENKIN
ELÄMÄÄNSÄ, KUN
TALOSSA JUOKSEE
NELJÄ PIENTÄ
LASTENLASTA.**

Takaisin kotona.
Anoppinsa seurassa
Bokan (vas.) ja Kurda,
jolla on sylissä tytär
Hilan.

SHADIA JEWAL

PERHE PYSYY

Somalian lapset ovat kohdanneet sodan, diasporan ja nyt paluumuuton. Tästä huolimatta perheen perusmerkitys on säilynyt ennallaan.

Somalialaisessa kulttuurissa perhe on laaja. Kaikki, joilla on yhteiset sukujuuret, kuuluvat perheeseen.

– Liberaalissa tavassa hahmottaa perhe kyse on koko klaanista, saman klaanin jäsenet kuuluvat samaan perheeseen, toteaa toimittaja ja tutkija **Abdi Aynte** naurahtaen.

Aynte itse pakeni sodan aikana Somaliasta. Tarina on tavallinen, sillä lähes jokaisella on perheenjäsen, joka on paennut Somaliasta ulkomaille. Ainakin niillä perheillä, joilla on ollut varaa lähteä itse tai mahdollisuus hankkia matkarahat edes yhdelle perheenjäsenelle.

Yhdysvalloissa vuosia asunut Aynte on nyt palannut takaisin kotimaahansa ja perustanut Heritage Institute for Policy Studies -nimisen ajatushautomon, jonka palveluita ostaa muun muassa Somalian tuore hallitus.

– Päätin palata, koska ajattelin, että voin vaikuttaa Somalian palautumiseen sodasta, Aynte toteaa.

Aynten mielestä pitkät sotavuodet ja se, että merkittävä osa somalialaisissa asuu ulkomaille, ei ole muuttanut perheen merkitystä. Klaanisuhteet ja klaanien asema on entisensä. Klaanit ovat myös perheenjäsenten vakuutusturva.

Diasporan jäsenillä on myös velvollisuutensa taakse jäänyttä perhettä kohtaan. Näin ollen

ulkomaille paenneet sukulaiset lähettävät merkittäviä summia kotimaahan.

Somalian rauhan ja uuden hallituksen myötä palaajia on

SITÄ SOMALIA NYT MYÖS KAIPAA, IHMISIÄ, JOILLA ON KAPASITEETTIA JÄLLEENRAKENTAA MAATA.

maassa yhä enemmän. Aynte toteaa, että osaltaan ihmisten palaaminen on aiheuttanut jännitteitä. Osa Somaliasta jääneistä kokee, että nyt kaikki työpaikat menevät palaaville diasporan jäsenille ja he jäävät tyhjin käsin.

– Toisaalta osa vanhemmista on myös iloisia siitä, että koulutetut lapset palaavat takaisin. Ja sitä Somaliaa nyt myös kaipaa, ihmisiä, joilla on kapasiteettia jälleenrakentaa maata.

Somalian 1980-luvun lopulta lähes tauotta jatkuneen sotatilan yksi näkyvä seuraus ovat lukuisat ottolapset. Somaliasta on paennut myös merkittävä määrä lapsia, jotka ovat alaikäisinä turvapaikanhakijoina päätyneet esimerkiksi Suomeen.

Suomessa odottaakin edelleen perheenyhdistämistä joukko pakolaistatuksen saaneita lap-

sia ja nuoria, joiden vanhemmat ovat lähtömaassa tai jossain muualla ulkomaille.

Mielenkiintoista Somalian kehitykselle on myös se, että Somaliassa on tällä hetkellä huomattavasti enemmän tyttöjä kuin poikia. Tällä on todennäköisesti merkitystä naisten tulevaan asemaan ja rooliin yhteiskunnassa.

– Ensimmäiseen meillä avautuneeseen työpaikkaan saimme 90 hakemusta, joista 70 oli naisilta, Aynte kertoo.

Huolimatta erilaisista perhe-käsityksistä ja rooleista on perheen ydinmerkityksessä jotain univeraalia. Sen Aynte kiteyttää sanoessaan:

– Perheen merkitys on sen jäsenten tukemisessa, paitsi taloudellisesti myös emotionaalisesti. Perheenjäsenet ovat toistensa tuki. **Y**

Kotimaahansa palannut Abdi Aynte kävi huhtikuun lopulla Suomessa kertomassa Somalian nykytilanteesta.

KIRSI KOIVU PORRAS-MÄSUKA

ONKO SAKSAN TIE MYÖS SUOMEN TIE?

maanantaina 27.5.2013 klo 13–16

PROn UNItori, Selkämerenkuja 1 A (Ruoholahden Metroaseman yläpuolella)

- ✓ **Avaus** Antti Rinne, Ammattiliitto PROn puheenjohtaja
- ✓ **Saksan työmarkkinasuhteiden muutosten rajut vaikutukset**
Wilhelm Adamy, Saksan Keskusammattiliiton DGB:n työmarkkinajohtaja
- ✓ **Mitä voimme oppia muiden maiden malleista?**
Merja Kauhanen, tutkimuskoordinaattori, Palkansaajien tutkimuslaitos PT
- ✓ **Tarjoaako Saksan malli jotakin hyvää Suomelle? – paneeli ja yleisö**
Matti Pohjola, professori, Aalto-yliopisto
Antti Kauhanen, tutkimuspäällikkö, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
Markku Palokangas, teollisuussektorin johtaja, PRO
Merja Kauhanen, PT
Dr. Wilhelm Adamy, DGB

Paneelin moderaattorina **Jorma Antila**, Metallin tutkimuspäällikkö
Simultaanitulkkaus (saksa-suomi-saksa)

**Tervetuloa avoimeen keskusteluun
työelämästä ja kilpailukyvyystä!**

pro

Metalli
VAHVAA LIITTO
– SINÄ JA METALLI

**VAPAAUS
VALITA Toisia**

Antti Rinne

Matti Pohjola

Dr. Wilhelm Adamy

Antti Kauhanen

Merja Kauhanen

Markku
Palokangas

**UUOSI 2013 ON
EUROOPASSA
KANSALAISTEN UUOSI.
SE ON EUROOPAN JA
SUOMALAISTEN ETU.**

“Tule mukaan rakentamaan
oikeudenmukaisempaa
Eurooppaa. Se on tämän
sukupolven rauhanprojekti.”

**MEPPI LIISA
JAAKONSAARI**

Tavattavissa:

Facebookissa

Twitter @ljaakonsaari

Uudet kotisivuni

www.liisajaakonsaari.fi

Sähköposti

liisa.jaakonsaari@europarl.europa.eu

S&D

Euroopan parlamentin
Sosialistien & Demokraattien
ryhmä

EUASIAA

LEHTI SINULLE, JOLLE

*väkivallattomuus
ja vastuu
maailmasta
ovat intobimo.*

YDIN

Kirjoittaja Aino Haavio

Ääriryhmien mosaiikki

Keskusvallan
hylkäämästä,
kurjistuneesta
Pohjois-Malista
kehkeytyi ääri- ja
rikollisliikkeiden
tukialue.

NAISET VERHOTTIIN huntuihin. Siveet-
tömästi käyttäytyneitä ruoskittiin
toreilla. Varkailta katkaistiin raajoja.
Uskonnollisesti maltillisenä tunne-
tun Malin pohjoisosat joutuivat keväällä 2012
alistumaan islamistiryhmien ankaraan sharia-
komentoon.

Miten tällaiseen päädyttiin?

– Malin pohjoisosissa väkivalta on kuulunut
arkipäivään maan itsenäisyyden ensimetreiltä
lähtien, pohjustaa kansainväliseen turvallisuus-
teen perehtynyt ohjelmajohtaja **Mika Aaltola**
Ulkopoliittisesta instituutista.

Nykyisen kriisin hahmottamiseksi on
palattava ajassa itsenäisen Malin alkulähteille,
Ranskan siirtomaa-aikaan.

1800-luvun lopulta lähtien Ranska piirteli

länsiafrikkalaiseen hiekkaan rajoja jokseenkin
sattumanvaraisesti. Vuosisatoja erillään elänei-
tä kansoja niputettiin yhteen.

Niin myös nykyisen Malin alueilla etelän
tummaihoisista kansoista sekä pohjoisen tuare-
geista ja arabeista koottiin Ranskan Sudaniksi
kutsutun siirtomaan alamaiset.

Erityisesti Saharan alueilla vuosituhansia
paimentolaisina eläneet, feodaalista järjestel-
mää vaalineet tuaregit vastustivat kolonialistis-
ta hallintoa.

Vuonna 1960 Mali itsenäistyi.

– Itsenäisessä valtiossa pohjoisen vähem-
mistökansojen tilanne heikkeni entisestään.
Ne jäivät paitsi merkittävistä valta-asemista,
Aaltola sanoo.

Valta keskittyi etelän kansoille – tai pikem-

minkin niihin kuuluville eliiteille.

– Alusta lähtien tuaregien keskuudessa koettiin, ettei Malin tasavaltaa ollut perustettu palvelemaan heidän tarpeitaan, Aaltola kuvaa.

– Valta on edelleen vinoutunut etelän eliitien hyväksi, hän lisää.

PAITSI VALLAN lipeämisestä väestön ulottumattomiin, Pohjois-Mali on kärsinyt kautta vuosikymmenten myös äärimmäisestä köyhyydestä ja kehittymättömyydestä.

Puutetta ja osattomuutta on toki koettu koko maassa. Sisämaavalttiolla ei ole taloudellisesti tärkeää yhteyttä merelle. Mahdollisia uraani-esiintymiä lukuun ottamatta luonnonresursseja on vähänläisesti. Valtaeliitit kahmivat omiin taskuihinsa sen, minkä irti saavat.

Vuonna 2012 maa asettui YK:n inhimillisen kehityksen mittarilla 175. sijalle 187 valtion joukossa. Lukutaitoisia on vain neljännes aikuisväestöstä.

Pohjois-Malin kurjuus on kuitenkin vielä paljon eteläistä syvempää. Aavikolla toimeentulon edellytykset jäävät niukoiksi. 1970-luvulla äärimmäinen kuivuus johti laajalti nälänhätään.

– Lisäksi keskusvalta on jatkuvasti laiminlyönyt pohjoisten alueiden kehittämistä, Aaltola sanoo.

POHJOIS-MALIN ensimmäiset separatistikapinat sijoittuvat jo 1960-luvulle. Tuaregit vaativat laajempaa itsemääräämisoikeutta sekä taloudellisia resursseja.

Jatkoa kapinointiin oli luvassa seuraavina vuosikymmeninä. 1990-luvulla taistelut yltyivät niin kiivaiksi, että suuria väestömassoja pakeni naapurimaihin.

Hallituksen joukot kuitenkin kukistivat kapinat yhden toisensa jälkeen. Paimentolaisilla ei ollut takanaan sotilaskoulutusta eikä käytettävissään kunnollisia aseita.

– Kansannousuista seurasikin tuaregeille en-

tistä huonompaa kohtelua, jopa vainoa, Mika Aaltola sanoo.

Perustukset koston kierteelle oli valettu.

OSA KÖYHISTÄ, työttömistä tuaregi-miehistä etsi toimeentuloa naapurimaista. 1970-luvulta alkaen moni lähti palkkasoturiksi **Muammar Gaddafin** johtamaan Libyaan.

– Gaddafin kukistuttua vuonna 2011 näitä miehiä, modernin sotilaskoulutuksen saaneita, hyvin aseistettuja tuaregi-taistelijoita, alkoi kuitenkin virrata takaisin Maliin, Aaltola kertoo.

Uuden separatistikapinan ainekset olivat koossa.

Tammikuussa 2012 alkanut tuaregi-liikehdintä paljastui pian entistä kunnianhimoisemmaksi. Azawadin kansallisen vapautusliikkeen MNLA:n, nimissä taistelevat separatistit ilmoittivat tavoittelevansa pohjoisten alueiden, ”Azawadin” itsenäisyyttä.

Malin asevoimien taistelukunto ei ollut koskaan ollut

kehuttava, mutta tuaregi-paimentolaisia vastaan hallituksen joukot olivat tottuneet pärjäämään. Nyt armeija sai järkyttyä MNLA:n taistelutaidoista, aseistuksesta ja sitkeydestä.

Maan johdon valtasi paniikki.

Seurasi sotilasvallankaappaus, yksi monista Afrikan historiassa. Malin keskusjohdon pakka oli täysin sekaisin.

HALLITUKSEN JOUKKOJA tieltään työntävä MNLA ei kuitenkaan edustanut koko pohjoisen väestöä. Oikeastaan liike ei voinut puhua edes tuaregi-kansan nimissä. Kautta vuosisatojen tuaregi-klaanien välillä oli esiintynyt keskinäistä kilpailua ja vastakkainasettelua.

Niin Azawadin vapautusliikkeenkin kilpailijaksi oli noussut muita tuaregi-klaaneja edustava ryhmittymä, uskonnollisuutta korostava Ansar Dine. Sen joukkojen taidot pohjautuivat niin ikään libyalaiseen koulutukseen.

– Ansar Dinen lisäksi Pohjois-Malin valvo-

**TODENNÄKÖISESTI
KESKEISET
VALLANKÄYTTÄJÄT
TEKIVÄT MYÖS
YHTEISTYÖTÄ
TERRORISTIEN
KANSSA.**

mattomilla lakeuksilla oli alkanut 2000-luvulla viihtyä kansainvälisiä islamistisia ryhmittymiä, kuten Islamilaisen Maghrebin al-Qaidaan, AQ-MIin, kuuluvia soluja, Aaltola kertoo.

AQMI on profiloitunut länsimaisten ihmisten kidnappaajana sekä Etelä-Amerikasta saapuvien huumeiden salakuljettajana.

Pohjois-Malin osuuksilla rikolliset saattoivat liikkua vapaasti. Alue oli kuin ”ei kenenkään maata”, jota kukaan ei valvonut.

– Malin hallitus ei ilmeisesti ainoastaan sallinut rikollisten läsnäoloa pohjoisessa. Todennäköisesti keskeiset vallankäyttäjät tekivät myös yhteistyötä terroristien kanssa, Aaltola jatkaa.

Valtiokoneiston edustajat lienevät käärineet rikollisyhteyksistään sievoisia summia rahaa. Lisäksi yhteistyöhön ovat mahdollisesti johtaneet sotataktiset syyt.

– Malin hallitus saattoi houkutellessa islamisteja maan pohjoisosiin tuaregien vastustajiksi, Aaltola pohtii.

Kevään 2012 tilanteessa opportunistiseksi luonnehdittu AQMI näki joka tapauksessa herkullisen sauman toiminta-alueensa laajentamiseen ja asemansa vakiinnuttamiseen Malissa.

Malin heikko väliaikaishallitus ei siten saanutkaan vastaansa ainoastaan itsenäisyyttä tavoittelevia separatisteja. Sen sijaan se kohtasi vähintään kolme fanaattisesti asennoitunutta, sotilaallisesti pätevää ja hyvin aseistettua ääriryhmittymää.

– Jonkin aikaa Ansar Dine ja AQMI tukivat MNLA:n taistelua hallitusta vastaan, Mika Aaltola sanoo.

Ryhmittymät ottivat helpohkosti haltuunsa pohjoisen suuret kaupungit, Timbuktun, Gaon ja Kidalin. Huhtikuussa 2012 MNLA julisti Azawadin itsenäiseksi valtioksi.

Malin armeijan kaaduttua MNLA sai kuitenkin huomata islamistien yhteistyöhalujen häviävän. Ansar Dine ja al-Qaida valtasivat siltä ripeässä tahdissa suuren osan pohjoisista alueista.

MNLA oli toiminut Troijan hevosena uskonnollisille fanaatikoille ja ulkomaisille rikollisille.

VUODEN 2012 lopulla Malin neuvoton väliaikaishallitus kääntyi kansainvälisen yhteisön puoleen. Oli käynyt selväksi, ettei maan armeijalla olisi keinoja ääriryhmittymien lyömiseen.

YK-operaatiota ei kuitenkaan voitu ajatella näin nopealla aikataululla. Länsiafrikkalaiset Ecowas-joukot olivat nekin hajallaan.

– Kun islamistit lähestyivät tammikuussa 2013 pääkaupunkia Bamakoa, hallitus painoi hätänappia: se pyysi apuun entisen siirtomaaisännän Ranskan, Aaltola kuvaa.

Ranska tarttuikin toimeen, pelastajan sädekehä ympärillään.

– Sotilasoperaationa Ranskan interventio näyttäisi onnistuneen. Muun muassa ilmaiskuillaan se on pakottanut islamistit perääntymään, Aaltola kertoo.

Interventio on saanut osakseen myös Malin siviiliväestön laajan tuen.

– Ranskan motiivien puhtautta kuitenkin epäillään yleisesti. Moni korostaa, että voima-yhtiö Areva louhii rajan takaa Nigeristä leijonanosan ydinenergiamahti Ranskan käyttämää uraanista. Ranska turvaisi siis alueella myös omia taloudellisia etujaan, Aaltola sanoo.

Niin tai näin, Mali tarvitsee Ranskaa vielä vuosien ajan. Maan oman armeijan koulutus on alkutekijöissään. Afrikkalaisillakaan joukoilla ei ole yleisen arvion mukaan vielä moneen toviin valmiuksia taistella itsenäisesti sirpaloituneita ääriryhmiä vastaan.

Pysyvää rauhaa Ranska ei kuitenkaan pysty malilaisille tarjoamaan.

– Islamistit ovat vetäytyneet kätköihinsä, osittain Etelä-Libyaan asti. Siellä niiden kapi-na kytee. Ne odottavat Ranskan vetäytymistä, Aaltola arvioi.

Vaikka MNLA on siirtynyt Ranskan puolelle ja ilmaissut valmiutensa neuvotteluihin, senkin pyrkimykset lienevät tosiasiaissa ennal-laan. Aaltolan mielestä MNLA:n myönnytykset vaikuttavat taktisilta.

– Rauhanneuvotteluihin Malilla on vielä matkaa, Aaltola kiteyttää. Y

Kansanmurhan todistajat

Kirjoittaja Anja Portin Kuvitus Pirita Tolvanen

Srebrenican kansamurhasta on kulunut sukupolven mittainen aika. Sodan arvet ja vanhat jakolinjat elävät kuitenkin yhä. Sovinnonteon ja toipumisen edistämiseksi Bosniassa on meneillään hanke, jonka tavoitteena on tallentaa 10 000 kansanmurhasta selvinneen tarinaa.

ENNEN VUOTTA 1992 Šuhra Ahmetović illa oli kaikki hyvin. Hänellä oli töitä, ja perhe eli mukavasti. Heillä oli kaikkea, mitä he tarvitsivat.

Šuhra Ahmetović syntyi Šušnjarin kylässä Bosnia ja Hertsegovinassa 25. päivänä toukokuuta vuonna 1953. Bosnia oli silloin vielä osa Jugoslaviaa. Šuhran isä oli varakas maanviljelijä, jolla oli paljon karjaa ja maata. Šuhralla oli kolme siskoa ja kolme veljeä.

Kun Šuhra meni naimisiin, hän muutti miehensä kanssa kotikylänsä lähellä sijaitsevaan kaupunkiin, Srebrenicaan. Pian Šuhrasta tuli äiti. Hän sai kaksi lasta, tytön ja pojan.

Srebrenica oli niihin aikoihin suosittu kylpyläkaupunki. Šuhra työskenteli kesäisin terveyskylpylässä, jonne tuli asiakkaita kaikkialta Bosniasta. Kylpylän rautapitoinen vesi auttoi moniin vaivoihin, kuten anemiaan. Šuhra työskenteli kylpylässä kuusi kesää.

Hänen miehensä oli töissä samassa kylpylässä. Vuoden 1992 alkupuolella mies lähti vieämään kylpylän asiakkaita autolla Zvornikiin. Sillä matkalla hän katosi. Šuhra ei nähnyt miestä enää koskaan, ei elävänä eikä kuolleen.

– Mieheni oli Srebrenican ensimmäinen uhuri, Šuhra kertoo kaksikymmentä vuotta myöhemmin kuvatulla videolla.

Šuhra Ahmetovićin tarina on yksi niistä tarinoista, jotka on tallennettu tuleville sukupolville todisteeksi siitä, mitä Srebrenicassa tapahtui vuosina 1992–1995. Se oli jotakin, mitä kukaan ei uskonut näkevänsä enää 1900-luvun lopun Euroopassa.

Käynnissä oli Bosnian sota, Jugoslavian haajoamisotien väkivaltaisin konflikti. Bosnian serbijoukot pyrkivät ”puhdistamaan” valtaamansa alueet muista etnisistä ryhmistä. Vaino kohdistui ennen kaikkea Bosnian muslimeihin, bosniakkeihin. Heinäkuussa 1995 väkivalta eskaloitui tavalla, joka palautti mieleen toisen maailmansodan julmuudet.

Heinäkuun 11. päivä kenraali **Ratko Mladićin** johtamat Bosnian serbijoukot saapuivat Srebrenicaan, joka oli julistettu YK:n suoja-alueeksi. Kaupungin asukkaat pakenivat läheiseen Potočarin kylään hakeakseen suojaa hollantilaisilta rauhanturvaajilta.

Kaikki eivät kuitenkaan luottaneet YK-joukkojen kykyyn taata ihmisten turvallisuutta. Monet yrittivät paeta metsien läpi vapaalle alueelle, mutta vain jotkut heistä pääsivät perille. Osa joutui matkalla serbien väijytykseen, osa kuoli nälkään ja väsymykseen.

Potočarissa ihmisten piti olla hollantilaisien rauhanturvaajien suojeluksessa. Toisin kui-

tenkin kävi. Serbit olivat jo aiemmin saartaneet Srebrenican alueen eivätkä päästäneet alueelta poistuneita rauhanturvaajia palaamaan. Kun Potočarissa olevat hollantilaissotilaat huomasivat tilanteen kiristyvän, he pyysivät Natolta apua.

Apua ei kuitenkaan tullut, ja serbisotilaat saivat jatkaa julmaa operaatiotaan kenenkään estämättä. Serbit erottelivat miehet ja nuoret pojat naisista ja lapsista rauhanturvaajien silmien edessä. Seuraavien päivien aikana he tappoivat noin 8 000 miestä ja poikaa.

SEITSEMÄNTOISTA VUOTTA rauhan solmimisen jälkeen moni bosnialainen on sitä mieltä, että sota jatkuu edelleen. Daytonin rauhansopimus, *Dayton Peace Agreement*, jota paikalliset kutsuvat ironisesti nimellä *Dayton Disagreement*, sinetöi sodan aikaiset jakolinjat.

Maa jaettiin Bosnia ja Hertsegovinan federaatioon, jossa valtaosa väestöstä on bosniakkeja ja kroaatteja, ja Serbitasavaltaan, jossa suurin osa väestöstä on serbejä. Rauhansopimuksen pohjalta laadittu perustuslaki antoi alueellisille hallinnoille paljon valtaa, mikä vahvisti etnisiä rajalinjoja entisestään ja teki yhteisten tavoitteiden ja sovituksen ilmapiirin luomisesta vaikeaa, ellei jopa mahdotonta.

Uusia aloitteita sodan traumojen käsittelemiseksi ja sovinnon edistämiseksi kuitenkin syntyy, ja osalle niistä löytyy myös rahoittajia.

Harmaassa kerrostalossa hiljaisella sivukadulla Sarajevon keskustassa pitää majaansa studio, jossa sodan traumoja käsitellään päivittäin. Studion eteisessä vastaan tulee hymyilevä nuori nainen. Hän on **Selma Hadžić**, Genocide Film Library -hankkeen projektipäällikkö ja Cinema for Peace Foundationin Bosnian toimiston johtaja.

Hadžić kättelee reippaasti ja pyytää astumaan peremmälle. Studion odotustilassa istuu ryhmä huivipäisiä naisia. Päivän viimeiset ku-

vaukset ovat vielä kesken, joten Hadžić ehdottaa, että istuisimme keittiönurkkaukseen. Hän täyttää juomalasin vedellä, laskee sen pyöreälle pöydälle ja istahtaa sitten pöydän ääreen.

Hadžić puhuu innostuneesti, ja tottuneesti. Hanke on herättänyt kotimaassa ja muissa entisen Jugoslavian alueen maissa kiinnostusta. Myös Saksassa se on huomattu, sillä saksalaisilla on ollut osansa hankkeen käynnistämisessä: hankkeen aloittamisesta neuvoteltiin Berliinissä Cinema for Peace Foundationin päämajassa, ja Saksan ulkoministeriö on rahoittanut hanketta.

Genocide Film Library on runsas vuosi sitten aloitettu hanke, jossa tallennetaan Srebrenican kansanmurhasta selviytyneiden tarinoita. Tavoitteena on kuvata viidessä vuodessa 10 000 haastattelua ja tallettaa ne tutkijoiden, koulu- ja muiden kiinnostuneiden käytettäväksi.

Bosniassa ei ole aiemmin tehty mitään vastaavaa. Muualla maailmassa sotiin liittyvää muistitietoa on sen sijaan kerätty. Yksi mittavimmista keruista on elokuvaohjaaja **Steven Spielbergin** perustaman Shoah-säätiön hanke, jossa haastateltiin 50 000 toisen maailmansodan holokaustista selvinnyttä ihmistä. Siitä tuli myös bosnialais-hankkeen esikuva.

– Ajattelimme, että Bosniassa pitäisi tehdä jotakin samanlaista, koska Srebrenican kansanmurhasta selvinneiden muistot ovat samankaltaisia, Hadžić sanoo.

Muistojen kerääminen Srebrenican tapah- tumista oli slovenialaissyntyisen toimittajan ja tuottajan **Jaka Biziljin** idea. Hankkeen ripeää toteutumista selittää se, että Bizilj on hankkeen takana olevan säätiön, Cinema for Peace Foundationin perustaja. Säätiö antoi rahaa hankkeen käynnistämiseen, ja marraskuussa 2011 Hadžić ja kaksi muuta naista, **Naida Balić** ja **Ida Smailbegović**, perustivat toimiston Sarajevoon.

**SUURIN OSA
SREBRENICAN
SELVIITYJISTÄ
ON NAISIA,
SILLÄ MIEHET
TAPETTIIN.**

NYT STUDIOITA on kaksi Sarajevossa ja yksi Tuzlassa, jossa asuu paljon Srebrenican kansanmurhasta selviytyneitä. Suunnitelmissa on avata vielä toinen studio Tuzlaan ja nauhoittaa kesällä haastatteluja myös Srebrenicassa, missä monet alueelta pois muuttaneet viettävät kesäänsä.

– Pitkän ajan tavoitteemme on mennä myös ulkomaille, erityisesti Yhdysvaltoihin, Itävaltaan, Sveitsiin, Saksaan, Ruotsiin ja ehkä myös Australiaan, Hadžić sanoo.

Näihin maihin muutti sodan aikana paljon bosnialaispakolaisia. Hadžić haluaisi tietää, eroavatko kaukana kansanmurhan tapahtumapaikasta asuvien muistot kotimaahan jääneiden muistoista. Hän arvelee, että uuden elämän muualla aloittaneiden suhtautuminen sota-ajan tapahtumiin voi olla erilaista kuin niillä, jotka joutuvat arjessaan yhä kohtaamaan sota-ajalta periytyneitä pelkoja ja kiistoja.

Suurin osa Srebrenican selviytyjistä on naisia, sillä miehet tapettiin. Haastatteluihin osallistuvat miehet ovat lähinnä niitä, jotka olivat sodan aikaan pikkupoikia ja selvisivät sen vuoksi teloitukselta, tai niitä, jotka onnistuivat pakenemaan Srebrenicasta. Heinäkuun helteessä tehty pakomatka kesti useita päiviä, jopa useita viikkoja.

Haastattelijoiden työtä vaikeuttaa se, että Srebrenican naisten tavoittaminen on usein vaikeaa. Monet heistä ovat köyhiä ja syrjäytyneitä. Ne, jotka asuvat maalla, eivät käy kaupungeissa, ja kaupungeissa asuvat puolestaan lähtevät harvoin kodeistaan liikkeelle.

Kuten voi arvata, he eivät myöskään käytä sosiaalista mediaa. Sen vuoksi studion työntekijät menevät naisten luo. Samalla he tutustuvat heidän elämäänsä, kuten siihen, miten he viettävät päivänsä. Tästä on apua yhteisön luottamuksen saavuttamisessa, mikä on Hadžićin mukaan hyvin tärkeää muistitiedon keräämisessä.

Hadžić pitää tärkeänä sitä, että haastateltavilta kysytään myös, mitä he tekivät ja miten he elivät ennen sotaa, sillä kansanmurhan kaltaiset kokemukset tekevät ihmisestä muiden silmissä helposti vain uhrin.

– He ovat suurenmoisia ihmisiä, joilla on suurenmoisia tarinoita, hän sanoo.

TRAUMAATTISIIN MUISTOIHIN palaaminen on useimmiten raskas kokemus. Siksi studion väki pyrkii pitämään haastateltavista hyvää huolta. Autonkuljettaja käy hakemassa heidät kotiovelta ja vie kuvauksen jälkeen takaisin. Kuvaustilanne on pyritty järjestämään mahdollisimman rauhalliseksi. Ihmisiä kannustetaan myös ottamaan mukaan yksi tai useampia läheisiä ihmisiä, ettei heidän tarvitsisi yksin kohdata ventovieraita ihmisiä studiolla.

Mutta miksi juuri 10 000 haastattelua? Tavoite perustuu arvioon Srebrenican uhrien lukumäärästä. Uhrien tarkkaa lukumäärää ei tiedetä, sillä tutkimukset uhrien tunnistamiseksi ovat vielä kesken. Tutkimuksia johtava **Thomas Parsons** pitää 8 000 uhrin arvioita kuitenkin melko tarkkana, sillä suurin osa uhreista on jo tunnistettu.

Kaikkia joukkohautoja ei ole vielä löydetty, mutta Parsons on varautunut siihen, että osa uhreista jää löytämättä ja tunnistamatta. Siltä osin rikoksenteikijät siis onnistuivat tavoitteessaan pyyhkiä tuhoamansa ihmiset täysin jäljettömiin.

Srebrenican uhrien tunnistaminen on ollut tutkijoille poikkeuksellisen vaikeaa.

– Dna-näytteen ottaminen näin vanhoista haudatuista jäännöksistä on hyvin haastavaa ja vaatii erityisosaamista sekä erittäin herkkiä menetelmiä, Parsons sanoo.

Tunnistamista vaikeuttaa Parsonin mukaan myös se, mitä ruumiille tapahtui hautaamisen jälkeen. Useita kuukausia uhriensa hautaamisen jälkeen rikoksenteikijät avasivat joukkohaudat järeillä välineillä ja siirsivät ruumiit toisiin hautoihin jälkien peittämiseksi. Tässä operaatiossa ruumiit hajosivat ja niiden osat sekoituivat keskenään. Saman ihmisen luita voi siis löytyä eri haudoista.

Uhrien tunnistaminen on tärkeää ennen kaikkea kadonneiksi ilmoitettujen ihmisten omaisille, jotka ovat eläneet vuosikausia epätoivoina siitä, mitä heidän läheisilleen tapahtui,

mutta se on tärkeää myös sotarikoksia käsitteleville tuomioistuimille.

Ehkä tietojen tarkentuminen vielä jonakin päivänä myös hillitsee puheita, joiden mukaan kansanmurhaa ei koskaan tapahtunut. Maan nykyisessä poliittisessa ilmapiirissä siihen tosin on vielä pitkä matka. Vaikka Haagissa toimivat Jugoslavia-tuomioistuin ja Kansainvälinen tuomioistuin ovat todenneet, että Srebrenicassa tehtiin kansanmurha, Bosniassa on Hadžicin mukaan yhä poliitikkoja, jotka kerta toisensa jälkeen kieltävät sen.

Yksi heistä on Bosnian Serbitasavallan presidentti **Milorad Dodik**. Dodik on myöntänyt, että Srebrenican alueella tapettiin ihmisiä, mutta hän on myös sanonut, että kyseessä ei ollut kansanmurha. Jugoslavia-tuomioistuimessa useista sotarikoksista syytettynä oleva Bosnian serbien entinen johtaja **Radovan Karadžić** puolestaan ilmaisi oman kantansa sota-ajan tapahtumiin lokakuussa, jolloin hän sanoi, että hänet olisi pitänyt palkita kaikesta tekemästään hyvästä.

Kansanmurhan kieltäjiä on myös naapurimaassa Serbiassa. Maan uusi presidentti **Tomislav Nikolić** sanoi ensi töikseen vuosien sitten, että Srebrenicassa ei tehty kansanmurhaa vaan joitakin vakavia sotarikoksia.

HADŽIĆIN MUKAAN kansanmurhan kieltäminen loukkaa syvästi sen kokeneita ihmisiä. Hän ihmettelee sitä, että Bosnia on ainoa entisen Jugoslavian alueen maa, jossa tehtiin kansanmurha, mutta siellä ei ole vielä kansanmurhan kieltoa koskevaa lakia. Hän toivoo, että muistojen tallentaminen edistäisi kansanmurhan julkista tunnustamista.

– Kun meillä on 10 000 kertomusta ihmisiltä, jotka todella kokivat sen, sitä on vaikea enää kieltää.

Muistojen keräämisellä on muitakin kuin

poliittisia tavoitteita, kuten eloon jääneiden auttaminen. Hadžić on huomannut, että ihmiset ovat yleensä helpottuneita siitä, että joku haluaa kuunnella heitä. Sodan julmuudet kun ei ole aihe, josta ihmiset mielellään puhuisivat kahvipöydässä.

Hadžić haluaisi, että muistoarkistoa hyödynnettäisiin myös lasten ja nuorten kasvatuksessa. Kuten maan hallinto, myös koulut on Bosniassa eriytetty etnisten ryhmien mukaisesti. Kouluissa on käytössä kolme erilaista opetussuunnitelmaa: bosniakkien,

kroaattien ja serbien. Näin yhteiskunta kasvattaa lapset katsomaan maailmaa vain oman ryhmänsä näkökulmasta. Historianopetus on valikoivaa, ja esimerkiksi kansanmurha on yhä vaiettu aihe kouluissa. Hadžićin mukaan sitä ei käsitellä kunnolla edes yliopistossa.

Hadžić toivoo, että hanke huomattaisiin myös ulkomaille, sillä Bosnia on vaikeasta tilanteestaan huolimatta jäänyt syrjään kansainvälisessä yhteisössä ja mediassa. Hadžić ei

halua sälyttää vastuuta maan tulevaisuudesta pelkästään kansainväliselle yhteisölle, mutta hän haluaisi, että se puhuisi Bosniasta yhdellä äänellä ja vaatisivat suositusten ja ehdotusten sijaan selvemmin muutoksia maan politiikoilta.

– Bosniassa suositukset eivät toimi, vaan pitää sanoa, mitä pitää tehdä, hän sanoo.

Jotta tieto kansanmurhasta saavuttaisi kansainvälisen yleisön, haastattelut tallennetaan palvelimille, joita voi käyttää myös ulkomailla. Lisäksi noin kaksi prosenttia niistä käännetään englanniksi.

VAIKKA POLIITIKKOJEN kinastelu on hidastanut sodasta toipumista, sovinnonteosta puhutaan Bosniassa paljon. Sovinto, *reconciliation*, on sana, joka toistuu lukuisten seminaarien, konferenssien ja selvitysten nimissä ja otsikoissa. Mutta entä ihmiset, jotka ovat joutuneet todis-

**MUISTOJEN
KERÄÄMISELLÄ
ON MUITAKIN
KUIN POLIITTISIA
TAVOITTEITA,
KUTEN ELOON
JÄÄNEIDEN
AUTTAMINEN.**

tamaan kaikkein kauheimpia rikoksia? Ovatko he valmiita tekemään sovinnon niiden kanssa, jotka osallistuivat heidän omaistensa tappamiseen ja kotiensa tuhoamiseen?

Selma Hadžić uskoo, että ihmiset ovat kaikesta kokemastaan huolimatta valmiita sovintoon.

– Jos olen rehellinen, niin olin yllättänyt, kun huomasin, että he ovat halukkaita elämään aiempien naapuriensa kanssa.

Yksi ehto kansanmurhan nähneillä kuitenkin on: he sanovat, että rikolliset on löydettävä ja vietävä oikeuteen, muuten he eivät saa rauhaa.

Hadžić pitää myös tärkeänä, että ihmiset ymmärtäisivät rikoksen yksilöllisen luonteen.

– Rikokset ovat ihmisten, eivät kansojen, tekemiä.

ON TULLUT ilta. Naida Balić, hankkeen tuotantopäällikkö ja yksi haastattelijoista, on saanut päivän urakan valmiiksi. Hän sytyttää tupakan, avaa parvekkeen oven ja astuu ulos. Parvekkeelta näkee yli laakson, jonka pohjalle Sarajevo aikoinaan syntyi. Laakson reunoilla kohoavat rinteet, jotka suojaavat kaupunkia.

Kaksikymmentä vuotta sitten, Sarajevon piirityksen aikana, niistä tosin ei ollut suojaksi. Kukkuloilta serbijoukoille avautui suora näkymä kaupunkiin, jota he moukaroivat raskaasti koko 1 425 päivää kestäneet piirityksen ajan.

Balić nojaa parvekkeen kaiteeseen ja puhalttaa savut taivaalle. Tuolla, vastapäisellä rinteellä, hän asui lapsena. Ja tuolla, vähän länteen päin, oli hänen koulunsa. Kaupungin piirityksen aikana koulumatkat piti juosta, sillä katuja vahtivat tarkka-ampujat eivät säästäneet edes lapsia.

Ei, Naida Balićsanoo, silloin emme olisi seisoskelleet parvekkeella niin kuin nyt. Silloin emme olisi jääneet tähän ihastelemaan, miten kaupunki muuttuu illan pimetessä valomereksi.

– Jos olisin seisonut tässä, olisin jo kuollut, Balićsanoo ja naurahtaa.

Sitten hän tumpkaa tupakan.

Balić on väsynyt ja valmis lähtemään jo kotiin. On maanantai, ja edessä on vielä neljä työpäivää ennen viikonloppua. Niiden aikana hän

kuulee jälleen tarinoita, joiden ei soisi olevan totta. Sellaisia kuin Šuhra Ahmetovićin tarina.

Vähän sen jälkeen, kun Šuhran mies oli kadonnut, Srebrenicaan saapui serbialainen puolisotilaallisten joukkojen johtaja Arkan, oikealta nimeltään **Željko Ražnatović** joukkoineen. Arkanin joukot alkoivat tuhota paikkoja ja ihmiset pakenivat lähikyliin. Ne, jotka jäivät, tapettiin.

Šuhra lähti lastensa kanssa äitinsä luokse. Hän palasi Srebrenicaan vasta, kun kaupunki oli taas vapaa. Kotona häntä odotti hävitys. Talot oli ryöstetty ja kaikki ruoka oli viety. Seuraavina kuukausina ihmiset näkivät nälkää. He taistelivat lentokoneesta pudotetuista avustuspaketeista yön pimeydessä. Toiset kuolivat nälkään.

Sodan jatkuessa Srebrenicaan tuli pakolaisia muualta Itä-Bosniasta. Šuhra auttoi heitä, minä pystyi. Kun serbijoukot heinäkuussa 1995 valtasivat jälleen Srebrenican, Šuhran talossa asui 25 pakolaista.

Šuhran poika oli silloin 17-vuotias. Poika oli päättänyt paeta parhaan ystävänsä kanssa. Hän pyysi äitiä mukaan, mutta Šuhra ei voinut jättää kotiaan, joka oli täynnä väkeä.

Šuhra muistaa yhä hetken, jolloin hän erosi pojastaan. Se on hänen surullisin muistonsa. Poika seisoi ovenpielessä. Hän oli peloissaan ja kysyi: ”Äiti, mitä tietä minun pitäisi mennä? Menisinkö metsän läpi?”

Šuhra ei tiennyt, mitä hänen olisi pitänyt vastata. Hän löysi palan leipää ja antoi sen pojalle. Poika ei halunnut ottaa leipää, sillä hän uskoi heidän pääsevän seuraavana päivänä Tuzlaan, vapauteen.

Ennen lähtöään poika sanoi itkien Šuhralle: ”Äiti, en enää koskaan näe sinua.”

”Kyllä sinä näet”, äiti vastasi.

Pojat lähtivät matkaan. Šuhra katseli, kun he kävelivät bensa-aseman ohi. Se oli viimeinen kerta, kun hän näki poikansa.

Tammikuussa 2012 kuvatulla videolla Šuhra esittää yhden toiveen. Hän toivoo, että hänen miehensä ja poikansa ruumiit löytyisivät, jotta hän voisi haudata heidät. Edes toisen heistä. **Y**

Ilari Rantakarin
mukaan pitää
kylvää ja malttaa
odottaa kasvun
ihmettä.

Kuva Pekka Elomaa

Uskoa
sinapin-
siemenen
verran

MINUN ELÄMÄÄNI vaikuttivat nuorena Kauppakorkeakoulun opiskelijana kaikki 1960-luvun tapahtumat niin ylioppilas- kuin opiskelijapolitiikassakin. Suomessa pidettiin vuonna 1968 laaja Ylioppilaiden Kristillisen Maailmanliiton kansainvälinen kokous, jonka teemana oli vallankumous. Tästä avautui minulle ikkuna maailmaan, joka alkoi kiinnostaa ja jota halusin yhä syvemmin ymmärtää.

Osanottajia oli kaikista maanosista, ja he edustivat hyvin erilaisia reippaita ja raikkaita ajattelutapoja. Koin tämän avaraksi henkireiäksi. En nimittäin oikein löytänyt itseäni tiukoista poliittisista luokitteluista. Ryhdyin toimimaan aktiivisesti Suomen Kristillisessä Ylioppilasliitossa (SKY), myös kansainvälisesti.

Tuolloin SKY oli vahvasti edustettuna yliopistoissa ja korkeakouluissa, mutta sittemmin kirkon sisäiset jännitteet johtivat korkeakoulupastorien ja muiden työntekijöiden toimien lakkautumiseen, mikä jälkikäteen katsoen on ollut hyvin valitettavaa.

Kiista kulminoitui **Terho Pursiaisen** valintaan SKY:n julkaisu- ja koulutussihteeriksi. Hän oli juuri julkaissut *Uusin testamentti* -kirjan. Tuolloin pääsihteerinä toimi edesmennyt **Martti Lindqvist**, rakas sielunveljeni. Enemmistö SKY:n hallituksesta halusi valita parhaan hakijan, mutta kirkon piirissä se koettiin liian radikaaliksi ja SKY:n rahoitustuki lakkautettiin.

Valmistuttuani olin eri tehtävissä muun muassa Kuntien keskusjärjestöissä ja sitten Eduskunnan alaisessa Valtiontilintarkastajain kansliassa. Ne olivat hommia, joihin opintoni olivat minua valmentaneet. 1980-luvun alussa aloitin taloudellisena neuvonantajana Luterilaisessa maailmanpalvelun Intian ohjelmassa Kalkutassa. Tässä työssä saatoin yhdistää sekä ammatillisen osaamisen että kristillisen vakaumukseni mukaisen pyrkimyksen olla mukana poistamassa köyhyyttä.

Kalkutan jälkeen palasin vielä pariaksi vuo-

deksi eduskuntaan, mutta 1980-luvun lopulla siirryin ulkoministeriön palvelukseen. Olin alkuun muutaman vuoden kehitysyhteistyöosastolla toimistopäällikkönä ja sen jälkeen Suomen suurlähettiläänä muun muassa Sambiassa ja Tansaniassa.

Helsinki-prosessi tuli ajankohtaiseksi, kun idän ja lännen vastakkainasettelu lieentyi, mutta tilaa valtasi etelän ja pohjoisen vastakkainasettelu. Globalisaation pitää hyödyttää kaikkia, ja siksi oli tärkeää saada kaikki saman neuvottelupöydän ääreen.

Siinä oli monenlaisia aiheita, jotka johtivat yhteisiin sitoumuksiin, joita myös YK sitoutui edistämään. Hallittu globalisaatio ja demokratian edistäminen on ollut minulle hyvin mieluinen tehtävä. Vuonna 2005 ehdotimme esimerkiksi, että G20 olisi valtiojohtajatasoinen valtiovarainministereiden sijaan. Silloin se ei saanut kannatusta, mutta finanssikriisi muutti tilanteen.

Helmikuussa 2012 pidimme arviointikokouksen, eräänlaisen Helsinki-prosessin kevytversion sekä uusien että vanhojen toimijoiden kesken päivittääksemme sitoumuksen etenemisen. Monet asiat olivat iloksemme edenneet. Nyt on menossa muun muassa investointiregimin arviointi, joka sisältyy myös nykyisen hallituksen ohjelmaan.

Olen aina ollut mukana uskontojen välisessä vuoropuhelussa. Sitä edistetään tietysti monin tavoin, mutta myös YK:n hyväksymän päätöslauselman ja suosituksen mukaisesti. Tavoitteena on turvata yhteiskuntarauhaa ja korostaa dialogin merkitystä kipeiden globaalien ongelmien ratkaisemisessa. YK:n uskontojen välisen yhteisymmärryksen viikko hyväksyttiin esimerkiksi YK:n Sivilisaatioiden allianssin, jonka Suomen koordinaattorina toimin, tukemana.

Jos elämästäni pitää hakea joku kantava teema, on se ymmärtämistä ja suvaitsemista eteenpäin vievän vuoropuhelun edistäminen. Pitää kylvää ja malttaa odottaa kasvun ihmettä. **Y**

SODASSA KAIKKIEN *puolueiden* KANSSA

Kirjoittaja Pirkko Peltonen Rognoni

VERKOSTA PONNISTAVAN SUORAN
DEMOKRATIAN VALLANKUMOUKSELLA,
POPULISMILLA JA ENNEN KAIKKEA
BEPPE GRILLON KARISMALLA
RATSASTAVA VIIDEN TÄHDEN LIIKE
ON NOUSSUT ITALIASSA KOLMEN
SUURIMMAN JOUKKOON.

MEIDÄN LIIKKEEMME on vallankumous, mutta ilman giljotiinia. Jos meitä ei olisi, italialaisissa kytevä suuttumus olisi jo vienyt natsiraivoon kaduilla, mihin Kultainen aamunkoitto esimerkiksi Kreikassa yllyttää, sanoo **Beppe Grillo**, Italian Viiden tähden liikkeen (Movimento Cinque Stelle, M5S) perustaja ja karismaattinen johtaja.

Tuskinpa sentään. Sillä niin kaukana toisistaan ovat Kreikka ja Italia mitä tulee paitsi historialliseen taustaan, myös tämänhetkiseen taloudelliseen tilanteeseen. Sen sijaan on totta, että nyky-Euroopassa leviävien populistisen liikkeiden ja puolueiden joukossa italialainen M5S on luku sinänsä.

Siinä on mukana pafisistien ja vihreiden teemoja ja eurokriittisyyttä. M5S ei missään tapauksessa ole muukalaisvastainen, antisemistinen eikä väkivaltainen. Se ammentaa voimansa Italian politiikan skitsofreniasta, johon maan ovat vieneet viimeiset kaksikymmentä **Berlusconin** vuotta.

Viiden tähden liikkeen viisi tähteä ovat: vesi (sen omistus ja jakelu yhteisön, ei yksityisten haltuun), ympäristö (ei yltiörakentamista, ympäristöystävällinen jätteiden huolto), kulkuyhteydet (paikallisyhteydet paremmiksi, ekoystävälliset autot, ei megaprojekteja), vapaa internet (nettiyhteydet ja laajakaista kaikille ilmaiseksi) ja kehitys (kestävä kehitys, nollatalous).

Näin siis periaatteiden tasolla. Kaikki tämä pannaan käyntiin ruohonjuuritason, järjestetään spontaaneja keskustelutilaisuuksia, mutta ennen muuta kommunikoidaan ja vaihdetaan mielipiteitä netissä.

Perin positiivista kansalaisaktiivisuutta, voisi todeta. Pienillä paikkakunnilla, mutta myös Parman kaupungissa ja suuressa Sisilian maakunnassa, missä M5S:n edustajia on valittu paikallishallintoon, ruohonjuuritason kontrolli on ollut pääosin hyväksi.

KÄÄNNEKOHTA KUITENKIN tuli, kun kansalaisliikkeestä tuli poliittinen voima, joka sai Italian helmikuuisissa eduskuntavaaleissa yli kahdeksan miljoonaa ääntä ja kohosi yhdeksi niistä kolmesta suurin piirtein tasapäisestä poliittisesta voimasta, joista kukaan ei halua olla tekemisissä toistensa kanssa: ei synny yhteisymmärrystä eikä siis myöskään hallitusta.

Tässä pattitilanteessa Italia nyt on. Yllättävä vaalitulokset, 163 valittua Viiden tähden liikkeen kansanedustajaa, muutti protestipuolueen imagon.

Nyt M5S on vaa'ankieliasemassa. Yhteistyö, jota PD (Demokraattinen puolue) on tarjonnut maan perinpohjaiseksi uudistamiseksi, ei käy. Ei

vaikka PD on vahvasti remontoinut ja nuorentanut joukuttaan. Esimerkiksi PD:n kansanedustajista 40 prosenttia on naisia, ja se on täysin uutta.

Miksi? Koska M5S pitää kiinni periaatteesta, että se on sodassa kaikkien puolueiden kanssa.

– Pitkät paskat kaikille poliitikoille! Perseennuolijoita kaikki! Ulos, pellolle puoluetrukit ja ammattiliittojen perseennuolijat! Vain kansa määrää! Ei liittoon kenenkään kanssa, vanhoja paskiaisia kaikki puolueet!

Suurin piirtein näin puhuu tai huutaa – miedosti käännettynä – M5S:n perustaja ja johtaja Beppe Grillo. Hänellä on pitkä tausta estraditaiteilijana, jonka show-esiintymisiä

**KANSALAI SLIIKKEESTÄ
TULI POLIITTINEN
VOIMA, JOKA SAI
ITALIAN HELMIKUISISSA
EDUSKUNTAVA ALEISSA
YLI KAHDEKSAN
MILJOONAA ÄÄNTÄ.**

on Italiassa seurattu, kritisoitu ja aplodeerattu kymmenien vuosien ajan. Poliitikot ovat aina olleet hänen hampaissaan, nuo ”korruptoituneet yhteiskunnan loiseläjät”.

VUONNA 2005 koomikko Grillon tielle osui verkkomarkkinointiin erikoistunut **Gianroberto Casaleggio**.

Yhteisin voimin lanseerattiin uusi verkkotuote: Grillon blogi ja sen kautta suuri nettiyhteisö, joka voitiin aktivoida tiettyjen teemojen ympärille.

Hyppy tulevaisuuteen tapahtui vuonna 2009, kun blogin myötä synnytettiin Viiden tähden liike. Se on netti-yhteisö, M5S:n mielestä ei missään tapauksessa puolue, jossa jokainen on toisensa väärtti. Kaikki päätökset tehdään netissä käydyn keskustelun pohjalta, edustajat valitaan nettiäänestyksen perusteella, ja päällimmäisenä puhuu kansa, eivät siis totutun puoluejärjestelmän kautta valitut edustajat.

Itse asiassa: eihän eduskuntaa eikä hallitustaakaan tulevaisuudessa edes tarvita, koska kansa voi osallistua kaikkeen ja päättää kaikesta netin kautta.

Tämä on M5S:n uusi uljas maailma, jonka tulevaisuuden kartoittajan, liikkeen nettigurun Gianroberto Casaleggion scifi-ideat löytää Youtubesta. Uusi uljas maailma syntyy vuonna 2054, kun suurten katastrofien ja maailmansotien jälkeen nettikansa kommunikoi planetaarisella tasolla.

Italialainen nykypäivä vain on vähän karumpi.

GRILLON ÄÄNEKÄS polemiikki puolueita ja systeemiä vastaan saa Italiassa helposti suurta vastakaikua. Laajat korruptioskandaalit, poliittisten elimien törkeä yllärahoitus ja politiikan soluttautuminen yhteiskunnan jokaiseen rattaaseen ovat kehittäneet vihan politiikkaa kohtaan.

Grillon vetämässä maailmankuvassa kaikki puolueet ovat yhtä lailla mätää, niin berlus-

**GRILLON VETÄMÄSSÄ
MAAILMANKUVASSA
KAIKKI PUOLUEET OVAT
YHTÄ LAILLA MÄTIÄ,
NIIN BERLUSCONILAISET
KUIN VASEMMISTOKIN.**

conilaiset kuin vasemmistokin. Kun kuvaan lisää tämän päivän karkean totuuden, sen että Italian keskiluokka köyhtyy päivä päivältä, veroprosentti on 45 prosentin paikkeilla, yrityksiä joutuu konkurssiin (52 539 yritystä vuosina 2008–2012), 15–24-vuotiaiden työttömyys on miltei 40 prosenttia ja puolet koulutetuista

nuorista aikoo lähteä ulkomaille onneaan yrittämään, niin pommi on enää sytytintä vailla.

Oman lisämausteensa antaa keittoon Euroopan unioni, jonka kireä talousohjelma – ”Merkelin johdama!” – koetaan rangaistuspolitiikaksi. Siitä onkin

lyhyt askel yllyttää eurokielteisyyteen: M5S ei vaadi Italian eroa unionista, mutta ehdottaa kansanäänestystä eurosta.

– Miksi äänestit Viiden tähden liikettä? kysyn Emmanuelelta, tuntemaltani nuorelta muurarilta, joka, kuten vanhempansakin, on aina ennen äänestänyt vasemmistoa.

– Koska tätä maata täytyy ravistaa, mutta kunnolla. Vasemmisto on jäänyt Berlusconin jalkoihin, ei ole pystynyt uudistumaan, vetää yhtä lailla ”palatsipolitiikkaa”, aina ne samat kiemuraiset puheet ja kompromissit, jotka eivät johda mihinkään. Työttömyys, verot, lahjonta ja järjestäytynyt rikollisuus, jota ei ole saatu kuriin. M5S puhuu konkreettisista asioista, niin kuin jätehuollosta ja vedestä, vastaa Emmanuele.

M5S:n äänestäjistä, joita on yli kahdeksan miljoonaa, noin 49 prosenttia on niitä, jotka ovat ennen äänestäneet vasemmistoa. Noin 40 prosenttia tulee oikeistosta, ennen muuta pettyneistä Pohjoisen Liiton pienyritystä, ja 14 prosenttia on niitä, jotka ilman tätä uutta tarjousta eivät olisi äänestäneet lainkaan. Äärimmäisen harvat heistä ovat ikinä olleet yhteydessä Grillon blogiin tai M5S:n foorumiin.

Grillon kannatuksen taustalla on monta kuukautta kestänyt showretki läpi Italian,

”Tsunami-tour” niin kuin hän itse kutsuu. Koomikko ui Manner-Italiasta Sisiliaan yli Messinan salmen ja valloitti sisilialaiset. Lukemattomat esitykset Italian piazzoilla ”paskamaista politiikkaa” vastaan saivat liikkeelle kymmenet, sadat tuhannet italialaiset.

Grillo, joka ei suostu puhumaan Italian TV:n ja lehdistön kanssa, sai täysin ilmaista ponniketta, kun uutiset - tietenkin – laajasti raportoivat hänen yleisötilaisuuksistaan.

MUTTA NYT Emmanuele on huolissaan. Ja niin on moni muukin. Viiden tähden liikkeen logo, nimi ja oikeus sen käyttöön on Beppe Grillon omaisuutta. Vain hän voi päättää kuka voi nimeä tai logoa käyttää, ja vain hän myös voi tarpeen tullen poistaa käyttöoikeuden.

Tätä omistusoikeutta on jo käytetty, sillä M5S:n riveistä on poistettu väärin- tai toisinajattelevia. Rekisteröityjä nettikansalaisia, jotka voivat osallistua verkkoäänestyksiin, on noin 250 000–300 000 (tarkkaa lukua ei kerrota), mutta eduskuntaan valitut kansanedustajat ovat usein perin harvan nettikontaktin tulosta. Heistä suurin osa on tavallisia nuoria, hyvin monilla on jonkin tason akateeminen tutkinto.

Nettidemokratia sen sijaan vastaa vain M5S:n perustajalle ja johtajalle. Beppe Grillo ei itse istu eduskunnassa, mutta valvoo valittujensa toimia. ”Ei yhteistyötä kenenkään kanssa!” hän vaatii äimistyneiltä valituiltaan. Sillä päämääränä on Grillo-Casaleggio-ideologian mukaan edustuksellisen demokratian ylit-

täminen ja siirtyminen siihen nettiaikaan, missä kansa ottaa ohjaket puoluelt.

Onko Grillon liike populistinen? On tietenkin, sillä se ammentaa voimansa protestista ja suuttumuksesta: koska se välittää uskoa kansan puhtauteen ja vilpittömyyteen vastaan poliitikkojen kieroutta ja paskamaisuutta. Ja koska

se vaatii pystyssä pysyäksen karismaattisen johtajan, Italian tapauksessa suorasuisen koomikon Beppe Grillon.

Mutta verkkodemokratiaansa levittäessään M5S puhuu myös monille muille eurooppalaisille: tilausta perinteisen parlamentaarisen demokratian päivittämiseen tuntuu olevan.

– Tämä liike on kuin virus. Kun se alkaa levitä, sitä ei voi enää pysäyttää, sanoo Beppe Grillo.

Jää nähtäväksi, kuinka kauan Italian nettidemokraatit kestävät epädemokraattista johtajaansa? Ja kuinka kauan M5S voi pitää Italian politiikan umpikujassa?

– Tämä on maa, joka ei kaikesta päätellen voi tulla toimeen ilman suurta johtajaa. Kenelle se on Berlusconi, kenelle nyt Grillo, johon minä sentään luotin, toteaa Emmanuele lohduttomasti.

– Mutta jos vastaus kaikkeen on aina ei, vain koska Beppe sanoo ei, niin minkä ihmeen takia me valitsimme eduskuntaan meidän aktivistimme? **Y**

Luettavaa liikkeestä

Viiden tähden liikkeestä on ilmestynyt Italiassa suuri määrä kirjallisuutta. Pirkko Peltonen Rognoni suosittelee mielestään kolmea tärkeintä teosta:

- **PIERGIORGIO CORBETTA, ELISABETTA GUALMINI:** Il partito di Grillo; il Mulino, Bologna, 2013
- **GIANROBERTO CASALEGGIO, BEPPE GRILLO:** Siamo in guerra. Per una nuova politica; chiarelettere, Milano, 2011
- **DARIO FO, GIANROBERTO CASALEGGIO, BEPPE GRILLO:** Il grillo canta sempre al tramonto; chiarelettere, Milano 2013

Kirjoittaja Arja Alho Kuva Pekka Elomaa

AATTEEN NÄLKÄ JA JANO

SIRPA KÄHKÖSESTÄ PITI TULLA
HISTORIOITSIJAA. EI TULLUT, MUTTA
TULI HISTORIASTA KIRJOITTAVA
KIRJAILIJA. KÄHKÖSEN
KUULEMAT TARINAT MUUTTUVAT
KAUNOKIRJALLISUUDEKSI JA
TEKEVÄT HISTORIASTA ELETYN.

LAPSUUDEN KUOPIOON 1970-luvun alussa sijoittuvat Kähkösen tärkeät keskustelut isoäidin kanssa. Myöhemmin lukioikäisenä rauhanmarssit ydinaseita vastaan. Vietnamin sodasta kertovat uutiskuvat palauttivat isoäidin mieliin muistoja, jotka siirtyivät Sirpalle.

– Sotakuvat saivat isoäitini kertomaan järkyttävästi sodanaikaisista pommituksista Kuopiossa. Hän oli siellä yksin vastasyntyneen poikavauvansa kanssa ja hyvin herkässä tilassa. Puutalokaupungissa ei suojaa oikein ollut.

Kähkösen mummo kertoi paljon tosielämän tarinoita ja ukki aivan mitä vaan – hän oli Kähkösen sanoin ”mieletön tarinaniskijä”. Ehkäpä Kähkösen suvussa on kertomisen perinne, jota Sirpa Kähkönen nyt jatkaa?

– Olen elänyt ympäristössä, jossa vanhat ihmiset olivat kiinni kertomisen kulttuurissa. Sillä tavalla viihdytettiin. Eihän vanhemmilla ihmisillä juurikaan ollut lapsuudessaan radioita tai muita. Mutta suullisen kertomisen tapa oli.

– Oman tyttäreni kohdalla olen huomannut, ettei samanlaista kertomisen perinnettä ole. Me menimme lapsina pimeään kellariin ja kerroimme toisillemme kummitustarinoita, Kähkönen lisää.

KÄHKÖSEN LAPSUUDENKODIN vasemmistolaisuus tulee sukupolvien takaa. Monessa pohjoissavolaisessa perheessä yhdistyi uskonto ja politiikka. Tiukassa elämässä aatteellis-uskonnollinen kattila keitti lapsista periaatteellisia, tulisieluisia ja oikeudenmukaisuudenjanoisia.

Kaikista ei suinkaan tullut punikkeja eikä edes vasemmistolaisia mutta palavia tyyppejä kuitenkin.

**IHMISET, JOTKA
EIVÄT KOSKAAN
OLE OLLEET
MINKÄÄN AATTEEN
KANNATTAJIA,
EIVÄT VOI KÄSITTÄÄ
AATTEELLISUUDEN
ULOTTUVUUKSIA.
MITÄ ON TUNTEA,
KOKEA JA NÄHDÄ.**

– Ukkinen oli kansalaissodan aikaan 14-vuotias. Hän oli Tammisaaren vankilassa myöhemmin yli seitsemän vuotta, parhaat miehuusvuotensa. Sitten tuli vielä sodanaikainen palvelus, Kähkönen kertoo.

Jo 1920-luvulla maanpetokselliseksi toiminnaksi katsottiin se, että meni Neuvostoliittoon punaupseerikouluun. Myöhemmin tulivat kommunistilait. Ajat olivat kovaa aatteeltaan vasemmistolaisille. Ajasta ja isoisänsä vaiheista

Kähkönen kertoo tietokirjassaan *Vihan ja rakkauden liekit*.

– Tammisaaren Dragsvikin vankila oli oikea Baabelin torni. Monta asiaa ukki joutui kätkemään ja salassa suremaan. Hänen veljensä mennehtyminen Neuvostoliitossa ja nuoruusaikaisen rakastetunsa katoaminen ja kuolema siellä ovat olleet hänelle raskaita asioita.

Kähkönen toteaa, että kommunistit kyllä keskustelivat Stalinin vainoista ja niistä

oli tietoa jo silloin, kun pahin vaihe vuonna 1937 oli menossa. Se söi aatteelta pohjaa. Täydellinen hulluus oli tekeillä.

– Kun ihmiset menivät sinne sodan jälkeen etsimään omaisiaan eikä heitä löytynyt, ymmärrettiin, etteivät kaikki voineet olla pahan tekijöitä.

NEUVOSTOLIITON HAJOAMINEN ja vasemmiston kannatuksen alamäki olisi luultavasti ollut Kähkösen ukille kova paikka. Hän kuoli vuonna 1971 juuri taistolaisuuden vahvan nousun aikoihin. Vaikka Kähkönen oli tuolloin lapsi, aika jätti häneen jälkensä.

– Ukin aate oli sementoitunut Tammisaareen ja vielä sen päälle sodassa. En tiedä miten hänen elämänsä perustukset olisivat huojuneet, jos hän olisi joutunut sen kokemaan.

Kommunistinen liike saattoi tuolloin ottaa osansa nuorison levottomuudesta ja liikehdinnästä. Se oli molemminpuolista: nuoriso etsi ja jotkut löysivät.

– Minä kasvoin aikuiseksi toisenlaisessa todellisuudessa, ja se aiheutti ulkopuolisuutta. Lapsena, kun on oppinut jonkun ajattelutavan ja sitten myöhemmin tutkii sitä pohjia myöten, kasvaa paljon henkisesti. Taiteen tekemiselle siitä oli hyötyä, Kähkönen toteaa.

Aatteellisuuden ymmärtämiselle Kähkösen oma perhehistoria on antanut ehkä eniten.

– Ihmiset, jotka eivät koskaan ole olleet minkään aatteen kannattajia, eivät voi käsittää aatteellisuuden ulottuvuuksia. Mitä on tuntee, kokea ja nähdä.

KÄHKÖSESTÄ PITI tulla historioitsija. Koska häntä kiinnosti juuri ihminen, tutkimuksessa ei kuitenkaan tuntunut olevan sen kokoista paikkaa. Kaunokirjallisuuden kautta oli mahdollista tutkia suurten poliittisten linjausten näkymistä ihmisten elämässä.

Kiinnostus juuri sotahistoriaan ja vielä erityisesti siviilien kohtaloihin juontuu sekín Kähkösen perhetaustasta.

– Minulla on vahva tarve selvittää poliittisen historian ja ihmisen välistä leikkauspistettä. Minulle tyyppillinen tapa kirjoittaa on ehdoton pidättäytyminen siviileihin.

Kähkösen teos *Neidonkenkä* käsittelee esimerkiksi sotavankien kohtaloa syvällä kotirintamalla. Kähkönen toteaa, että uuden sotahistorian aallon myötä on nähty tärkeäksi kuvata myös sota-ajan eettistä puolta. Sitä, mitä ihmiset voivat tehdä toisilleen, paitsi pahaa myös hyvää, vaikka sota asettaa tiukan toimintarajan.

Myös tämänvuotisen Kansallisen veteraanipäivän teemassa ja haastatteluissa tuli esille jonkinlainen muutos suhteessamme sotaan.

– Ylen uutisissa haastateltiin veteraania, joka vältteli sankaruutta. Nuorena miehenä sotaan vain piti mennä. Pohdin kerran vastaavanlaisessa tilaisuudessa, mikä jää nuorelta miehelstä sotaan. Viattomuus jää. Eräs veteraani tuli minulle puhumaan, kuinka pahan näkemisen kokemus jättää taakseen nuoren pojan.

MENEILLÄÄN ON jatkuvan tulemisen tila: miten siviilien kokemus kuvataan ja miten naisten, pienten poikien ja vanhojen miesten kokemuksista tulee yhteisiä.

– Teen kunniaa niille sukupolville, jotka ovat kestäneet sodan ja eläneet monella tapaa rikkonaisuudessa yhteiskunnassa. Juuri sodan ylisukupolvisuudesta on puhuttava.

– Ylisukupolvisuus selittää vahvaa autoritaarisuuden ja vä-

kivallan taakkaamme. Autoritaarisuutta on se, että meille aina toistuvasti esitetään, ettei ole vaihtoehtoja, Kähkönen lisää.

Vasemmistolaisuuden pohjan pettäminen 1990-luvun alussa on jättänyt Suomeen valtaavan aatteellisuuden kokemusaukon, joka näkyy janona ja nälkänä. Kähkönen oli mukana Lahdessa, Fellmannin pellolla huhtikuun lopussa järjestetyssä performanssissa.

– Oli koskettavaa nähdä, millä valtavalla alttiudella ihmiset heittäytyivät esitykseen. Kun kuulin vanhojen miesten huutavan äitiä, ajattelin, että ihmisillä on jotain suurta taakkaa kannettavanaan, ja että se voi liittyä aatteelliseen muutokseen. Ettei ole kotia. Mutta mistä se löytyy?

Keskustelun lopputulemana voisi olla se, ettei vanhoja perinteitä tarvitse romuttaa. Kähkönen huomauttaa, että historialta voi kysyä aina uusia kysymyksiä. Y

**MINULLA ON
VAHVA TARVE
SELVITTÄÄ
POLIITTISEN
HISTORIAN JA
IHMISEN VÄLISTÄ
LEIKKAUSPISTETTÄ**

Sovinto

Tuhansia ihmisiä eläytyi
vuoden 1918 sodan
muistoihin Fellmannin
puiston performanssissa
Lahdessa.

*Kirjoittaja Kirsi Koivuporras-Masuka
Kuvat Pekka Elomaa*

Lahdessa sunnuntaina 28.4.
järjestetty performanssi
kuvattiin 15 kameralla.
Materiaalista koostettava
video tulee nähtäväksi Lahden
taidemuuseon syyskuussa.

Kun et enää
muuta voi,
huuda äitiä.

SE KUULUU JO kaukaa. Kuin huuto, pitkä ja ankea valitus. Sello ja rummut on otettu mukaan taiteilija **Kaisa Salmen** performanssiin Lahden Fellmannin puistossa. Sellon vahvistettu ääni on osuva, siinä kuuluu tällä pellolla vuonna vuonna 1918 kohtaloaan odottaneen punavangin itku.

Fellannin pellon vangeista 20 000 oli miehiä, mutta heidän lisäksi leirillä oli myös lukuisia naisia ja lapsia. Pellolla palettiin, odotettiin – ja nähtiin nälkää.

Nyt puistossa performanssin eläytyy monta tuhatta ihmistä, osa pellolla punavankeina olleiden sukulaisia. Performanssia varten rakennettu lava on tehty nokkelasti ja vaikuttavasti osaksi **Erkki Kannoston** Punavankien muistomerkkiä.

Tunnelma puistossa on käsin kosketeltava. Ilmassa on vahva tunnelataus, liikutusta, jopa kyyneliä, mutta myös naurua ja rupattelua. Ihmisten osallistuminen koreografiaan, jotenkin hyvin epäsuomalainen avoimuus ja heittäytyminen, on vaikuttavaa.

Koreografin ohjeiden mukaan joukko muun muassa kiertyi alas kohti maata hakemaan leivän palaa ja juoksi paikallaan päästäten raivon ulos huutamalla.

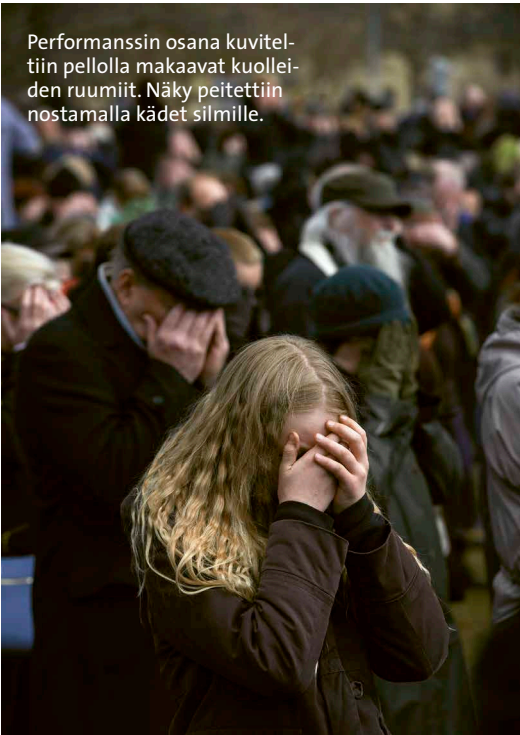
Vuoden 1918 sodasta on pian 100 vuotta. Tarve puhua ja käsitellä tapahtumia on edelleen hyvin todellinen. Performanssin kolmannessa osassa laulettiin uudet sanat saanut *Marseljeesi* **Mikko Kuustosen** johdolla. Yksinkertainen kertosaie kuului: ”Nyt uusi aika on ja kutsu sen on voittamaton.”

Kaisa Salmi lopetti tapahtuman sanomalla, että performanssin ja siitä koostettavan videon teemana on sovinto.

"Näe lähelläsi toinen ihminen ja katso häntä silmiin. Haasta häntä vastaamaan siihen katseeseen. Kulje sitten kohti tätä ihmistä ja kiedo kädet hänen ympärilleen." Performanssin toisen osan viimeinen tehtävä ilmensi aidosti tapahtuman teemaa, sovintoa.

Performanssin osana kuviteltiin pellolla makaavat kuolleiden ruumiit. Näky peitettiin nostamalla kädet silmille.

Erkki Kannoston Punavankien muistomerkki paljastettiin vuonna 1978. Tuolloin paikalla oli miltei 30 000 ihmistä todistamassa, kun presidentti Urho Kekkonen paljasti patsaan.

Ytimessä

YTIMESSÄ TARJOILEE
KAVALKAADIN LAADUKKAITA
ESSEITÄ, JOISSA KIRJOITTAJAT
VALOTTAVAT AJANKOHTAISIA
KYSYMYKSIÄ JA OTTAVAT
KANTAA. TÄSSÄ NUMEROSSA
ESILLÄ OVAT ETENKIN
SYYRIA, LIBYA JA KURDIEN
KOHTALO. KATSOMME MYÖS
KYPROKSEN TALOUSKRIISIN
TAAKSE.

52 ARJA ALHO Paratiisin harmaa / **56 HANNU REIME** Tynkä-Kyporksen
rahavaikeudet / **60 KALEVI SUOMELA** Hyväksytään markkinatalous,
hylätään kapitalismi / **64 RIITTA OITTINEN** Kotitöitä pikkurahalla
/ **66 MIKKO PATOKALLIO** Miten Syyriaan rakennetaan rauha?
/ **70 JUHA SAARINEN** Jihadismi ja poliittinen väkivalta
/ **72 KRISTIINA KOIVUNEN** Kurdien kansanmurhan seuraukset

Paratiisin harmaa

Kirjoittaja Arja Albo

Niin kauan kuin veroja on kerätty, niitä on myös kierretty. Enää ei tarvitse ostaa panamalaishattua, mustia laseja ja pakoilla verottajaa salkku täynnä rahaa. Kaikki käy kätevästi verkossa.

FINANSSIKRIISI NOSTI ESILLE veroparatiisit, joihin maailman rikkain prosentti ja kansainväliset yritykset ovat siirtäneet varallisuuttaan. Sitä arvellaan olevan paratiiseissa 8–21 biljoonaa dollaria. Varat makaavat tileillä, eivätkä ne palaa sieltä kansantalouksien kannalta mihinkään hyödylliseen, kuten esimerkiksi investointeihin.

Suomessa harmaata taloutta on torjuttu ainakin vuodesta 1996, jolloin hyväksyttiin ensimmäinen toimintaohjelma. Harmaasta aiheutuneita veromenetyksiä on vaikea arvioida, mutta miljardeista on kuitenkin kyse. Nykyisen hallituksen tavoitteena on saada ohjelman avulla takaisin 300–400 miljoonan tulot. Sekin on vaikeaa.

Maksatko kuitilla vai Hautalana? -ilkeily osuu moraalisen päätöksen ja

elävän elämän saumaan. Yhtäältä verotarkastuksia pitäisi tehostaa ja talousrikollisuutta torjua, mutta silti viranomaisilta puuttuu voimavaroja ja valtuuksia. Tietojen ristiintaulukointi voisi olla hyvin tehokasta.

Toisaalta lainsäätävä jahtaa yhtä innokkaasti nappivarkaita ja suuria roistoja. Oikein suurille verojen välttelijöille poliittinen päättäjä on antanut laillisen erityiskohtelun. Yhteisöveron alennuksen myötä osinkojen verotukselle avautuu suuromistajia suosivia tapoja pahimpien epäkohtien tilkitsemisen jälkeenkin.

MUTTA PUHUTAAN ENSIN meistä kansalaisista, jotka vaihdamme palveluita, joista joskus pitäisi maksaa myös veroa.

Kehitysyhteistyöministeri **Heidi Hautalan** oven korjauksesta paisui hänen luottamustaan horjuttanut skandaali. Hautala nimittäin teetätti pienehkön remontin pimeästi.

Todellisuudessa yksittäisen kotitalouden ei ole kovin yksinkertaista toimia työnantajana. Yhden luukun periaatteesta on puhuttu, mutta selaista luukkua ei vain ole löytynyt. Palkka.fi-sivuston käyttäminen satunnaisiin palkanmaksuihin on hyvin vaivalloista. Kotitalouden tosin ei tarvitse pidättää veroa eikä maksaa sosiaaliturvamaksuja, mikäli vuotuinen palkkasumma jää 1500 euroon.

Helpompaa on hankkia tarvittavat palvelut yritykseltä, joka kotitaloustyössä ja muutoinkin on useimmiten yksinyrittäjä. Yksinyrittäjä on oikeastaan sankariyrittäjä, jota palkansaajan ei todellakaan kannata kadehtia.

Yksinyrittäjä tekee myymänsä työn tai tavarat, markkinoi ja hoitaa vielä tarvittavan hallinnonkin. Silti häntä kuormitetaan lähes samoilla vaatimuksilla kuin suuria yrityksiä. Jos esimerkiksi arvonlisäveron ilmoitukset ovat myöhässä, verottaja mätkäisee arvioveron – eikä se ole pieni. Sen jälkeen aika ja energia menee asioiden selvittelyyn. Sairastaa ei voi, eikä lomiin ole varaa.

VEROVELAN PÄÄOMA VUODEN 2011 lopussa oli 2 788 miljoonaa euroa. Kun verovelka vanhentuu yleensä viidessä vuodessa, kyseessä on vuosilta 2007–2011 kertynyt velka. Majoitus- ja ravintola-alalla toimivista yrityksistä lähes joka viidennellä on verovelkaa. Rakentamisen toimialalla on seuraavaksi eniten. Euromääräisesti rakennusalan yrityksillä on velkaa kuitenkin eniten, noin 750 miljoonaa euroa.

Suurin osa veloista on toimimattomilla yrityksillä. Kun katsotaan yhtiömuotoja, velka kohdentuu alle 300 000 euron liikevaihdon yrityksiin. Yleensä verovelat ovat olleet alun perin pieniä, pääomaltaan alle 5000 euroa. Pienet joutuvat haaviin helpommin kuin suuret.

Kotitalousvähennystä ei kuitenkaan aikanaan luotu pelkästään pimeän työn vähentämiseksi, vaan myös kannustamaan kotitalouksia palveluiden käyttämiseen. Ikäihminen voi pärjätä kauemmin kotona, jos saatavilla on

siivous- tai lumenluontiapua. Lapsiperheen arkea voi keventää kotitalouspalveluilla.

Kotitalousvähennyksen suosio on kasvanut koko ajan siitäkin huolimatta, että palvelujen ostaja saa hyödyn jälkikäteen. Ruotsissa on käytössä nykyään järjestelmä, joka on siirtänyt verotuen hakemisen yrityksille ja madaltanut näin erityisesti ikäihmisten kynnystä hankkia palveluita.

Kotitalousvähennystä käytti vuonna 2010 noin 370 000 henkilöä. Sen arvo oli 410 miljoonaa euroa. Vähennyksen käyttö oli ennätyksellistä, kun verovähennyksen enimmäismäärää nostettiin ja käyttöaluetta laajennettiin vuotta aikaisemmin. Sittenmin euromäärät ovat vaihdelleet, tänä vuonna vähennyksen enimmäismäärä on 2000 euroa ja ensi vuonna 2400.

REMONTTITÖIDEN OSUUS HANKITUISTA palveluista on aina ollut korkea, noin 80 prosenttia. Kotitaloustöiden osuus oli 17 prosenttia ja hoivatyön 3 prosenttia. Suomessa, kuten Ruotsissakin, kotitalousvähennystä käyttävät eniten ikäihmiset. Vähennyksen saa maksettavasta verosta. Tästä syystä se suosii niitä, joiden maksama vero on suurempi.

Kovin tarkkoja tietoja ei ole, kuinka paljon kotitalousvähennys on vähentänyt harmaata taloutta. Vuonna 2004 sen arvioitiin vähentäneen pimeää työtä noin 2200 henkilötyövuoden verran. Kovin luotettavia tietoja ei liioin ole kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutuksista. Syynä on puutteellinen tilastointi. Työministeriön tutkimuksessa vuodelta 2004 arvioitiin kotitaloustöihin syntyneen noin 2000 työpaikkaa ja remontointi-, piha- ja puutarhatöihin noin 10 000 työpaikkaa.

Kotitalousvähennyksestä hyötyvät naisten pyörittämät palveluyritykset. Niinpä myös työn osuuden vähentäminen vähennysoikeudessa vaikuttaa enemmän heihin kuin remonttipalveluissa, joissa työn osuus on vähäisempi ja kotirempat rakennusalan kannalta muutoinkin siviiliiketoimintaa. Kotitalousvähennyksen kiistaton hyöty on kuitenkin se, että se palaa täysimääräisesti kansantalouden kiertoon.

Harmaan talouden varsinaiset ongelmat eivät kuitenkaan ole perhe Hautalassa. Rakennusala ja ravintolabisnes ovat paljon ongelmallisemmat. Käännetty arvonlisävelvollisuus on kääntänyt tilanteen. Tilaja vastuu olisi myös tärkeä uudistus.

UUDESSA KÄÄNNETYSSÄ JÄRJESTELMÄSSÄ arvonlisäveron suorittaa rakentamispalvelun ostaja. Yleensä veron suorittaa myyjä. Rakennusurakkaketjussa tämä tarkoittaa sitä, että pääurakoitsija tilittää verottajalle koko urakkaan sisältyvän rakentamispalveluiden arvonlisäveron.

Tuoreen, viime vuoden lopulta olevan raportin mukaan järjestelmä toimii. Veronmaksu on siirtynyt urakkaketjussa ylemmälle tasolle. Näin on arvioitu saadun 75 miljoonaa euroa lisää vuodessa.

Poliisihallitus selvitti vuosi sitten ulkomaisen työvoiman asemaa. Ongelmia löytyi erityisesti sellaisista ulkomaisista yrityksistä, jotka lä-

hettävät työntekijöitä Suomeen. Jos ulkomaalaisella yrityksellä ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa, ei sillä ole työnantajavelvollisuuksiaan. Ehdottomasti pitäisi.

Lähetettyjä työntekijöitä oli 30 000, joista verottajan rekisterissä oli vain 7000. Tutkimuksessa arvioitiin, että lähetettyjen työntekijöiden veronalaisia palkkoja oli jäänyt ilmoittamatta verottajalle 345 miljoonaa euroa. Kun lähetetyt työntekijät tekevät halvemmalla töitä, Suomen veropohjasta jäi selvityksen mukaan puuttumaan vuonna 2010 yhteensä noin 675 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa vähintään 200 miljoonan euron verotulon menetystä.

Ongelmallista on, että ulkomainen yritys voi toimia Suomessa vuosia ilman, että sen toiminta tulee veroviranomaisten tietoon. Kun yritys ei anna säädettyjä ilmoituksia työntekijöiden palkoista, myös työntekijät voivat jäädä verottamatta ja eläkevakuutusmaksut maksamatta.

Erityisesti pitkät aliurakointiketjut vaikeuttavat ulkomaisten työntekijöiden aseman selvittämistä. Nykyiset säädökset mahdollistavat ulkomaisen työvoiman jäämisen laillisesti Suomen viranomaisvalvonnan ulkopuolelle. Osa käyttää hyväksi säädöksiä ja toimii vilpillisesti.

PARATIISINHARMAA ON KUITENKIN globaalia. OECD määrittelee veroparatiisiksi sellaisen alueen tai maan, joka on yhteistyöhaluton. Alue ei siis noudata kansainvälisiä sopimuksia. Kansainvälinen valuuttarahasto puolestaan määrittelee niin kutsutuksi offshore-finanssikeskukseksi maan, jonka kansantaloudesta finanssipalveluiden osuus on merkittävä ja jossa ulkomaalaisilla on merkittävä osuus talletuksista.

Yhdysvallat esimerkiksi määrittelee veroparatiisiksi maan, jossa on alhainen verotus ja finanssisalaisuus. Salaisuus onkin veroparatiiseille yhteistä.

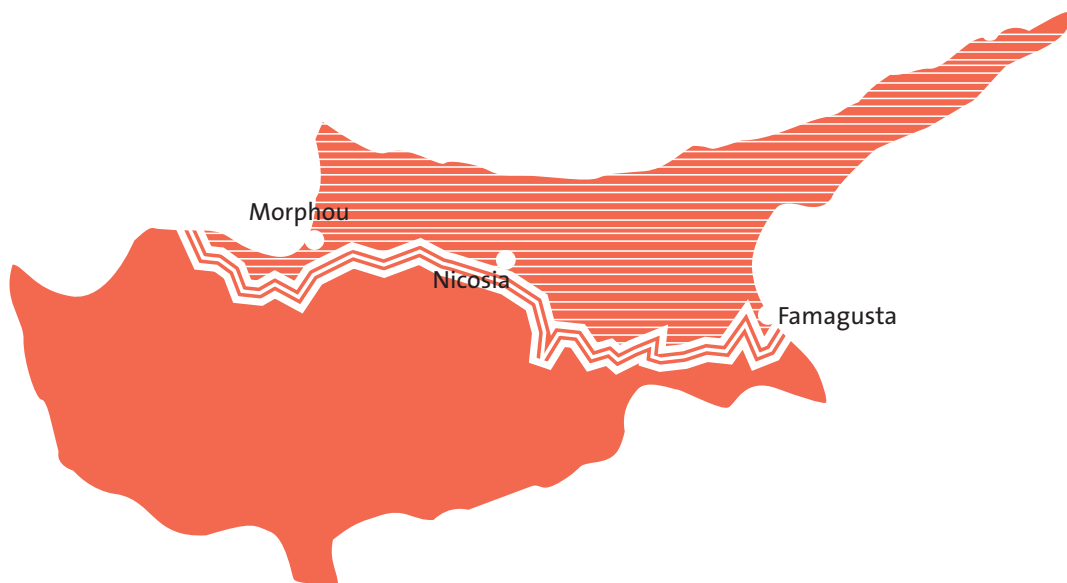
Huhtikuun lopun Sosiaalifoorumissa **Matti Kohonen** Tax Justice Networkista kertoi, että helpoin määritelmä on offshore-finanssikeskus, jolloin esimerkiksi Iso-Britannia määrittyy veroparatiisiksi. Tämän luokittelun mukaan noin 50 aluetta on veroparatiiseja. Salaisuuskäytäntöjen perusteella veroparatiiseja on yli 70. Todellisuudessa kaikissa valtioissa on jotain finanssisalaisuuksien muotoja.

Kohosen mukaan tervehdyttäviä toimia voi tehdä varsin yksinkertaisesti. Pankkien pitäisi antaa kaatua. Tallettajien varat sitä vastoin pitäisi turvata 100 000 euroon asti. Pankkisalaisuus pitäisi kieltää EU:n piirissä ja turvata automaattinen tiedonvaihto. Hyvä vaihtoehto olisi myös yritysveroille asetettava samanlainen eurooppalainen vaihteluväli, kuten arvonnäköverossakin on.

Suomella on verosopimuksia veroparatiisimaiden kanssa. Tiedonsaanti edellyttää kuitenkin konkreettista kohdetta. Mielenkiintoinen ero tulee esiin siinä, että Ruotsi on pystynyt tekemään 160 tutkintapyyntöä, kun Suomi vain 10. Ero on tietenkin resurssoinnissa. Äkkiseltään luulisi myös, että paratiiseja ja harmaata taloutta suitsitaan alhaisilla verokannoilla. Euroopan tilastokeskus tyrmää luulon. **Y**

Tynkä-Kyproksen rahavaikeudet

Kirjoittaja Hannu Reime

Kyproksen saarivaltio nousi uutisotsikoihin kevättalvella ja pysyi niissä pitkään. Vaikka pankkikriisiä käsiteltiin seikkaperäisesti, yksi perusasia kuitenkin näytti usein jäävän kertomatta: Kypros on jaettu saari ja pankkikriisi koskee Kyproksen tasavaltaa.

EUROOPAN UNIONIN JÄSENMAA Kypros on ollut jaettuna pian 40 vuotta. Kolmea viidesosaa saaren pinta-alasta hallitsee vain kreikkalaisia edustava Kyproksen tasavalta. Saaren pohjoisosassa valtaa käyttää Turkin armeijan suojeluksessa perustettu Pohjois-Kyproksen turkkilaistasavalta, jota mikään maa ei ole tunnustanut miehittäjävaltio Turkin lisäksi.

Turkki hyökkäsi Kyprokselle heinäkuussa 1974 heti sen jälkeen, kun saaren kreikkalaisnationalistiset piirit olivat Ateenassa valtaa pitäneen sotilasjuntan tukemina syösseet Kyproksen presidentin, arkkipiispa **Makarioksen** vallasta.

Kaappaajat yrittivät toteuttaa nationalistisen EOKA-järjestön pitkäaikaisen haaveen, Kyproksen liittämisen Kreikkaan. Hanke tunnetaan Kyproksen historiassa kreikankielisellä nimellä *enosis*.

Turkin aseellinen väliintulo teki kaappauksen ja siis myös enosiksen tyhjäksi. Niin operettimainen kuin kaappausyritys olikin, sillä oli kauaskantoisia seurauksia. Saari jakautui kahteen etnisesti ”puhtaaseen” osaan, kun parisataatuhatta Kyproksen tasavallan kansalaista joutui pakolaiseksi omassa maassaan.

Noin 150 000 kreikkalaista pakeni pohjoisesta etelään ja 50 000 turkkilaista päinvastaiseen suuntaan. Toinen merkittävä ja tässä tapauksessa myönteinen seuraus Kyproksen kaappausyrityksestä oli seitsemän vuotta vallassa olleen sotilasjuntan kaatuminen Kreikassa.

KYPROKSEN PANKKI- JA FINANSSIKRIISIN juuret ulottuvat noihin lähes 40 vuoden takaisiin tapahtumiin. Sota, vaikka lyhytkin, yhdessä pakolaisongelman kanssa romahduttivat ”puhtaaksi” kreikkalaisvaltioksi muuttuneen Kyproksen tasavallan talouden.

Sellaiset taloudelliselta kannalta keskeiset laitokset, kuin saaren ainoa syväsatama Famagusta ja pääkaupungin Nikosian kansainvälinen lentokenttä jäivät turkkilaiselle puolelle. Turkkilaisen sektorin taloudellista elpymistä taas vaikeutti kansainvälinen boikotti, joka melko tehokkaasti rajoitti muun muassa matkailua pohjoisrannikon ja Famagustan suosituhiin turistikohteisiin.

Kreikkalaisen puolen kansantulo laski kolmanneksella vuosien 1973–1975 välisenä aikana. Kyproksen tasavallan asukasluku ei vielä kukaan yllä edes 900 000 ihmiseen. Turkkilaisella puolella arvellaan asuvan ihmisiä runsaan neljännesmiljoonan verran. Luku on epävarma, sillä Turkin kansalaisia on tietävästi muuttanut saarelle kansainvälisen lain vastaisesti.

Hankalassa taloudellisessa tilanteessa kreikkalaispuolen hallitus teki sodan jälkeen tietoisien talouspoliittisten päätöksen keskittymällä finanssialan kehittämiseen turismin ohella: 6–7 prosentin talletuskorko

**SOTA JA
PAKOLAIKSONGELMA
ROMAHDUTTIVAT
KYPROKSEN
TASAVALLAN
TALOUDEK.**

ja vain 10 prosentin yhtiövero tekivät kreikankielisestä Kyproksesta houkuttelevan maan niin tallettajille kuin sijoittajillekin.

Kun Kypros liittyi Euroopan unioniin vuoden 2004 toukokuussa, finanssialan osuus tasavallan kansantulosta oli 45 prosenttia.

EU-jäsenyys lisäsi Kyproksen kiinnostavuutta sijoituskohteena myös unioniin kuulumattomissa maissa. Erityisesti venäläiset alkoivat sijoittaa rahaa Kyprokseen yhtenä motiivinaan Venäjän oman pankkijärjestelmän epäluotettavuus. Ortodoksiseen uskontoon perustuva kulttuuri helpotti osaltaan venäläisten sopeutumista saarelle.

Noin 60 000 venäläistä on muuttanut asumaan Kyprokselle. Venäjällä lienee myös Neuvostoliiton ajoilta periytyviä yhteyksiä Kyprokseen maan kommunistipuolueen AKELin kautta. AKEL eli Työkansan edistyspuolue kilpailee suurimman poliittisen ryhmän paikasta Kyproksen kreikkalaisten parissa.

Kun rahamarkkinoita vuosisadan vaihteessa edelleen vapautettiin sallimalla spekulatiivinen sijoitustoiminta myös talletuspankeille, alettiin Kyproksen pankkien rahaa sijoittaa suurten voittojen toivossa riskialttiisiin kohteisiin.

Houkuttelevimpia olivat Kreikan valtion velkakirjat, joita Kyproksen pankit ostivat yli 4,7 miljardin dollarin arvosta. Sijoituskohteet arvioitiin Kreikan viranomaisten antamien väärin tietojen perusteella. Kupla puhkesi, kun Kreikka itse kuluvan vuosikymmenen alussa ajautui syvään rahoituskriisiin.

VUONNA 1960 ITSENÄISTYNYT Kypros ei koskaan ole ollut kansallisvaltio. Mitään Kyproksen kansakuntaa ei ole olemassa. Ennen jakautumistaan tämä rakkauden jumalattaren Afroditen luonnonkaunis saari oli kahden kansallisuuden, kreikkalaisen enemmistön ja turkkilaisen vähemmistön, yhteinen valtio.

Kyproksen kreikkalaiset ovat viimeinen jäänne niistä suurista kreikkalaisiirtokunnista, jotka jo klassista antiikkia edeltäneenä aikana asuttivat Vähää-Aasiaa, nykyistä Turkkiä.

Alueen kreikkalaisasutuksen suuruuden kausiin kuuluu antiikin lisäksi Bysantin aika, joka päättyi vuonna 1453, kun Ottomaani-suvun hallitseman Turkin valtakunnan joukot piirityksen jälkeen valtasivat Konstantinopolin.

Kreikkalaiset jäivät kristityksi vähemmistöksi islamin vallan alle.

Kreikan itsenäistyttyä 1820-luvun vapaussodassa Vähän-Aasian kreikkalaiset jatkoivat elämäänsä vielä lähes vuosisadan ajan Turkin vallan alaisuudessa. Näiden ikivanhojen yhteisöjen historia päättyi ensimmäiseen maailmansotaan, jossa Osmanien valtakunta, Euroopan sairas mies, lopullisesti hajosi.

Uusi Turkin tasavalta ja Kreikka kävivät 1920-luvun alussa katkeran sodan, jonka seurauksena to-

**KREIKKALAISPUOLEN
HALLITUS TEKI SODAN
JÄLKEEN TIE TOISEN
TALOUSPOLIITTISEN
PÄÄTÖKSEN
KESKITTYMÄLLÄ
FINANSSIALAN
KEHITTÄMISEEN.**

teutettiin brutaali väestönsiirto. Kreikkalaiset ”palasivat” kotimaahansa.

Ainoa alue, jota kreikkalaisten ja turkkilaisten keskinäinen väestönsiirto ei koskenut, oli Kyproksen saari. Poikkeus johtui siitä, että Britannia otti 1870-luvulla käydyin Turkin ja Venäjän sodan jälkeen Kyproksen kontrolliinsa ja teki siitä myöhemmin kruununsiirtomaansa.

Britannia rakensi saaren etelärannalle kaksi suurta tukikohta-alueita, Akrotirin ja Dhekelian tukikohdat, jotka ovat edelleen toiminnassa.

ITSENÄISTYTTYÄN KYPROS pysyi liittoutumattomana maana. Enosis NATO-maan Kreikan kanssa olisi merkinnyt Yhdysvaltojen johtaman sotilasliiton laajenemista Kyprokselle, mistä syystä kesän 1974 kriisillä oli myös suurpoliittinen ulottuvuutensa.

Neuvostoliitto tuki vahvasti arkkipiispa Makarioksen hallitusta, jonka se katsoi takaavan sen, että Kypros pysyy NATO:n ulkopuolella. Turkki, niin ikään NATO:n jäsen, ei ole koskaan ajanut saaren liittämistä omaan alueeseensa, turkinkieliset kun muodostavat vain noin viidenneksen vähemmistön saarella.

Kypros liittyi Euroopan unioniin vapunpäivänä vuonna 2004 yhdeksän muun maan kanssa. Vain viikkoa ennen liittymistä Kyproksella pidettiin kansanäänestys saaren poliittisesta yhdistämisestä. Äänestettävänä oli YK:n pääsihteerin **Kofi Annanin** suunnitelma, jonka mukaan Kyproksesta olisi tullut kreikkalaisten ja turkkilaisten yhteinen liittovaltio.

Turkkilaiset hyväksyivät suunnitelman, kreikkalaiset hylkäsivät sen. Erityisen periaatteettomasti ja opportunistisesti käyttäytyi AKEL-puolue, joka vain pari päivää ennen äänestystä pyörsi aikaisemman, myönteisen yhdistymiskantansa ja kehotti Kyproksen kreikkalaisia äänestämään Annanin suunnitelmaa vastaan.

Periaatteettomuus ei tietenkään ole mitenkään poikkeuksellista niin kutsutuissa ”virallisissa” kommunistipuolueissa, jotka rämettyivät stalinismin pitkinä vuosikymmeninä.

Yhtä periaatteettomasti toimi myös Euroopan unioni hyväksyessään Kyproksen jäsenekseen. EU:n laajenemisen keskeisiin ehtoihin on kuullut vaatimus, että jäseneksi liittyvällä maalla ei saa olla ratkaisemattomia rajakiistoja naapurimaidensa kanssa. Kyproksen tapauksessa kysymys ei ole vain rajakiistasta, vaan siitä, että vieras valtio miehittää kahta viidesosaa maasta.

Omien periaatteiden rikkominen ei tietenkään ole harvinaista unioninkaan toiminnassa, mutta silti voi kysyä, miksi tynkä-Kypros hyväksyttiin Unioniin. Syynä oli se, että Kreikka uhkasi estää EU:n itälaajenemisen, ellei Kyproksen liittymistä hyväksyttäisi. Euroopan unionihan laajeni samaan aikaan entisen itäblokin alueelle ja Baltiaan.

Mitään uutta suunnitelmaa Kyproksen yhdistämisestä ei ole tarjolla. Kypros pysyy jaettuna vain siitä syystä, että irrationaalinen nationalismi voitti järjen yhdeksän vuotta sitten. **Y**

HYVÄKSYTÄÄN MARKKINATALOUS, HYLÄTÄÄN KAPITALISMI

Kirjoittaja Kalevi Suomela

Kalevi Suomelan mielestä oleellista on luopua markkinatalouden ja kapitalismin käsitteiden synonyymisesta käytöstä.

MIETIN PITKÄÄN, MITKÄ verbit tulisi valita otsikkoon? Kohottaa kunniaan versus kirotta? Säilyttää versus torjua? Vai Suitsia?

Päädyin mahdollisimman neutraaleihin verbeihin, koska oleellista on luopua markkinatalouden ja kapitalismin käsitteiden synonyymisesta käytöstä. Et voi hylätä kapitalismia ja samalla hyväksyä markkinataloutta, jos ne ovat sanastossasi yksi ja sama asia.

Sixten Korkmanin kirjassa *Talous ja utopia* (Docendo 2012) noita käsitteitä käytetään synonyymeina. Korkman edustaa tässä suhteessa ekonomistien, politologien ja journalistien valtavirran käytäntöä.

Käytäntö ei ole vain harmillinen, se on analyttistä ajattelua kahlitseva virheellinen pelkistys, joka on valitettavasti kivettynyt kyseenalaistamattomaksi postulaatiksi.

Tämä kirjoitus ei ole Korkmanin kirjan esittely eikä arviointi, saati tyrmäys. Kirja on parasta lukemaani suomenkielistä talouspolitiikan perusteiden ja toimintamekanismien kansantajuista tarkastelua.

Olen valmis ylistämään kirjaa aivan erinomaiseksi ja suosittelen sen lukemista jokaiselle, joka haluaa seurata julkisuudessa käytävää keskustelua taloudesta – ja myös oikeasti ymmärtää siitä jotakin.

Sitäkin tärkeämpänä pidän kuitenkin keskustelun herättämistä tuosta käsitteellisestä ongelmasta. Tämä kirjoitus on puheenvuoro siitä.

KORKMANIN KIRJA ALKAA lauseilla: ”Arkikielessä utopia on todellista pohjaa vailla oleva kuvitelma, unelma tai pilvilinna, saavuttamaton ihanne. Erityisesti sillä on tarkoitettu epärealistista ihanneyhteiskuntaa.”

Korkman palauttaa mieliin utopiat paratiisista **Thomas Moren** utopiaan, Atlantiksesta El Doradoon, Shagri-Lahan ja **Matti Kurikan** Kalevan kansan Sointulaan, unohtamatta myöskään kansallissosialismia ja kommunistien Neuvostoliittoa.

Lukijalle herää epäily, että kaiken tämän tarkoitus on vain pohjustaa ajatusta, että utopiat todellakin ovat utopioita, mutta taloustiede on realismia.

Eikä epäily olekaan perää vailla. Korkmanilla on kuitenkin järkevä siirtymäajatus: utopiassa kaikki on hyvin, siellä ei ole niukkuuden ongelmaa – mutta yritykset utopioiden toteuttamiseksi ovat aina epäonnistuneet. Taloustieteessä on siis kuitenkin aina pidetty selviönä, että yhteiskunnassa on niukkuuden ongelma.

Tämän sanottuaan Korkman ei palaa utopian problematiikkaan ennen kuin kirjansa viimeisillä riveillä. Niillä hän palauttaa uudelleen mieleen, että utopia on todellista pohjaa vailla oleva saavuttamaton ihanne. Mutta: ”Rationaalisella politiikalla voidaan kuitenkin kaventaa merkittävästi ihanteiden ja todellisuuden välistä kuilua.”

KORKMAN KUVAA, MITEN toisen maailmansodan jälkeen hallitusten harjoittamassa talouspolitiikassa ja sitä tukeneessa akateemisessa taloustieteessä omaksuttiin yleisesti **John Maynard Keynesin** opit: täystyöllisyystavoite, kysynnän korostaminen talouden dynamiikan perustana ja suhdanteiden sääntely finanssipolitiikan ja rahapolitiikan avulla. Sen tuloksena syntyivät eurooppalaiset hyvinvointivaltiot.

Korkmanin kirja ei ole poleeminen pamfletti. Hän antaa kuitenkin selvästi ymmärtää, että pitää toisen maailmansodan jälkeistä suuntausta viisaana ja rationaalisena.

1970-luvulla tätä suuntausta vastaan alkoi ideologinen vastahyökkäys. Taloustieteessä se näkyi paluuna klassiseen taloustieteeseen, jonka tärkeimmät opit liittyvät rahapolitiikassa rahanarvon vakauteen, talouden valtiollisen sääntelyn purkamiseen, sosiaalipolitiikan alasajoon ja ay-liikkeen roolin kaventamiseen.

Vuonna 2008 alkaneen yleismaailmallisen talouskriisin puhkeamisen jälkeen on tehty paluuta keynesiläiseen analyysiin ja talouspolitiikkaan. Varsinkin rahoitusmarkkinoiden sääntelyn ja valvonnan tiukentamisesta on jo tehty monia euroaluetta ja laajemminkin EU-aluetta koskevia päätöksiä ja suunnitelmia.

**JOS
SOSIALISMILLA
AATTEENA ON
TÄNÄÄN JOKIN
KESKEINEN JA
KIIREELLINEN
TEHTÄVÄ, SE ON
TÄMÄN KÄSITE-
SEKAANNUKSEN
SUORISTAMINEN.**

EIKÖ VAIN OLEKIN oikein tuon toteutuneen historian valossa nähdä, että poliittisen oikeiston suosima klassinen taloustiede on ollut ja on todellinen utopia? Se ei kestänyt toisen maailmansodan jälkeen demokratioiden vakiintumisen ja kansanvallan laajenemisen paineessa.

Yleisesti jouduttiin tunnustamaan, että markkinoiden näkymätön käsi tarvitsi julkista sääntelyä ja ohjausta, jos haluttiin edistää rauhallisesti toimivia työmarkkinoita ja yleisen hyvinvoinnin lisääntymistä.

Kapitalismi on käsitteenä viittaus vain neutraaliin tosiasiaan, jos on kysymys yritystoiminnan yksityisiin pääomiin perustuvasta rahoitusjärjestelmästä, viittaus pääomien omistuksen yksityisissä yrityksissä tarjoamaan päätöksentekovaltaan tai viittaus siihen ansaintamotiiviin, jonka weberiläisittäin katsotaan liittyvän omistajayrittäjyyteen.

Kansan kielessä kapitalismi on ahneuden synonyymi, eikä aivan aiheetta.

Kapitalismi koko yhteiskuntaa luonnehtivana attribuuttina muuttuu kuitenkin järjettömyydeksi, jos yhä suurempaa määrää yritysten päätöksenteosta säädellään kuluttajansuojelu-, työsuojelu- ja ympäristönsuojelulaeilla samalla, kun valtava osa yhteiskunnan taloudellisesta toiminnasta tapahtuu verotuksella rahoitetun hyvinvointijärjestelmän puitteissa.

Ja, jos verotuksella ja erilaisilla tulonsiirroilla pyritään aktiivisesti takaamaan yleinen hyvinvointi.

Kapitalismi missään sanan asiallisessa merkityksessä ei ole tällaista yhteiskuntaa, tai edes sen talousjärjestelmää, luonnehtiva keskeinen piirre. Keskeistä siinä on taloudellisen toiminnan demokraattinen ohjaus.

Hyvinvointivaltio ei ole kapitalistinen valtio. Siinä kapitalismi on vain oikeiston viaton, mutta virheellinen utopia – tai sitten se on kielen tarkoituksellista manipulaatiota pääomatuloja nauttivien kohtuuttomien etujen säilyttämiseksi.

VASEMMISTON UTOPIA ON 1800-luvun viimeisistä vuosikymmenistä alkaen ollut sosialismi, ymmärrettynä tuotantovälineiden valtiollisena omistuksena ja keskitetysti johdettuna suunnitelmataloutena.

Keskeinen utopistinen elementti on ollut usko tuollaisissa oloissa tapahtuvaan palkkatyön kumoutumiseen ja vieraantumisen voittamiseen. Irvokkaaksi utopia muuttui Neuvostoliiton synnyttyä. Neuvostoliitto kylläkin ulotti valtion poliittisen vallan talouden alueelle, mutta valtio ei ollut demokraattinen, vaan **Osmo Jussilan** termiä lainatakseeni, jengivaltio.

Totalitaristinen jengivaltio pystytettiin ja sitä ylläpidettiin seitsemän vuosikymmentä väkivallan, propagandan, sensuurin, vankiloiden ja miehisairaaloiden – sanalla sanoen terrorin avulla. Jälkikäteen voidaan väittää, että millään muulla tavoin se ei olisi ollut mahdollistakaan. Irvokkaaksi tuon sosialistisen utopian teki juuri neuvostotodellisuus.

Realistinen sosialismi ei ole utopia, vaan liberalismiin ylittävä poliittinen filosofia, joka on olemassa ja vaikuttaa tässä ja nyt. Se on varsin

pitkälle samaa mieltä klassisen liberalismiin ihmisoikeus- ja demokratiakäsitysten kanssa, mutta eroaa siitä jyrkästi poliittisen taloustieteen alueella.

Liberalismin poliittinen taloustiede, eli sen talousfilosofia, on lähtenyt siitä, että valtion tulee rajoittua vain niin sanottuun yövärtijatehtävään ja olla millään tavoin puuttumatta markkinoiden omalakiseen toimintaan.

Realistinen sosialismi on ollut eri mieltä. Sen mukaan ihmiset elävät keskinäisessä riippuvuudessa. Modernin ajan pitkälle eriytynyt työnjako ja kaikille elämänaloille ulottuneet markkinat ovat syventäneet keskinäisen riippuvuuden äärimmilleen.

**HYVINVOINTI-
VALTIO EI OLE
KAPITALISTINEN
VALTIO.**

NOPEASTI KEHITTYNUT VARHAINEN moderni yhteiskunta alisti suuret määrät ihmisiä tuotantoprosessin avuttomiksi koneiston osiksi ja turvasi heidän elantonsa vain minimitasolla. Kehittynyt modernisaatio on edellyttänyt kaikilta ihmisiltä yhä enemmän henkistä pääomaa.

Tämä kehitys on väistämättä johtanut sellaisen poliittisen kulttuurin kehittymiseen, jossa Ranskan vallankumouksen suuret tunnukset vapaudesta, veljeydestä ja tasa-arvosta ovat saaneet yhä useampien mielissä sosiaalista ja taloudellista tasa-arvoa edellyttävän ja yhteisvastuuta korostavan tulkinnan.

On sosialismia edellyttää yhteiskuntapolitiikkaa, joka takaa koko väestölle korkean koulutustason, kaikille työtä ja kunnolliset työolot, kattavan sosiaaliturvan ja -palvelut sekä työaikana että eläkevuosina. Tässä katsannossa sosialismi on ollut ainakin yhteiskuntapolitiikan tavoitteiden tasolla voittoisa poliittinen filosofia.

OLIKO KEYNES SOSIALISTI? Missään kirjoituksessaan hän ei ole sellaiseksi tunnustautunut, eikä hän tietääkseni ole koskaan ottanut mitään kantaa sosialismiin poliittisena filosofiana. Mutta sosialistit ovat tukeutuneet hänen talousoppeihinsa, koska ne ovat olleet täydellisessä sopusoinnussa realistisen sosialismin eetoksen kanssa.

Korkmankaan ei liene sosialisti, mutta hänenkin talouspolitiikassaan on paljon sellaista, mistä sosialistit saavat pyrkimyksilleen tukea.

Realistisella sosialismilla on sitä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa toteutuvaan yhteiskuntapolitiikkaan, mitä perusteellisemmin se kykenee tekemään tilinsä selviksi sosialismin utopistisen menneisyyden kanssa.

Sosialistisen yhteiskuntafilosofian näkökulmasta kapitalismin käsitteen nostaminen nykyaikaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja säädeltyä markkinataloutta kuvaavaksi attribuutiksi, tai suorastaan niiden nimeksi, on *contra dictio in adiecto*, looginen virhe.

Jos sosialismilla aatteena on tänään jokin keskeinen ja kiireellinen tehtävä, se on tämän käsiteseakaannuksen suoristaminen. **Y**

Siivoaminen ja muut kotitalouteen liittyvät pätkätyöt ovat arkipäivää varattomille naisille ympäri maailmaa, myös Belgiassa.

Kotitöitä PIKKU- RAHALLA

Kirjoittaja ja kuva Riitta Oittinen

YKSITYISIIN KOTITALOUKSIIN APUTYÖVOIMAA välittävät firmat mainoksineen ovat toistuva näky Brysselin katukuvassa. Yleisimmin ilmoituksissa esiintyy hymyileviä nuoria naisia, joilla on kampauss ja meikit kohdallaan.

Piirroskuviissa näkyy myös klassiseen palvelijatarasuun sonnustautuneita neitoja. Yhdessä mainoksessa siivoaja heittelee riemusta peräti voltteja, toisessa liitelee keiju pölyhuiskun kera.

Todellisuus on vähemmän hohdokas.

Brysselissä maahanmuuttajien erottelu ja arvottaminen ilmenee siinä, miten käsitteitä siirtolainen ja ekspatriaatti käytetään arjessa. Ainakin vanhemmista EU-maista kotoisin olevista valkokaulustyöntekijöistä ja pohjoisamerikkalaisista puhutaan tiedotusvälineissä yleensä ekspatriaatteina.

Siirtolaisiksi nimetään hanakammin EU:n ulkopuolelta tulleita, mutta myös ruumiillisen työn tekijöitä, kuten vain lyhyillä rakennustyökeikoilla olevia puolalaisia, joilla ei ole aikomustakaan varsinaisesti muuttaa maahan. Termiä laitton ekspatriaatti en ole havainnut, sen sijaan termi laitton maahanmuuttaja on kiistellyssä käytössä.

VÄHÄVARAISIA, USEIN EUROOPAN ulkopuolelta tai entisistä sosialistisista maista tulleita maahanmuuttajia työskentelee erilaisilla palvelualoilla – myös euroekspatriaattien kotona, varsinkin siivoojina ja lastenhoitajina, joskus remonttimiehinäkin.

Maksetun avun tarjonta kotitalouden erilaisiin töihin on Belgiassa näkyvämmän esillä kuin Suomessa. Tuttavankaupan ohella työntekijöitä löytyy erilaisilta ilmoitustauluilta, televisiosta, internetistä ja lehdistä.

Perfect Lady Cleaning, Clean XXL, Yeswecare, Nodust ja lukuisat muut toimistot kehottavat mainoksissaan asiakasta antamaan ”lisää aikaa itselle”, ”valitsemaan mitä tekee” sekä ”yksinkertaistamaan elämänsä”.

Esimerkiksi maassa pitempään olleilla filippiiniläisillä kotityöntekijöillä on oma välitystoimisto. Brysselinpuolalaisen yhteisön Gazetka-lehdessä oli pääsiäisen tienoilla yli 20 kotiapufirman mainosta, eikä kyse ole pikkuilmoituksista.

PERINTEISESTI KOTITÖITÄ ON tehty myös harmaan talouden piirissä, eikä sen parissa työskentelevillä ole yksiselitteistä profilia. Haavoittuvimmassa asemassa ovat kokonaan ilman papereita maassa oleskelevat työntekijät.

Ennen kaikkea Latinalaisesta Amerikasta ja Filippiineiltä tulleita paperitomia kotityöntekijöitä varten Brysselissä on jopa oma vapaaehtoisjärjestö, joka tarjoaa kieliopestusta sekä virkistytymis- ja informaatiotilaisuuksia.

Toisaalta väliaikaista ansiota kotitöitä paiskimalla hankkivat varsinkin opiskelijat ja au pairit.

Belgian hallitus on myös luonut niin sanotun Titres Services -palvelushekkisysteemin saamaan kuriin nimenomaan kotitalouden piirissä tehtävää pimeää työtä. Ideana on, että hankkimalla valtion sponsoroimia palvelushekkejä yksityinen asiakas voi ostaa apua siivoamiseen, silittämiseen, kaupassakäyntiin ja ruuanlaittoon.

TOISIN KUIN PIMEÄ työ, shekkisysteemi tarjoaa työntekijälle jonkinlaista perusturva: sen piirissä työskenteleville maksetaan sosiaaliturvamaksut ja työajan kattava vakuutus.

Setelin hinta on niin alhainen, vuoden 2013 alusta 8,50 euroa tunnilta, että se kilpailee pimeästi maksettujen korvausten kanssa. Verovähennyksen jälkeen kustannukseksi jää 5,95 euroa tuntia kohden.

Yksittäinen aikuinen voi hankkia itselleen apua 500 setelin verran vuodessa, joskin esimerkiksi vammaisille, yksinhuoltajille ja vanhuksille seteleitä myönnetään huomattavasti enemmän. Lienee selvää, ettei kaikilla kuitenkaan ole varaa tällaisiin rahallisiin sijoituksiin.

Viime aikoina Titres Services -systeemi on ollut vasta- tulessa, sillä siinä on havaittu runsaasti väärinkäytöksiä. Työvoimaviranomaisten mukaan viime vuodelta jäi tilittämättä noin 7 miljoonaa euroa.

Peräti 90 yrityksen toimilupa onkin peruutettu, ja osa on tehnyt vapaaehtoisen konkurssin. Näin pitkälti parempiosaisen elämän helpottaminen ja vapaa-ajan lisääminen menee mutkan kautta valtion ja tätä kautta veronmaksajien piikkiin. **Y**

Siivoojaksi oppimassa

Aiheesta enemmän kiinnostuneille:

- **MAJA EKELÖF:** Siivoojan raportti, (suom. 1971).
- **MARI KÄYHKÖ:** Siivoojaksi oppimassa. Etnografinen tutkimus työläistyöstä puhdistuspalvelualan koulutuksessa (2006).
- **BARBARA EHRENREICH:** Nälkäpalkalla (2003).
- **POLLY TOYNBEE:** Hard work: Life in Low-pay Britain (2003).

Miten Syyriaan rakennetaan rauha?

Kirjoittaja Mikko Patokallio

Rauhan aikaansaaminen yli kaksi vuotta kestäneeseen konfliktiin Syyriassa ei ole yksikulotteinen kysymys. Mikko Patokallio toteaa, että luovia ratkaisuja olisi tarjolla, mutta riittävästä poliittisesta tahdosta ei ole takeita.

SYRIAN SOTA ON kehittynyt keskeiseksi kysymykseksi Lähi-idän aluepolitiikassa ja laajemmin kansainvälisessä politiikassa. Eri ulkopuoliset toimijat ovat yrittäneet ratkaista konfliktia luomalla erilaisia kansainvälisiä rauhansuunnitelmia, asettamalla kannusteita ja pakotteita osapuolille ja yleisimminkin korostamalla neuvotellun ratkaisun tärkeyttä.

Syyrian konfliktia ja sen ratkaisumahdollisuuksia on käsitelty pääosin joko sotilaallisen kamppailun tai diplomaattisen raiteen lähtökohdista. Paljon vähemmälle huomiolle ovat jääneet ne haasteet, joita Syyria väistämättä kohtaa rauhanrakennuksen yhteydessä.

Pitkällä tähtäimellä maa kohtaa huimia taloudellisia, humanitaarisia ja yhteiskunnallisia ongelmia, jotka väistämättä vaikuttavat konfliktin lopettamisen ja rauhanrakennusyritysten menestykseen. Näiden haasteiden käsittelyn on oltava kriittinen osa kestävän rauhan rakentamista Syyriassa.

KONFLIKTIN SEURAUKSENA SYYRIA kärsii akuutista, syventyvistä ja moniulotteisesta humanitaarisesta kriisistä. Pakolaismäärän häkellyttävä kasvu on selkein indikaattori maan humanitaarisesta tilasta. YK rekisteröi yli 1,3 miljoonaa pakolaista Syyrian naapurimaissa vuonna 2013, kun vielä vuosi sitten huhtikuussa pakolaisia oli vain 50 000.

Maan sisäisten pakolaisten määrästä ei ole tarkkaa tietoa, mutta luvun arvioidaan olevan vähintään 3-4 miljoonaa. Yhdessä tämä tarkoittaa sitä, että noin joka viides syyrialainen on paennut kodistaan.

Pakolaismäärän kasvu heijastaa laajemmaltikin siviiliväestön ahdinkoa. Esimerkiksi Syyrian suurimmassa kaupungissa Aleppossa, jossa käydään verisiä taisteluja, maaliskuisen YK-arvion mukaan noin 75 prosenttia väestöstä on humanitaarisen avun tarpeessa.

Miltei jokaisessa arvioidussa korttelissa siviiliväestö kärsii merkittävisistä puutteista ruuan, turvallisen majoituksen ja puhtaan veden saamisessa. Konfliktin kehittyessä Syyriassa sekä humanitaarisen kriisin laajuus että syyvyys on kasvanut huolestuttavaa tahtia.

Katastrofaalinen humanitaarinen tilanne on, valitettavasti, vain osa konfliktin aiheuttamaa tuhoa. Syyrian konfliktin tuhoisuuden kokonaisvaltaisuus ilmenee parhaiten siinä, miten se on vaikuttanut Syyrian inhimillisen kehityksen mittariin.

Viimeksi julkaistussa syyrialaisekonomistien tutkimuksessa arvioitiin, että Syyrian inhimillisen kehityksen indeksi on vuonna 2012 pudonnut takaisin vuoden 1993 tasolle – 20 vuoden taantumus kahden vuoden soittamisen seurauksena.

INHIMILLISEN KEHITYKSEN INDEKSIN romahdus kätkee sisäänsä lukuisia huolestuttavia tilastoja. Jo ennen sisällissotaa Syyrian talous kärsi mittavista ongelmista: köyhyys, työttömyys, korruptio ja tuuloerojen kasvu. Nämä ongelmat ovat kasvaneet räjähdysmäisesti konfliktin aikana, kuten laajemmaltikin Syyrian kansantalouden tappiot: noin 48 miljardia dollaria vuoteen 2012 mennessä.

Myös aikaisemmin suhteellisen toimivat sosiaalipalvelut, kuten koulu- ja terveysjärjestelmä ovat ”romahtaneet” eri YK-arvioiden mukaan. Syyrian infrastruktuuri on kärsinyt suurta tuhoa, joka vaikeuttaa jälleenrakennusta. Aikaisemmin suhteellisen omavarainen ruuantuotanto on supistunut ja FAO:n arvion mukaan maataloustuotanto on supistunut yli 40 prosenttia.

Infrastruktuurin tuho yhdessä suunnattoman humanitaarisen ahdingon kanssa luo syventyvän noidankehän Syyriassa, jota on mahdotonta pysäyttää kesken konfliktin. Vaikka humanitaarisen avun lisääminen on

tärkeä tapa lieventää siviiliväestön kärsimystä, näitä ongelmia pystytään kestävästi käsittelemään vain osana poliittista ja yhteiskunnallista jälleenrakennusprosessia.

RIIPPUMATTA SIITÄ, MITEN Syyriassa käy, on päivänselvää, että paluuta menneeseen ei ole. Samalla tavalla riippumatta siitä, syntyykö konfliktin ratkaisu taistelukentillä tai neuvoteltupöydän äärellä, syyrialaisilla on edessä pitkä ja vaikea prosessi maan jälleenrakentamisessa ja siirtymässä kohti Ba'athin jälkeistä Syyriaa.

Siirtymän taakse kätkeytyy monimutkaisia kysymyksiä Syyrian tulevaisuudesta: alkaen valtiorakenteen reformoinnista – muodossa tai toisessa Ba'athin hallinnon purkaminen on kiistattomasti tarpeellista ja välttämätöntä – aina turvallisuussektorireformiin, poliittisen edustuksellisuuden ja vähemmistöoikeuksien kysymyksiin.

Vastaavasti itse siirtymävaiheen oikeudenmukaisuuskysymykset ja sodanaikaisten ihmisoikeusrikkomusten käsittely ovat pitkän aikavälin asioita.

Näiden kysymysten käsittelyssä Syyrian ei-poliittisten valtionraken- teiden, etenkin paikallishallinnon, mutta myös teknokraattisten kesku- selinten, säilyttäminen niin ehjänä kuin mahdollista on paras toivo maan jälleenrakennukselle.

Syyrian valtion muuntaminen ja akuuttien taloudellis-humanitaaris- ongelmien käsittely onnistuu parhaiten, jos jäljellä on jotain, mitä uudistaa. Mitä enemmän konflikti tuhoaa Syyrian valtiota, sitä hankalamaksi ja kalliimmaksi muuttuu maan rakentaminen aseiden hiljennettyä. Syyrian hajoaminen pienempiin paikallistason yksiköihin onkin suurin haaste ja este kestävälle rauhalle.

Konfliktin aikana Syyrian valtio on enenevässä määrin heikentynyt. Pääosin siksi, että valtiovallan legitimiteetti ja läsnäolo on surkastunut hallintojärjestelmän kohdistaessa voimavarojaan sortoon ja sodankäyntiin kansalaisiaan vastaan.

Aseellinen oppositio, saavutuksistaan huolimatta, ei ole täysin kyennyt täyttämään syntynyttä valtatyhjiötä. Sisällissodan rinnalle on kehittynyt vaikeaselkoinen tilanne, jossa pääjako säilyy hallintojärjestelmän ja sen vastustajien välillä mutta joka kätkee sisäänsä muita merkittäviä potenti- aalisia jakolinjoja.

Länsimaita huolestuttaa eniten jihadistien rooli Syyrian konfliktis- sa, mutta missä tahansa tapauksessa on varmaa, että Syyriassa on hyvin aseistettuja, kokeneita ryhmiä, joiden uudelleenintegrointi yhteiskuntaan on vähin- täänkin haastavaa tai ääriilikkeiden tapauksessa lähes mahdotonta.

Etenkin Syyrian rauhanrakennuksen kontekstissa jihadistit muodostavat merkittävän häirikkötekijän, sillä heidän tavoitteitaan on lähes mahdotonta sovit- taakaan mukaan laajempaan kansalliseen kehikseen.

**SE, ETTÄ RAUHAN
LUOMINEN ON
HANKALAA, EI
PITÄISI OLLA
TEKOSY SILLE, ETTEI
SEN LUOMISTA EDES
YRITETÄ.**

Sota synnyttää oman sitä pitkittävän logiikkansa, sillä se edesauttaa paikallisten aseellisten ryhmien hallitsematonta kasvua. Puhe Syyrian ”somalisoitumisesta” on vielä ennen aikaista, mutta jo nyt on huolestuttavia enteitä sotapäällikköilmion kasvusta.

Jopa parhaimmassa tapauksessa – hallintojärjestelmän nopea luhistuminen ilman valtatyhjiötä – on silti todennäköistä, että matalan tason väkivalta jatkuu aseellisten ryhmien kilpaillessa vallasta. Irak on tässä suhteessa varoittava esimerkki, jossa nyt kymmenen vuotta myöhemminkin väkivalta jatkuu sinnikkäästi poliittisesta prosessista huolimatta.

Valitettavasti on useimmin helpompaa todeta, mikä ehdotus ei toimi, kuin identifoida selvästi toimivaa ja toteutettavissa olevaa ratkaisua. Vahvasti näyttää siltä, että konflikti Syyriassa on pitkäkestoinen ja sen puinti kestää vielä useamman vuoden opposition ja hallinnon välisen sodan laannuttua.

Sisällissodan kansainvälistyminen monimutkaistaa ja pitkittää konfliktia, mutta samalla onnistunut kansainvälinen diplomatia on edelleen paras tapa tuoda siihen rauhanomainen ratkaisu. Sen pitää kuitenkin olla osa pitkäjänteistä ja monitasoista sitoutumista maan jälleenrakentamiseksi.

Syyria ei tarvitse lisää väkivaltaa – Syyrian aseellisen kamppailun todellisuutta ei voi kuitenkaan kiistää, eikä sivuuttaa. Siitä huolimatta, että diplomaattinen raide on syvästi lukkiintunut suurvaltojen ja alueellisten toimijoiden eturistiriitaan, on vaarallista odottaa ja antaa konfliktin kehittyä siinä toivossa, että sotilaallisen tilanteen muuttuminen synnyttää suotuisan avauksen.

Pikemminkin humanitaarisen avun antamisen lisäksi pitäisi vahvemmin pyrkiä rajoittamaan valtatyhjiön syntyä. Toimivan paikallishallinnon palauttaminen olisi jokaisessa skenaariossa edullinen kehitys.

Neuvoteltu ratkaisu tarjoaa parhaimman mahdollisuuden kestävän rauhan palauttamiseksi Syyriaan. Ottaen huomioon tuhon ja kärsimyksen kokonaisvaltaisuuden Syyrian jälleenrakennus kaipaa välttämättä ulkoista apua, ja kansainvälinen yhteisö – puutteistaan huolimatta – on edelleen ainoa, joka sen pystyy näin kattavasti tarjoamaan.

Ratkaisuyritysten tavoitteena tulisi olla sellaisten rakenteiden löytäminen, jotka luovat eri osapuolten silmissä uskottavan tasapainon ja takaavat heidän sitoutumisensa prosessiin, jonka keinoin Syyrian syvempiä ongelmia voi käsitellä.

Maksimaalisella tasolla tämä tarkoittaa YK-operaatiota, jossa jälleenrakennuksen mukana tulee iso rauhanturvaoperaatio. Todennäköisempi ratkaisu on muoto, jossa kansainväliset ja alueelliset toimijat avustavat paikallisen ja uuden järjestelmän syntyä vallantyhjiön vähentämiseksi ja toimivan paikallishallinnon luomiseksi.

Luovia ratkaisuja löytyy, mutta asia, joka kaikista niistä puuttuu, on poliittinen tahto. Ilman sitä mikään ratkaisumalli ei kestä. Mutta se, että rauhan luominen on hankalaa, ei pitäisi olla tekosyy sille, ettei sen luomista edes yritetä. **Y**

JIHADISMI JA POLIITTINEN VÄKIVALTA

Kirjoittaja Juha Saarinen

Juha Saarinen tiivistää Libyan hallinnon turvallisuusogelmat otsikon kahden sanan taakse analysoidessaan maan huolestuttavaa kehitystä.

VALLANKUMOUKSEN JA LYHYTKESTOISEN sotilaallisen intervention läpikäynyt Libya hävisi jo hetkeksi otsikoista, mutta palasi parrasvaloihin 9/11-muistopäivänä 2012. Bengazissa tapahtunut terrori-isku vaati muun muassa Yhdysvaltojen suurlähettilään, **J. Christopher Stevensin** hengen.

Itä-Libyassa toimivien jihadistiryhmien toteuttama hyökkäys paljasti maan heikenevän turvallisuustilanteen.

Libyassa nähtiin Gaddafin kaatumisen jälkeen onnistuneet ja suhteellisen vapaat vaalit, jossa ääri-islamistiset puolueet jäivät vaille merkittävää kannatusta. Libyan uusi hallinto ei ole kuitenkaan pystynyt vakauttamaan maata tai ottamaan näkyvää roolia suurkaupunkien ulkopuolella, mikä on mahdollistanut aseellisten ryhmittymien itsenäisen toiminnan suurissa osissa maata.

Tämän seurauksena poliittinen väkivalta on lisääntynyt merkittävästi, ja sen kohteeksi ovat joutuneet uuden hallinnon virkamiehet ja turvallisuusjoukot, uskonnolliset vähemmistöt, ulkomaalaiset diplomaatit ja kansalaisjärjestöjen edustajat.

Vaikka maan hallinto on pyrkinyt riisumaan ryhmiä aseista, on se myös joutunut käyttämään heitä eri alueilla oman vallansa heijastamiseen. Hallinnon heikkous ja sen tapa tukea aseellisia ryhmittymiä rahallisesti ja tarvittaessa sotilaallisesti on edesauttanut vallan fragmentoitumista ja turvattomuutta.

ERITYISEN HUOLESTUTTAVAA LIBYAN tulevaisuuden kannalta on useiden pienten, paikallisten sekä al-Qaidan sidoksissa olevien jihadistiryhmittymien aktivoituminen. Jihadistien nousua Libyassa on edesauttanut heikko turvallisuustilanne, pienaseiden laaja saatavuus, kokeneiden jihadistien vapautuminen arabikevään aikaisten poliittisten mielipidevankien vapautusten yhteydessä sekä jihadistien toiminnanvapauden lisääntyminen.

Vaikka julkinen tuki maassa toimiville islamistimilitanteille ja uskonnollisille äärikonservatiiveille on ollut äärimmäisen vähäistä, keskushallinto ei ole kyennyt merkittävästi rajoittamaan heidän toimintaansa.

Huolestuttavammaksi jihadistiryhmien lisääntymisestä tekee Libyan rooli al-Qaidan ympärille muodostuneen globaalin jihadiliikkeen historiassa. Libyassa toimi pitkään kotikutoinen jihadiliike LIFG (Libyan Islamic Fighting Group), jonka useat johtohahmot siirtyivät 2000-luvun alussa al-Qaidaan.

Käytännössä LIFG:n Gaddafin hallinnon vastainen aseellinen vastarinta loppui 1990-luvulla, mutta Gaddafin vastainen väkivalta jatkui vuoteen 2006 järjestön luopuessa virallisesti väkivallasta kolme vuotta myöhemmin. Toisaalta useat ryhmän jäsenistä ottivat kuitenkin osaa hallinnon vastaiseen taisteluun.

Useat libyalaiset ovat myös taistelleet al-Qaidan riveissä muualla Lähi-idässä. Al-Qaidan Irakissa sijaitsevasta turvatalosta Sinjarissa vuonna 2007 takavarikoidut tiedostot paljastivat useiden libyalaiden sotineen maassa. Useiden libyalaiden tiedetään lähteneen vapaaehtoisesti myös Syyriaan.

VALLANKUMOUSTEN JÄLKEEN UUSIEN jihadistiryhmien syntyminen on ollut valitettava ilmiö. Bengazin iskuista syytetty Ansar al-Sharia on yksi näistä ryhmistä. Ryhmän uskotaan olevan suurlähettiläs Stevensin hengen vaatineen iskun takana, ja se on mitä todennäköisimmin myös viime aikaisten sufi-muslimien pyhättöihin kohdistuneiden iskujen takana.

Toinen vastaavanlainen ryhmä on Omar Abdul Rahmanin prikaatit, jotka on nimetty egyptiläisen Gama'a al-Islamiyya -terroristijärjestön hengellisen johtajan mukaan. Ryhmä on hyökännyt kesällä muun muassa Punaista Ristiä, Yhdysvaltain konsulaattia ja Ison-Britannian suurlähettilästä sekä useita paikallisia virkamiehiä ja poliitikkoja vastaan.

Vaikka näiden ryhmittymien ja al-Qaidan sekä sen alueellisten sisarjärjestöjen välillä ei ole tiettävästi läheisiä siteitä, Libyan läheiset suhteet globaaliin jihadiliikkeeseen antavat syytä varovaisuuteen. Pohjois-Afrikassa ja erityisesti Sahelin alueella aktiivisesti toimiva Islamilaisen Maghrebin al-Qaida on toistaiseksi pitänyt matalaa profilia, mutta sen ja useiden muiden alueella toimivien ryhmittymien toiminnan lisääntyminen ei merkitse positiivista kehitystä Libyalle.

Eriytyisen riskialttiita ovat turvattomat alueet Etelä- ja Itä-Libyassa, joissa paikallisten aseellisten ryhmittymien välinen kilpailu lisää heimorajat ylittävien ideologioiden suosiota, kuten on vaihtelevalla menestyksellä nähty muun muassa Afganistanissa, Irakissa, Pakistanissa ja Jemenissä viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Nämä ryhmittymät luovat toistaiseksi rajallisen mutta todennäköisesti kasvavan turvallisuushukan, jota pahentaa heikko rajavalvonta, alueellinen epävakaus sekä Pohjois-Afrikan jihadistiryhmittymien lisääntynyt toiminta Sahelin alueella.

Libyan poliittisen johdon tapa käyttää aseellisia ryhmittymiä oman valtansa heijastamiseen ei ole kestävä ratkaisu maan tulevaisuutta ajatellen, vaan sen jatkaminen todennäköisesti heikentää maan turvallisuustilannetta entisestään. **Y**

Kurdien kansanmurhan seuraukset

Kirjoittaja ja kuvat Kristiina Koivunen

**Kurdit ovat maailman suurin
valtioton kansa, jonka ongelmana on
hajaantuneisuus. Kristiina Koivunen
kysyy: Syntykö Lähi-itään Kurdistan ja
muuta uusia valtioita, vai mikä on kurdien
tulevaisuus?**

KURDEIHIN LIITTYY SUORASTAAN paradoksaalisia lukuja. Moni tietää, että he ovat maailman suurin valtioton kansa. He ovat Lähi-idän neljänneksi suurin kansa – kurdeja enemmän on vain arabeja, turkkilaisia ja persialaisia.

Itse asiassa kurdeja on lähes yhtä paljon kuin kahta viimeksi mainittua ryhmää, sillä Turkin ja Iranin asukkaista puolet kuuluu vähemmistökansoihin. Näissä kummassakin maassa on noin 80 miljoonaa asukasta. Arviot kurdien lukumäärästä vaihtelevat 30 miljoonasta 40 miljoonaan.

Vaikka Turkin virallinen kanta viime vuosiin asti oli, ettei kurdin kieltä ole edes olemassa, se on yksi maailman sadasta yleisimmästä kielestä.

Joten miksi kurdien asema on huono? Miksi he eivät ole saaneet perustettua omaa valtiota, kun siihen ovat pystyneet monet hyvin pienetkin kansat? Kun olen joskus yrittänyt kohteliaasti pohtia, mikä on kurdien osuus omaan kurjaan asemaansa, minulle on vastattu, etten saa syyllistää uhria.

Näin on varsinkin keskustelun sivutessa kurdien kansanmurhia. Mutta syiden etsiminen ei tarkoita kenenkään syyttämistä, ei varsinkaan objektin.

Kurdien kyvyttömyys tehdä yhteistyötä keskenään on kaikkien heidän kanssaan toimivien ihmisten hyvin tuntema asia. Samaan aikaan kurdit ovat erittäin sosiaalisia ja vieraanvaraisia. Mistä näin räikeä ristiriita johtuu?

Usein vastaus on, että ”vuoristokansat ovat erilaisia, katso vaikka sveitsiläisiä ja skotteja” – ja tämä pitää varmaankin paikkansa, mutta selittää kurdien yhteistyökyvyttömyyttä vain osittain. Sveitsiläiset hallitsevat itse vuoriaan, samoin skotit. He ovat säilyttäneet kulttuurinsa – vai oletteko kuulleet puhuttavan vuoristoenglantilaisista?

SAATUANI MAAHANTULOKIELLON TURKKIIN matkustin viisi vuotta sitten Etelä-Kurdistaniin, eli Pohjois-Irakiin. Häpeäkseni on tunnustettava, että tiesin silloin vain vähän alueesta. Tosin tämä on tyypillinen tilanne Kurdistan-tutkijoiden keskuudessa: yleensä jokainen on perehtynyt vain yhteen Kurdistanin neljästä osasta. Kurdistanin pirstominen on johtanut sen kehittymiseen neljään erilaiseen suuntaan, mikä vaikuttaa jopa tutkimukseen.

Etelä- ja Pohjois-Kurdistanissa on monia yhtäläisyyksiä ja toisaalta eroja. Olen vierailut niissä kehityksen erilaisissa vaiheissa: kurdien sorto ja toisaalta kansannousu sitä vastaan jatkuu edelleen pohjoisessa. Etelän kurdeilla on autonomia, joka ei tosin kata kaikkia kurdienemmistöisiä alueita Irakissa.

Ensivaikutelmani Irakin suurimmassa kurdikaupungissa Hewlêrissa keväällä 2008 oli alueen rauhallisuus. Turkin kurdikaupungeissa luotiliivit poliisienkin yllä ovat jokapäiväinen näky, mutta Hewlêrissa ei valoisaan aikaan näkynyt juuri muita poliiseja kuin liikennepoliiseja valkoisissa univormuissaan. Toinen silmiinpistävä ero oli öljyntuottajamaa Irakin vauraus verrattuna Turkin köyhyYTEEN.

Silti minua hämmensi tunne siitä, että oli myös jotain hyvin tuttua – tarinat kurdien kärsimyksestä, ihmisten katoamisesta, tuhattu maaseutu, jossa ei näkynyt kylän kylää kymmeniin kilometreihin.

Löytääkseni vastauksen hämmennykseeni etsin ensimmäisen Irakin matkani jälkeen tietoja Irakin ja Turkin kurdien joukkomurhista ja ihmisten katoamisista nähdäkseni oliko niissä yhtäläisyyksiä. Kun aihetta käsittelevää kirjaa ei löytynyt, päätin kirjoittaa kurdien kansanmurhan historian.

Urakkaa aloittaessani en täysin tajunnut aiheen laajuutta.

AUTONOMISEN KURDISTANIN ALUEHALLITUS ja diasporassa asuvat kurdit kampanjoivat **Saddam Husseinin** vuonna 1988 toteuttaman Anfal-kampanjan tunnus-
tamiseksi kansanmurhaksi. Samana vuonna tehdyn Halabjan kemiallisen pommi-iskun hengissä selvinneet uhrit vaativat huomiota oman kaupunkinsa kohtalolle, ja Barzanit yrittävät saada huomiota lähes kymmenen tuhannen miehen katoamiselle.

Turkin hallitseman Dêrsimin alueen alevi-kurdit keräävät voimiaan saadakseen kansanvälisen yhteisön tuomitsemaan siellä vuonna 1938 tapahtuneen kymmenien tuhansien ihmisten joukkomurhat, jota he kutsuvat Dêrsimin kansanmurhaksi. Ja 1990-luvulla Turkissa kadonneiden tuhansien ihmisten omaiset vaativat viranomaisia avaamaan salaiset joukkohaudat, joita siellä on ainakin pari sataa.

Kurdit ovat joutuneet hirveiden julmuuksien kohteeksi kaikkialla Kurdistanissa. Hajanaiset kurdiklaanit ovat taistelleet yksin Turkin ja Irakin armeijoita vastaan, pystymättä yhdistämään voimiaan. Edes nyt kurdit eivät toimi yhdessä saadakseen kansainvälisen yhteisön ymmärtämään kohtalonsa. Miksi?

Kerron kirjassani Etelä- ja Pohjois-Kurdistanin kansanmurhien historian vuosilta 1920-2011. Taustojen ymmärtämistä varten etenen historiassa vuoteen 1839 asti, jolloin hajoavaa ottomaanivaltiota yritettiin pitää kasassa Tanzimatiksi kutsutulla hallinnon keskittämisohjelmalla.

Kurdien keskinäisen hajanaisuuden ymmärtämiseksi on mentävä historiassa vielä kauemmas, 1500-luvulle asti, jolloin suurin osa kurdeista siirtyi persialaisten safavidien alaisuudesta osmanien liittolaisiksi. Bitlisin kurdiemiraatin hallitsija, **Mir Idris** liittyi osmanien johtajan sulttaani **Selimin kanssa**, ja osmanit ja kurdit voittivat persialaiset Chaldiranin taistelussa vuonna 1514. Tämä oli Kurdistanin ensimmäinen jako.

Toisen kerran Kurdistan jaettiin 1920-luvun alussa. Kurdit eivät pystyneet käyttämään ottomaanivaltion hajoamisen tarjoamaa historiallista tilaisuutta itsenäisen valtion perustamiseen, vaan ottomaaneille kuulunut Kurdistan jaettiin uusien valtioiden Turkin, Irakin ja Syyrian kesken.

Ottomaanien ja Safavidien imperiumin eli Persian alaisuuteen kuuluvat kansat elivät satoja vuosia autonomisissa oloissa aikana, jolloin maailma ei vielä tuntenut käsitettä ”kansallisvaltio” – niitä alkoi syntyä vasta Ranskan vallankumouksen (1789) jälkeen.

Persialaisten alaisuuteen jääneet kurdit elivät vuorillaan omissa oloissaan keskushallinnosta piittaamatta. Persian eli Iranin kurdit ovat aina eläneet klaanijärjestelmän puitteissa.

Sen sijaan ottomaanien puolelle siirtyneet kurdit alkoivat perustaa autonomisia emiraatteja, joita sulttaani Selim tunnusti 16 kappaletta. Pienet autonomiset alueet, eli emiraatit, ovat myös arabien keskuudessa perinteinen hallintomuoto, joka on säilynyt nykypäivään asti. Yhdistyneet arabiemiirikunnat, jonka tunnetuin kaupunki on Dubai, on tästä yksi esimerkki.

Kurdiemiraatit saivat verovapauden vastineeksi siitä, että ne huolehtivat ottomaanivaltion itärajan puolustuksesta. Seuraavat vuosisadat olivat ottomaanivaltiossa asuville kurdeille kukoistuksen aikaa. Osa kurdialueista ei alistunut koskaan ottomaanien valtaan. Muun muassa Dërsimissä ja Barzanien alueella asuttiin omavaraistaloudessa ja vastattiin aseellisesti kaikkiin osmanien yhteydenottoihin.

KURDIEN KANSALLISIDENTITEETTI EI ole vahva, se on vasta kehittymässä. Tutkijat ovat erimielisiä siitä, olivatko kurdit esikansallisessa eli protonationalistisessa vaiheessa 1800-luvun alkupuolella. Minun mielestäni olivat, tai ainakin he olivat kehittymässä siihen suuntaan. Kurdikulttuuri ja agraari elämäntapa on samanlainen kaikkialla Kurdistanissa, mutta heillä ei ole yhteistä kirjakieltä. Paikallisissa murteissa on niin suuria eroja, etteivät kurdit ymmärrä toistensa puhetta ilman harjoittelua.

Ottomaanien Tanzimat-ohjelma merkitsi kurdeille katastrofia, joka pysäytti heidän kansallisidentiteettinsä kehityksen. Kuudentoista kurdiemiraatin hallinto murskattiin ja niiden vahvimmat johtajat siirrettiin pois kansansa luota. Valta siirtyi alemmalle yksikölle, eli kurdiklaaneille, jotka olivat pienempiä hallinnollisia yksiköjä kuin emiraatit.

Kun turkkilaisten ja arabien kansallisidentiteetti vahvistui, poliittinen kehitys kurdien keskuudessa kulki taaksepäin. Siksi kurdien johtajat eivät pystyneet yhdistämään voimiaan viime vuosisadan alussa, kun osmanien maita jaettiin.

Irak puolestaan on täysin keinotekoinen valtio. Ei ole olemassa etnistä ryhmää nimeltä ”irakilaiset”. Sanotaan, että **Winston Churchill** piti elämänsä suurimpana virheenä sitä, että pakotti kolme kansaa – sunniarabit, shiia-arabit ja kurdit – samaan valtioon.

Koko Lähi-itä on nyt arabikevääksi kutsutun muutosaallon kourissa. Se on siirtänyt diktaattorit pois vallan kahvasta useassa valtiossa, mutta valtioiden rajat eivät ole muuttuneet. Tämä saattaa olla seuraava kehitysvaihe, jonka alkusysäyksenä demokratiaa vaativat mielenosoitukset ovat vain yksi tekijä.

Sekä Irak että Syyria saattavat hajota kolmeksi valtioksi: kolmen erillisen alueen muodostuminen kumpaankin maahan on jo pitkällä. Syyria on jakautunut siten, että shiia-arabit hallitsevat Etelä-Syyriaa ja Libanonin vastaista raja-aluetta, sunni-arabit Keski-Syyriaa ja kurdit maan pohjoisosaa.

Sama kehitys on menossa myös Irakissa, jossa vähemmistönä olevat sunni-arabit hallitsivat maata sen perustamisesta amerikkalaisten miehitykseen asti eli vuoteen 2003, jolloin valtaan nousi maan enemmistö, shiia-arabit.

Kuluvan vuoden keväällä Keski-Irakin sunnikaupungeissa alkoivat samanlaiset perjantai-mielenosoitukset kuin Syyrian kansannousun alussa pari vuotta sitten: sunni-miehet eivät mene perjantaisin entiseen tapaan moskeijoihin, vaan he kokoontuvat kaduille rukoilemaan ja huutamaan hallituksen vastaisia iskulauseita.

Käytännössä Irak on jo jakautunut kolmeen alueeseen, joista shiia-ara-

bien alue etelässä ja Kurdistan pohjoisessa ovat rauhallisia ja oman poliittisen johtonsa hallinnassa. Saddam Husseinin vahvan hallinnon tilalle noussut Irakin uusi hallitus ei ole pystynyt luomaan itselleen yhtä vahvaa asemaa, vaan perinteisten klaanien valta on lisääntynyt kaikkien kolmen ryhmän keskuudessa.

IRAKIN JA SYYRIAN mahdollinen hajoaminen olisi kurdeille Ottomaanien imperiumin hajoamista vastaava tilaisuus perustaa itsenäinen valtio. Aika näyttää pystyvätkö he tällä kertaa hyödyntämään tilaisuuden, jos sellainen tulee. Se, etteivät kurdit pysty tekemään yhteistyötä hakiessaan tunnustusta kansanmurhilleen, herättää epäilyksen, etteivät he kykene yhteistyöhön vaikeammassakaan asioissa.

Kurdit eivät ole pystyneet organisoitumaan, koska heidän poliittiset johtajansa on murhattu tai pakkosiirretty 1830-luvulta lähtien. **Raphael Lemkin**, jonka teorioihin YK:n julistus kansanmurhia vastaan perustuu, puhuu kansanmurhan eri muodoista. Yksi niistä on poliittinen kansanmurha, joka tarkoittaa miehitetyn alueen jakamista keinotekoisin vyöhykeisiin ja johtajien eristämistä kansastaan.

Lemkin oli perheensä holokaustissa menettänyt Puolan juutalainen. Hänen esimerkkinsä ovat natsi-Saksasta, mutta ne sopivat myös muiden kansanmurhien analysoimiseen. Kurdien kansanmurha on pitkä prosessi, jota on toteutettu monilla keinoilla – joukkomurhat ovat sen viimeinen vaihe.

Kansanmurhien vaikutus kurdiyhteisöön on paljon laajempi ja moniulotteisempi kuin satojen tuhansien ihmisten kuolema. Poliittisella kansanmurhalla kurdit on lamaannutettu niin, etteivät he ole pystyneet kehittymään yhteisönä ja kansana pystyäkseen ajamaan oikeuksiaan. Tämä on perimmäinen syy siihen, etteivät he ole pystyneet yhdistämään voimiaan.

Turkissa on edelleen tuhansia kurdipoliitikkoja kaltereiden takana, vaikka pääministeri **Recep Tayyip Erdogan** yrittää tosissaan saada kurdikysymyksen ratkaistua (kurdit puhuvat Turki-kysymyksestä).

Se, että Erdogan on aloittanut rauhanneuvottelut Kurdistanin työväenpuolueen PKK:n kanssa, liittyy neo-ottomanismin nousuun. Turkkilaiset kaipaavat menneen suurvallan aikoja. Koska Euroopan unionin portit eivät näytä aukeavan muslimimaalle, Turkki uskoo pystyvänsä laajentamaan vaikutusvaltaansa tehokkaammin Lähi-idässä, ensimmäiseksi kaaoksessa olevassa naapurimaa Syyriassa.

Tällä hetkellä Turkin voimavarat kuluvat armeijaan ja maan kaakkoisosassa käytävään sotaan, jonka taisteluissa kuolee edelleen ihmisiä lähes joka päivä, PKK:n maaliskuussa julistamasta yksipuolisesta tulitauosta huolimatta. Jos sota päättyy, valtiolta vapautuu valtavasti resursseja muuhun käyttöön.

”Erdogan uskoo olevansa uusi Sulttaani Selim, joka perustaa uuden ottomaanivaltion ja palauttaa turkkilaisten suuruuden päivät”, eräs Turkin kurdi selittää.

Kurdien kannalta tämä ei olisi huono asia – Sulttaani Selim teki yhteistyötä kurdiemiiri Mir Idrisin kanssa. **Y**

Kristiina Koivunen:
The Kurds,
A Nation of
Genocides.
julk. Apec,
Stockholm
ja PUK-Media,
Kirkuk,
Irak. 276 s.

Ydinkokemus

KIRJOJA, ELOKUVAA,
TEATTERIA, MUSIIKKIA:
TARJOLLA KOKO
KIRJO TAIDETTA, JOKA
SYNNYTTÄÄ KOKEMUKSIA.
TÄSSÄ NUMEROSSA
LUKIJOILLE PALANEN
KIINAN KANSANTASAVALLAN
HISTORIAA, AFRIKKALAISTA
ELOKUVAA JA
KANSALLISTEATTERIN
NELJÄS TIE.

78 KIRSI KOIVUPORRAS-MASUKA Ihmisrakas tarinankertoja
/ **82 KIRSI KOIVUPORRAS-MASUKA** Risteyksessä / **84 PEKKA
TUOMIKOSKI** Suomalainen ymmärsi tavallista duunaria
/ **86 EERO SUORANTA** Suurten harppausten Kiina
/ **89 Kirja-arviot** / **92 Levyt** / **93 ARJA ALHO** Teetä Sarah
Palinin kanssa / **94 NILS TORVALDS** Poliitikka säästökuurin
aikana / **96 WELAT NEHRI & MAJID HAKKI** Kurdien
joukkotuhonta tunnustettava / **98** Pala historiaa

Nairobi Half Life
kertoo Mwasista
(Joseph Wairimu),
joka ajautuu
hankaluuksiin
Nairobissa.

IHMISRAKAS TARINANKERTOJA

Kirjoittaja Kirsi Koivuporras-Masuka

Nuori lahjakkuus, ohjaaja Tosh Gitonga katsoi lapsena kungfu-elokuvia, kopioi aluksi käsikirjoituksia ja haluaa nyt nostaa afrikkalaisen elokuvan kansaivälisille areenoille.

TOSH GITONGA on nuori lempeäkatseinen mies kenialaisesta pikkukaupungista Nanyukista. Tämä tavanomaisen oloinen mies on yltänyt ensimmäisellä elokuvallaan epätavanomaiseen. *Nairobi Half Life* ylsi siihen, mistä moni vain haaveilee: Oscar-ehdokkuuteen vieraskielisten elokuvien sarjassa ja kansainväliseen levitykseen.

Nairobi Half Lifen nostattama huomio sai *New Yorkerin* listaamaan Gitongan Afrikan kolmanneksi kiinnostavimmaksi ihmiseksi. Elokuva kertoo nuoresta miehestä Mwasista, joka haluaa palavasti näyttelijäksi. Unelmansa perässä Mwas lähtee kotikylästään Nairobiin, jossa hän ajautuu pikkurikollisiin piireihin.

Elokuvaa on ylistetty etenkin sen aidosta miljööstä ja todenmukaisesta kerronnasta. *Nairobi Half Life* on todellinen kenialainen elokuva, vaikka onkin tuotettu saksalais-kenialaisena yhteistyönä **Tom Tykwerin** toimiessa projektin mentoria.

Osaltaan *Nairobi Half Life* on yksi merkki-paalu afrikkalaiselle elokuvalle, joka näyttää hiljalleen murtautuvan myös laajemman kansainvälisen yleisön tietoisuuteen.

TOSH GITONGALLE elokuva merkitsee tarinoiden kertomista.

– Tunnen olevani elossa, kun voin kertoa tarinaa elokuvan keinoin.

Rakasta sitä, se tuo esiin parhaat puoleni.

Gitongan ensimmäinen elokuvaan liittyvä muisto ulottuu lapsuuteen. Olleessan noin 8-vuotias pikkupoika Gitongalla oli tapana käydä katsomassa kungfu-elokuvia paikallisissa teattereissa.

– Leijuin aina monta päivää esitysten jälkeen, Gitonga muistelee.

Gitonga ei ole sukunsa ainut elokuvantekijä, sillä hänen tätinsä **Njeri Karago** on elokuvaohjaaja. Miehen ura alkoi koulun jälkeen tädin perustamassa Nairobinkin toimistossa, jossa Gitonga keitti

aluksi teetä filmiryhmälle ja monisti käsikirjoituksia. Harjoitteluaika tuotantoyhtiössä kuitenkin kypsytti päätöksen ammatinvalinnasta.

Gitonga kokee, että on ollut onnekas, kun on päässyt näkemään elokuvanteon eri puolet alusta loppuun monesta eri näkökulmasta. Työskentely tuotantoyhtiöissä on ollut myös miehen elokuvakoulu: Gitongalla ei ole muodollista ohjaajakoulutusta, vaan hän on oppinut elokuvanteon tekemällä.

**TUNNEN
OLEVANI ELOSSA,
KUN VOIN
KERTOA TARINAA
ELOKUVAN
KEINAIN.**

Tosh Gitongan ensimmäistä elokuvaa on ylistetty aitoudesta. Nairobi Half Life piirtää kuvan nykypäivän Keniasta.

David Tosh Gitonga

- s. 1981
- Opiskellut markkinointia
- Työskennellyt apulaisohjaajana ja tuotantoassistenttina
- Ensimmäinen elokuva *Nairobi Half Life* (2012) oli Oscar-ehdokas vieraskielisten elokuvien sarjassa

Eniten uralla ovat vaikuttaneet ihmiset. Inhimilliset hetket ovat elokuvakerronnan ytimessä.

– Rakastan ihmisiä, etenkin sitä, kuinka ihmiset reagoivat asioihin. Nämä ovat hetkiä, jotka tunnen jossain syvällä ja jotka yritän vangita elokuviini.

LUPAAVASTI ALKANUT ura povaa Gitongalle myös mahdollisuuden vaikuttaa afrikkalaisen elokuvan piireissä. Gitonga haluaisi tuoda Afrikan elokuvateollisuuden kansainväliselle tasolle.

– Olen sitä mieltä, että meillä on kapasiteettia ja osaamista kertoa tarinoita kansainvälisellä tasolla. Meillä on niin paljon kertomattomia tarinoita menneisyydestä ja tulevaisuudesta. Niitä minä haluan kertoa ja haluan myös, että me afrikkalaiset lakkaamme näyttämästä aina vain uhreilta.

Tällä hetkellä Afrikan elokuvateollisuuden suurinta genreä näyttelevät Gitongan mukaan rakkauselokuvat. Puute on rahoituksesta ja strategisesta suunnittelusta. Mutta parempaan päin ollaan menossa, ja Gitonga näkee valoisan tulevaisuuden.

– Kehittäisin elokuva-alaa puskemalla eteenpäin elokuvien laatua sekä tekemällä työtä sen eteen, että paikalliset elokuvantekijät kampanjoisivat elokuviensa puolesta. Näin voisimme osaltamme kasvattaa alaa ja tehdä töitä laadukkaampien elokuvien eteen.

Kaksi vuotta sitten Gitonga perusti kahden kumppanin **Ezekiel Onyango**n ja **Ledama Sempelen** kanssa oman tuotantoyhtiön. Jäämme odottamaan, millaista tarinaa tulevaisuus tästä miehestä kertoo. **Y**

Risteyksessä

Kansallisteatterissa pyörivä *Neljäs tie* lataa tuutin täydeltä talouspolitiikkaa ja herättää katsojan miettimään, onko tämä sellainen maailma, jossa me haluamme elää?

Kirjoittaja Kirsi Koivuporras-Masuka

Olipa kerran maa, joka katosi ja muuttui toiseksi.

Aluksi tuossa maassa juodaan pullakahvit. Uunista kaivetaan pellillinen höyryävää vehnystä, josta kaikki saavat palasen. Paitsi yksi ohuemman lipareen ja toinen kämmenenkokoisen särpimen.

Ensimmäisenä nousee ylös se ohuimman pullapalan saanut, tarttuu kuokkaan ja pukee päälleen takin, jonka hihassa loistaa punainen nauha.

Kansallisteatterin yleisön heti alkumetreiltä vangitseva **Esä Leskisen** ja **Sami Keski-Vähälän** kirjoittama *Neljäs tie* kuljettaa katsojan aluksi ryminällä läpi kansakunnan historian sisällissodasta aina 1980-luvun nousukauteen saakka.

Suo, kuokka ja Jussi -tunnelmissa työkalut vaihtuvat aseisiin, paininta Venäjän karhun kanssa päättyy tappioon ja maata luotsataan tulevaisuuteen Paasikiven-Kekkonen linjalla. Hyvinvointivaltiota rakennetaan ja 1960-luvulla uusvasemmistolainen nuorisoukku huutaa: ”Älä luota pappiin, poliisiin” **Björn Wahlroosin** lausussa kauniita maailmasta, jossa ei ole sotaa ja väkivaltaa.

1970-luvulle tultaessa vuosikymmenten näytelmän kulku rauhoittuu ja keskittyminen talouspolitiikkaan terävöityy. Käännekohtan muodostaa öljykriisi, josta **Urho Kekkosen** jyrähtää, ettei ”paluuta entiseen enää ole”.

Laman syövereissä **Kalevi Sorsan** toinen hallitus hakee ratkaisua. Näytelmässä pääministeri ottaa puhelun puoluetuomistoon **Paavo Lipposelle**, kun vakauspaketti ei pidä yhtään ja demareiden kannatus on jyrkässä laskussa.

Puoluetuomistolta Lipponen lähettää matkaan konsensus-keijun, jonka taikapölyn vaikutuksesta luodaan elvytysohjelma yrityksille. Vuonna 1977 Sorsa kutsui koolle jo myyttistä mainetta saaneen Korpilampi-seminaarin, jossa synnytettiin poliittinen konsensus Suomen tulevasta talouspolitiikasta.

Valtiotieteiden tohtori, SKDL:ssä ja SKP:ssä 1990-luvun alkuun asti vaikuttanut **Jouko Kajanoja** on todennut, että Korpilammesta lähtien elvytys alkoi merkitä elinkeinoelämän elvyttämistä.

Näytelmässä keiju riemastuttaa katsomoa vielä toisenkin kerran, kun Saksan liittokansleri **Angela Merkel** ottaa paniikkipuhelun Ranskan **Nicolas Sarkozylle**. Tällä kertaa vuosi on 2010 ja kriisin aiheena Kreikan kyvyttömyys maksaa velkojaan. Tällä kertaa matkaan lähetetään luottamus-keiju, jonka taikapölyn ansiosta lainataan lisää rahaa ja leikataan menoja.

SUOMI NOUSEE ÖLJYKRIISIN aiheuttamasta lamasta, Sorsa jatkaa pääministerinä ja hyvinvointivaltion rakennus jatkuu. 1980-luvulla kulutusjuhlat kovenevat. Finanssimaailmassa

puhaltavat muutoksen tuulet, jota siivitetään osuvasti Scorpionsin klassikolla *Winds of Change*. Valtion ohjausta vastustetaan koko ajan voimakkaammin, ja lopulta ulkomainen lainananto vapautetaan ilman eduskunnan hyväksyntää.

Näytelmässä katsoja kuulee, kuinka ”parissa vuodessa kotitalouksien ja yritysten velka tuplaantuu.” Ja sitten kupla puhkeaa.

Euroopan yhdentymisen tuulet puhaltavat jo, ja paikalla tuntuu olevan vain yksi vastatuuleen kulkija: **Esko Seppänen**. *Neljännessä tiessä* Seppänen on raikas hahmo, joka näyttäytyy useaan kertaan tietäjänä epäuskoisten keskellä.

Tässä käsikirjoittajat ovat luoneet mielenkiintoisen jännitteen Esko Seppäseen kiinnittyneen vastarannankiiski-maineen ja lavalla nähtävän Seppäsen välille. Nuorelle polvelle, jota itsekin edustajan, Seppäsen on nykymediassa näyttäytynyt vasemman laidan persuna, joka ei ymmärrä edistyksen eli muun muassa eurooppalaistumisen ja globaalin markkinatalouden vaatimuksia.

Jukka Puotilan mainiosti esittämä Seppänen pitää yhden näytelmän parhaimmista monologeista, jossa selitetään, miten valtion yhtiöt yksityistettiin. Kelpona esimerkkinä tuodaan esiin Fortum ja surullisenkuuluisiksi nousseet optio-ohjelmat.

Lamaan johtavan kehityksen aikaan lavalle nousee myös **Esko Aho**, joka rummuttaa sitoutumista ECUun. Vuonna 1991 valtaan nousee Ahon johtama porvarihallitus, ja lopulta ECU-päätös runnetaan hallituksessa läpi pääministeri Ahon ja valtionvarainministeri **Iiro Viinase**n voimin.

HETKEN PÄÄSTÄ SUOMI devalvoi ja markka kelluu. Sen muistan itsekin televisiosta, vaikka olen ollut vasta peruskoulun alaluokilla. Mieleen ovat painuneet uutiset Neuvostoliiton hajoamisesta ja markan kellumisesta. Ylen uutisissa oli piirrosmarkka, joka kellui uutistenlukijan takana.

En muista leipäjonoja, mutta muistan epävarmuuden ja välituntipuheet äidin tai isän työttömyydestä. Lapsillakin oli huoli. Muistan kierrätettävät koulukirjat, kunnan maksamien luokkaretkien loppumisen ja kirpputoriostokset. Muistan ammattiyhdistysliikkeen suurmielenosoituksen, äiti lähti sitä varten Helsinkiin.

Tässä kohtaa näytelmää *Neljä tie* onnistui varmasti koskettamaan jokaista katsojaa, 1990-luvun lama on osa kollektiivista muistia.

Näytelmässä katsoja seuraa intensiivisesti, kuinka tapahtumaketjuja lamasta Euroopan unioniin ja nykyiseen talouskriisiin rakennetaan. Esiin piirretään kuva, kuinka kaikki pienen ihmisen puolesta puhuneet raivataan pois ja kuningaspaikalle nostetaan finanssimaailma, jatkuvan rikastumisen ja vaihtoehtottomuuden eetos.

Säästöleikkuriin lykätään toistuvasti sosiaali- ja terveystalvet, kun ei ole vaihtoehtoja.

Jos Suomen laman ajan piru on *Neljännessä tiessä* Viinanen, on rooli nykyä kuvatta annettu **José Manuel Barrosol-**

le. Käsikirjoittajat ovat löytäneet paikat, joissa nykyisen talouskriisin hoitaminen yhdistyy monin paikoin 1990-luvun tapahtumiin. Tämä todentuu etenkin valtioiden talkoissa pankkien pelastamiseksi.

Neljännien tien lopussa katsoja on vaikuttunut ja pumpattu piripintaan talouspolitiikkaa. Kyllä, näytelmä on julistava ja ideologialtaan vasemmistolainen. *Neljä tie* vetää surutta joitain mutkia suoriksi ja kertoo, kuinka asiat ovat.

Toisaalta juuri siksi näytelmä on raikas tuulahdus farssien ja pekkoaikamiespoika-genren pöhöttämässä teatterimaailmassa. On hienoa, että Kansallisteatterin lavalla voidaan ottaa kantaa. Sanoman jytkeessä pitää vain muistaa ajatella myös itse.

Neljännien tien lopuksi paistetaan taas pullaa. Nyt ottajia on enemmän, ja osa jää kokonaan ilman. Ilmaan jää leijumaan ennustus tulevaisuudesta, joka kannustaa tekemään asioille jotain. Tarvitaan neljä tie. Vai onko se jo viides? **Y**

Suomalainen ymmärsi tavallista duunaria

*Kirjoittaja Pekka Tuomikoski
Pilakuvat Kari Suomalaisen perikunta*

Professori, pilapiirtäjä Kari Suomalainen tunsu tavallisen työssäkäyvän ihmisen ajatusmaailmaa. Sotaveteraanin ja taiteilijan elämäkokemus oli opettanut. **Maailmaa nähnyt mies tiesi, mistä piirsi.**

KOTIMAISEN PILAKUVAHUUMORIN grand old manin huumoripläjäyksissä tuotiin esille ”tavallisen suomalaisen” näkökulmaa sekä naureskeltiin norsunluutornissa asuville elitisteille. Usein pilakuvissa toistuivat poliittiset ja koko yhteiskuntaa mullistavat teemat. Kokonaisuus paljastui jonkin hauskan, yksittäisen epäkohdan kautta. Irvileuka yhdisti ihmisiä. Karin pilakuvista puhuttiin paljon esimerkiksi työpaikoilla.

Usein Kari onnistuikin yhdistämään tavallisia ihmisiä koskettavat teemat ajankohtaisiin aiheisiin ja saattelemaan lukijat kädestä pitäen hauskalle mielelle. Hän ei säästänyt vallanpitäjiä, vaan joskus ulkoministerikin joutui lähtemään Moskovon matkaltaan kotiin Karin julkaistua liian terävän pilakuvan. Koko kansan pilapiirtäjälegendan kuolemasta tulee pian kuluneeksi 14 vuotta.

Työntekijän oikeudenmukainen asema oli Karille tärkeä teema. Hän korosti pilakuvis-

saan työelämän muutosta ja uusia tuulia joskus liiankin kanssa. Kun jokin asia lyödään sopivasti lekkeriksi ja nauretaan sille, voidaan sen jälkeen hieman vakavoitua miettimään kokonaisuutta uusiksi. Huumori auttaa arpien pehmittämisessä ja paranemisessa. Moni kansalainen kuuli työelämän trendeistä ensin pilakuvan kautta.

Toisinaan Karin pilakuvan kohteeksi joutuneet valtakunnan keulamiehet pahoittivat mielensä armoitetun humoristin satiirista. Tästäkö Kari ilahtui! Hän ei kuitenkaan ollut luonteeltaan pahantahtoinen, mutta iloitsi siitä, että saattoi huumorin avulla vaikuttaa asioihin. Nauru oli siis hyväntahtoista ja sydämellistä.

Syvällisen pohdiskelijan pilakuvilla sanotaan vaikutetun jopa palkkaneuvotteluihin. Kotimaisessa työelämässä lakot olivat vitsauksena erityisesti 1970-luvulla, jopa siinä määrin, että kullissien takana mietittiin koko maan kattavia toimia ay-liikkeen vallan rajoittamiseksi. Tässä ei kuitenkaan onnistuttu vielä tuossa vaiheessa. **Y**

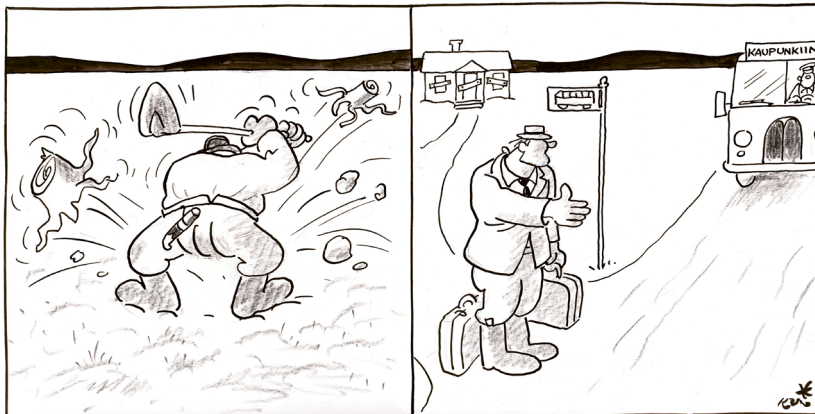
SENTINVENYTTÄJÄT 1.4.1990

Palkkauksen suuntaaminen työn vaativuutta vastaavaksi on työelämän ydinkysymyksiä. Ei ole oikein, että poljetaan hoitajien

palkkoja ja kotimaassa koulutettu, ammattitaitoinen väki luisuu muille maille paremmin palkattuihin hommiin.

AJAT MUUTTUUVAT ESKOSEN... 28.3.1973

ENNEN oli suo, kuokka ja Jussi — — **NYT** on pelto, paketti ja bussi...

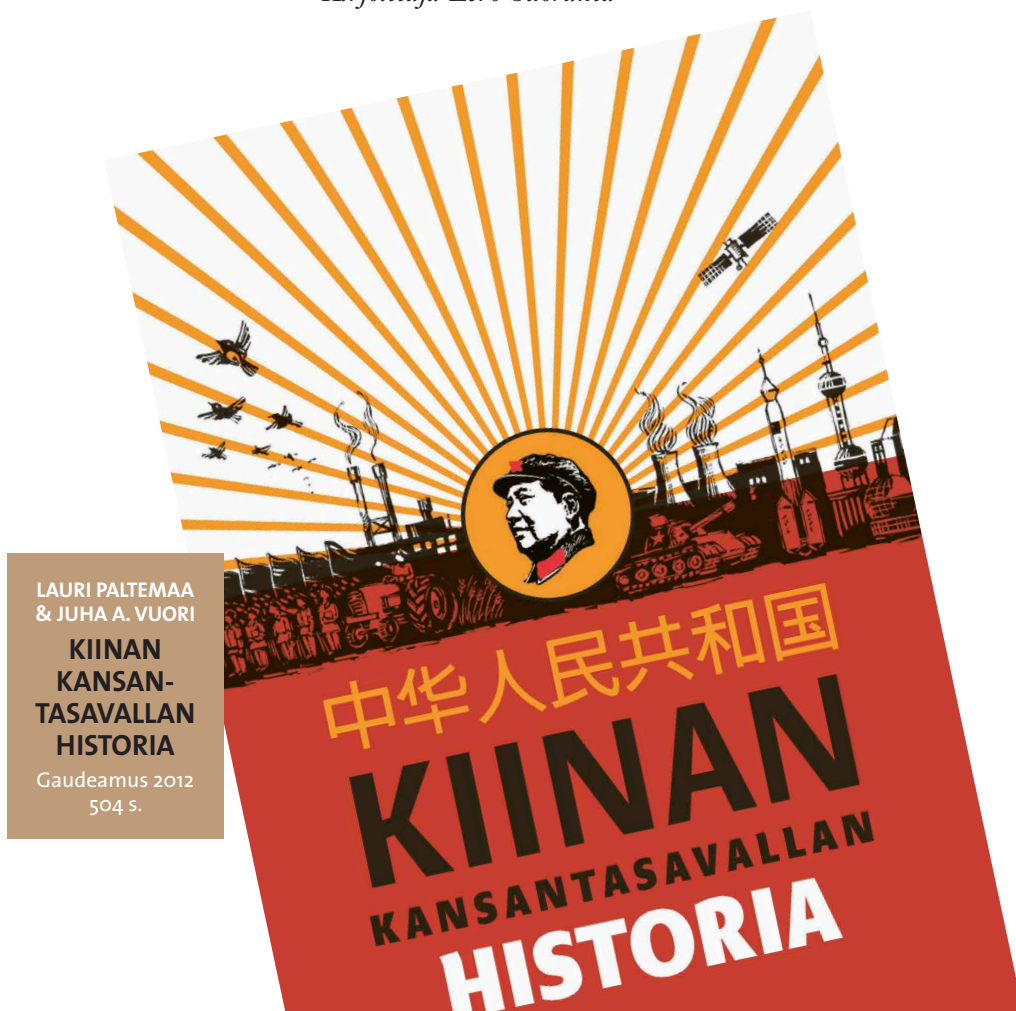
– Ennen oli suo, kuokka ja Jussi – nyt on pelto, paketti ja bussi. Vaikka pilakuvasarja on piirretty 1970-luvun alkupuolella, se kuvaa hyvin maassamme yhä jatkuvaa, kaupunkien suuntautuvaa muuttoliikettä: lyödään laudat ikkunoiden eteen ja lähdetään

stadiin. EU:n koetaan nykyisin vain vahvistaneen tällaista ”ammatista luopumista”, tilakokojen kasvaessa ja viljelijöiden vähetessä. Maanviljelijöiden luopuessa toimestaan pelätään kotimaisen omavaraisuusasteen laskevan liiankin alas.

Suurten harppausten Kiina

Kiinan kansantasavallan historia pyrkii selittämään, miten takapajuisesta ja sulkeutuneesta valtiosta syntyi taloudellinen jättiläinen ja miksi Kiinalta kesti niin kauan hyödyntää edellytyksiään nousta 2000-luvun suurvallaksi.

Kirjoittaja Eero Suoranta

KIINAN KANSANTASAVALLAN HISTORIA on suomalaisen Kiina-tutkimuksen merkkitapaus. Turun yliopiston tutkijat **Lauri Paltemaa** ja **Juha A. Vuori** ovat kirjoittaneet ensimmäisen suomenkielisen yleisesityksen Kiinasta kattaen vuodet 1949–2009.

Tekijöiden mukaan heidän tarkoituksenaan oli tuottaa uutta opetusmateriaalia yliopistoihin sekä yleistajuinen teos niille, jotka haluavat ymmärtää Kiinan muutosta. Tuloksena on 500-sivuinen tiiliskivi, todellinen kansantasavallan historian suuri kertomus.

Kirjan painopiste on keskushallinnossa ja puoluejohdossa, tekijöiden sanoin ”vanhojen miesten eliittipolitiikassa”. Tutuiksi tulevat paitsi suuret johtajat **Mao Zedong** ja **Deng Xiaoping**, myös sellaiset kommunistisen puolueen vähemmän muistelemat herrat kuin **Hua Guofeng**, **Hu Yaobang** ja **Zhao Ziyang**.

Naisista näkyvimmin on esillä **Jiang Qing**, Maon neljäs vaimo ja tukija. Johtajakeskeys on ymmärrettävää yleiskuvaan pyrkivässä teoksessa, mutta se kannattaa tiedostaa kirjaan tarttuessa.

TEOS MENEÉ NOPEASTI asiaan. Aika Kiinan tasavallan perustamisesta vuonna 1912 kommunistiseen vallankumoukseen käydään läpi johdannossa ja Kiinan keisarilliseen aikaan viitataan vain silloin, kun se jonkin tapahtuman tai lausahduksen selittämiseksi on välttämätöntä.

Kirjan alkupisteenä toimiikin kansantasavallan perustaminen ensimmäinen lokakuuta 1949 sekä Maon saman vuoden syyskuussa pitämä puhe, jossa hän julisti Kiinan nousseen jaloilleen. Keskeinen kysymys kirjassa onkin, missä mielessä ja milloin tämä julistus alkoi todellisuudessa pitää paikkaansa.

Maon vuoteen 1976 kestäneen valtakauden tulkinnat riippuvat pitkälti siitä, millainen on tulkitsijan näkemys ”suuresta ruorimiehestä”. Vuori ja Paltemaa arvioivat Maon ajan tuoneen

mukanaan joitain tavallisia kiinalaisia hyödyttäneitä uudistuksia, kuten parannuksia kansanterveydessä ja koulutuksessa.

Koko aikaa kuitenkin leimasivat jaettu köyhyys ja jopa nälänhädät, epäonnistuneet taloudelliset kokeilut sekä poliittinen vaino. Suuren harppauksen sekä kulttuurivallankumouksen aiheuttamat tuhot selittävät pitkälti sekä Kiinan nousun lykkääntymistä että puolueen uudistajien halua luopua Maon politiikasta tämän kuoleman jälkeen.

Tästä huolimatta jotkin maolaisen ajan piirteet vaikuttavat edelleen nyky-Kiinassa, erityisesti sen poliittisessa järjestelmässä. Yksi-puoluevalta ei ole kadonnut mihinkään ja esimerkiksi kansalaisten liikkumista säätelemään luotu hukou- eli asuinpaikkarekisterijärjestelmä vaikeuttaa nykyään yli sadan miljoonan siirtotyöläisen pääsyä julkisten palveluiden pariin.

KUVATAKSEEN MAON AJAN ja nykypäivän Kiinan eroja tekijät hyödyntävät **Václav Havelin** erottelua totalitarismin ja jälkitotalitarismin välillä. Ensimmäisessä puolue ja sen lähes täysin korvaama valtio pyrkii hallitsemaan kaikkia yhteiskunnan puolia oman ideologiansa pohjalta.

Tavoitteena on lain tai kansalaisten mielipiteen rajoittamatta muokata koko yhteiskunta ideologiaa vastaavaksi. Maon kohdalla tämä muotoiltiin ajatukseksi kommunistisen vallankumouksen jatkamisesta.

Jälkitotalitarismissa sen sijaan ideologiaa käytetään kyllä yksipuoluevallan oikeuttamiseen, mutta se ei enää ohjaa vallankäyttäjää. Puoluevaltio käyttää totalitarismin keinoja lähinnä turvaamaan oman valta-asemansa ja sallii entistä laajemman kansalaisyhteiskunnan syntymisen. Samalla puolueen kyky ohjata yhteiskunnan muutoksia heikkenee, mikä voi lopulta vaarantaa sen valta-aseman.

Maon ajan jälkeen Kiinan kommunistinen puolue on siis käytännössä menettänyt uskonsa omaan ideologiaansa ja pitää kiinni vallasta sen

itsensä takia. Kiina ei kuitenkaan näytä selkeitä merkkejä siitä, että kommunistisen puolueen valta olisi horjumassa.

Vuoren ja Paltemaan mukaan juuri jälki-totalitaristisen linjan onnistuminen on yksi tärkeimmistä puolueen selviämisen syistä. Samalla se mahdollisti talouden vapauttamisen ja Kiinan vaurastumisen.

Teos tekee kuitenkin selväksi, että Kiina ei ole noussut ongelmitta Maon ajan jälkeenkään. Deng Xiaopingin käynnistämät talousuudistukset loivat epävakautta, joka yhdessä poliittisten uudistusten puutteen kanssa johti mielenosoituksiin Tiananmenin aukiolla vuonna 1989.

Puolue päätti hallinnastaan karanteenin tilanteen väkivalloin, mutta vastaavanlaisen kehityksen estäminen ohjaa edelleen sen politiikkaa. Turvana tyytymättömyyden räjähtämistä vastaan puolueella on ollut kaksi asetta, elintason kasvu sekä isänmaallisuuden korostaminen koulutuksessa ja propagandassa.

Vuoden 1989 jälkeen maolaisuudesta luopumisen jättämää ideologista tyhjiötä on paikattu nationalismilla, joka näkyy kiinalaisten suhtautumisessa niin muihin maihin kuin omaan menneisyyteensäkin. Viimeaikainen esimerkki tästä on ollut saarikiista Japanin kanssa.

VIIIME LOKAKUUSSA HELSINGIN yliopistolla pitämällään luennolla Lauri Paltemaa kuvasi Kiinan lähihistorian tutkimiseen liittyviä kysymyksiä. Yksi niistä on se, missä määrin voidaan luottaa kiinalaisten omaan tutkimustietoon.

Kiinan historiasta puhuttaessa ”virallinen tulkinta” ei ole mikään kielikuva, vaan kommunistisen puolueen keskuskomitea todellakin tekee päätöksiä siitä, miten historiaa tulee tulkita. Ne taas velvoittavat tutkijoita aina käytettyä sanastoa myöten – esimerkiksi viimeisimmässä päätöksessä linjattiin, että vuoden 1989 tapahtumissa oli kyse ”vakavasta epäjärjestyksestä”.

Virallista linjaa haastavat niin läntiset, taiwanilaiset kuin Kiinan ulkopuolella julkaisevat kiinalaiset tutkijatkin, joilla on myös

omat erimielisyytensä. Paltemaan ja Vuoren linjana on pääosin pyrkiä muodostamaan näistä yhtenäinen tulkinta, mutta he myös täyttävät lähdeviitteet eriävillä mielipiteillä ja vaihtoehtoisilla näkemyksillä.

Toinen ongelma on tutkimustiedon vähentyminen nykyaikaa lähestyttäessä. Joitain asioita, kuten suuren harppauksen tarkkaa uhrimäärää, tuskin saadaan koskaan selville. Toisia taas ei voida kunnolla arvioida ennen kuin kaikki tarpeelliset seikat ovat tiedossa.

Voi vain arvella, haastaako joku myöhemmin paljastuva tieto esimerkiksi Paltemaan ja Vuoren suhteellisen positiivisen arvion viime vuonna johdosta väistyneen **Hu Jintaon** politiikasta, jota he jopa kutsuvat ”hyvinvointivaltioprojektiksi kiinalaisin erityispiirtein”.

KIINAN KANSANTASAVALLAN HISTORIA ON hyvä johdatus aiheeseensa, ja sitä voi suositella sekä yliopistoihin että laajemmalle yleisölle. Sille on varmasti myös tilausta, sillä nyky-Kiinaa ei voi ymmärtää tuntematta sen menneisyyttä.

Entäpä tulevaisuus? Sen suhteen tekijät esittävät vain kysymyksiä, todennäköisesti viisaasti. Paltemaa ja Vuori muistuttavat, että Deng Xiaopingin aloittamat uudistukset ovat edelleen kesken, eivätkä niiden lopulliset tulokset ole vielä selvillä.

Maolainen jatkuvan vallankumouksen projekti taas on loppunut, mutta sen jäljet ovat yhä näkyvissä – kuinka kauan, sitä tuskin kukaan tietää.

Kansantasavallan kertomus on ollut historiassa ainutlaatuinen, ja vaikka tuntisikin maan menneisyyden, sen tulevaisuutta ei ole helppo ennustaa.

Juuri tällä hetkellä Kiinan kansantasavallan historian tärkein opetus onkin ehkä se, että Kiinan nousu ei ollut vääjäämättömyys, vaan tietynlaisen politiikan seuraamisen tulos. Siitä riippuu myös, kuka Kiinaa tulee tulevaisuudessa johtamaan. **Y**

MAAHANMUUTTO LÄPIVALAISUSSA

PÄÄTTÄJIEN käsikirjasto ja oppimateriaalikeskus on saanut uuden teoksen ”pakko lukea” -osastolle. *Muuttajat*-kirjan artikkelit käsittelevät niin kotouttamisen onnistumista ja epäonnistumista, perheiden elämää ja asumisolosuhteita, koulutuksen ja kielen opetuksen järjestämisen vaikeuksia kuin osallisuuttakin.

Maailmanlaajuisesti muuttoliikkeiden historia alkaa noin 200 000 vuotta sitten, jolloin nykyihmisen esi-isät lähtivät liikkeelle Itä-Afrikasta ja syrjäyttivät muut ihmislajit. Ihmiskunnan toinen muuttoaalto ajoittuu jääkauden päättymiseen, jolloin Pohjois-Euroopan asutus alkoi.

Erilaiset yhteiskunnalliset muutokset, kuten orjuuden lakauttaminen niin Yhdysvalloissa kuin myös Venäjällä 1800-luvun loppupuolella, samoin kuin siirtomaavallan purkautuminen, ovat aikaansaaneet liikkeelle lähtemistä. Kaikki muuttoliikkeet yhdistyvät valtaviiin kehityksen ja kulttuurisen kukoistuksen loikkiin.

Tänä päivänä Yhdysvallat ottaa vastaan määrällisesti eniten maahanmuuttajia Saksan, Saudi-Arabian ja Kanadan ja Venäjän ohella, viimeinen entisen Neuvostoliiton hajoamisen vuoksi. Piskuin Qatar ottaa vastaan suhteellisesti eniten

Tuomas Martikainen,
Pasi Saukkonen ja Minna
Säävälä (toim.)
**MUUTTAJAT. KANSAIN-
VÄLINEN MUUTTOLIIKE
JA SUOMALAINEN
YHTEISKUNTA.**
Gaudeamus 2013
376 s.

maahanmuuttajia.

Muuttajissa Matti Sarvimäki pohtii artikkelissaan muuttoliikkeitä, työmarkkinoita ja julkista taloutta. Monet kustannusvaikutukset ovat tietenkin riippuvaisia oletuksista. Mutta Sarvimäki viittaa muutamaa mielenkiintoiseen tutkimukseen: esimerkiksi, kun kuubalaisia tuli **Fidel Castron** muuttovapauspäätöksellä Floridaan, eivät floridalaisien työllisyys tai palkat heikentyneet voimakkaasta muutosta huolimatta.

Uskomme siihen, että maahanmuuttajat vievät meiltä työn ja toimeentulon, mutta se ei perustu tutkimustietoon. Sitä vastoin maahanmuutolla on taloutta virkistäviä vaikutuksia.

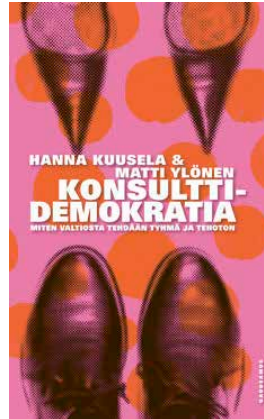
Kirjan artikkelien keskeinen viesti on, että monien maahan-

muutosta seuraavien arkisen elämän ongelmien oikeanlaiseen ymmärrykseen tarvitaan ajattelutavan muutosta: maahanmuuttajille on annettava heille kuuluva asianosaisuuden ja asiantuntemuksen ääni. **Y**

Arja Alho

**PISKUINEN
QATAR OTTAA
VASTAAN
SUHTEELLISESTI
ENITEN MAAHAN-
MUUTTAJIA.**

Hanna Kuusela &
Matti Ylönen
**KONSULTTIDEMOKRATIA:
KUINKA VALTIOSTA
TEHDÄÄN TYHMÄ
JA TEHOTON**
Gaudeamus 2013
183 s.

Julkinen valta konsulttien armoilla

MITÄ YHTEISTÄ ON Finnairin johdon bonuksilla, VR:n epäonnistuneella lippu-uudistuksella ja valtion tuottavuusohjelmalla? **Hanna Kuuselan** ja **Matti Ylösen** mukaan se, että ne kaikki liittyvät konsulttien vallan kasvuun suomalaisessa demokratiassa.

Tehostamisen varjolla valtion työntekijöitä on vähennetty ja tietotaidon annettu valua yrityksille, jotka käyttävät hyväkseen sitä, että julkinen sektori ei tiedä, mitä tilaa. *Konsulttidemokratiasa* tehottomuus lisääntyy, kulut kasvavat ja avoimuus katoaa.

Teos sai minut hieromaan silmiäni: luinko väärin vai näinkö Suomen valtiota nykyään johdetaan? Ei riitä, että konsultit korvaavat valtion työntekijät tai myyvät julkiselle sektorille yhä uusia johtamisoppeja, IT-palveluiden monopoleista puhumattakaan.

Lainsäädännön hankaluuksiin takia konsultteja palkataan

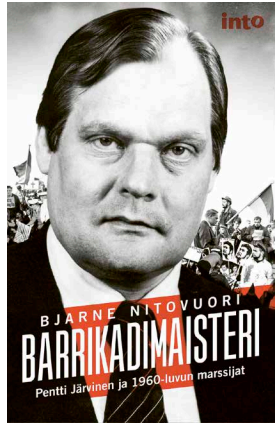
nimittäin myös auttamaan kilpailuttamisessa, jossa työt siirretään konsulteille jo valmiiksi. Lopuksi vielä arviointikonsultti toteaa hankkeen onnistuneeksi ja palkkiokonsultti neuvoo ne porsaanreiät, joiden avulla valtionyrityksen johdolle voidaan myöntää lisää bonuksia.

Kirjan eteen tehty tutkimustyö kattaa kymmeniä haastattelua, kirjallisuutta, raportteja ja asiakirjoja. Perinpohjaisuudestaan huolimatta alle 200-sivuisen kirjan lukee nopeasti, kiitos sujuvan, tieteellistä ja journalistista lähestymistapaa yhdistelevän kirjoitustyylin.

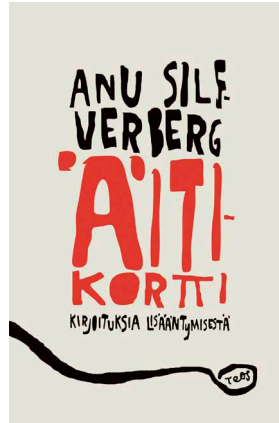
Pieni heikkous on ajoittainen toisto haastateltavien ja tekijöiden tuodessa esille samoja asioita. Tasapainoksi kirjaa kuitenkin elävöittävät suorat lainaukset konsulttifirmojen mainosmateriaaleista ja johtamisoppikirjoista, joiden sanahelinä saa joko nauramaan tai itkemään. **Y**

Eero Suoranta

Bjarne Nitovuori
BARRIKADIMAISTERI
Into 2013,
226 s

Anu Silfverberg
ÄITIKORTTI
Teos 2013
251 s.

Äidiksi ja äitinä

ANU SILFVERBERG kirjoittaa teoksessaan *Äitikortti* vanhemmuudesta sillä tavalla, että se tuntuu todelta. Mediassa ja ainakin minun somekuplassani *Äitikorttia* on ehditty kritisoida erilaisista synneistä, kuten isien unohtamisesta ja ekovanhempien solvaamisesta - kirjaa lukematta.

Kirjan lukemalla voi kuitenkin päätellä, että ennakkoluulot ovat väärässä ja Silfverberg oikeassa, kuten tavallista.

Kirjan takakansi kertoo teoksen olevan utelias, ihmettelevä, ärtynyt ja vähän absurdikin kirja vanhemmuudesta. Kirjassa Silfverberg käy vaiheitaan läpi nuoruuden e-pillereiden tuottamasta kokemuksesta: "voisi olla seksielämä", siihen lyhyeen epätoivon aikaan, kun lasta ei kuulu. Elämänsä kaaren kautta päädytään siihen, millaisia ajatuksia ja pohdintoja elämä vauvan kanssa hänessä tuottaa.

Äitikortti on sillä tavalla yksi-

tyinen ja yksityiskohtainen, että siitä varmasti monet voivat tunnistaa paljon itselleen tuttuja ajatuksia ja tapahtumia.

Ja loppuun täytyy sanoa olenainen *disclaimer*. Minä en ole kenenkään ihmisen äiti tai isä. Jos se tekee mielipiteestäni näissä teemoissa arvottoman, niin lue kirja itse ja tee siitä omat päätelmäsi. Mutta vaikka uskoisitkin minua, tämä on kirja, joka kannattaa lukea. **Y**

Eekku Aromaa

1960-luvun marssijat

KIRJAA, JOKA AVAISI syvällisesti 1960-lukua ja saisi ymmärtämään "60-lukulaisuutta" Suomessa, Euroopassa, Yhdysvalloissa ja laajemminkin OECD-lännessä, ei ole vielä kirjoitettu. **Bjarne Nitovuoren Pentti Järvisen** henkilöön keskittyvä kirja - muistelmateoksen ja historiikin yhdistelmä - on siksikin tervet-

lut yritys valottaa tuota aikaa ja sen tuntoja.

Suomessa 1970-luvun taistolaisuus on ollut niin väkevästi tunteita nostattanut inhokki-ilmiö, että sitä edeltänyttä 1960-luvun radikalismia ei ole osattu mieltää muuna kuin esitaistolaisuutena. Mikään ei voisi olla nurinkurisempi hahmotus.

1960-lukulaisten radikalismien ydintä oli juuri puolen valitsemisesta kieltäytyminen idän ja lännen välisessä ideologioiden sodassa, sitoutumattomuus ja itsenäinen ajattelu. 1960-luvun vanhetessa, kun kritiikki Yhdysvaltoja kohtaan yltyi Vietnamin sodan eskaloituessa, se oli vaikeasti hahmotettava positio, varsinkin näkökulmaan sitoutumattomalle.

Tätä lukuohjeksi suositellen yhdyin **Erkki Tuomiojaan** kirjan takakannessa: "Ajatuksia herättävä ajankuva sellaisellekin lukijalle, joka on itse elänyt kirjan kuvaamissa vaiheissa mukana." **Y**

Kalevi Suomela

1.

Atoms for peace

AMOK

XL Recordings 2013

Vihdoin bändi, jonka hilpeä nimi sopii Ytimeen kuin Suomi Natoon. Kyseessä on levyllisen verran jatsirytmijä, Radioheadista tuttua säksätystä, surinaa, mourintaa, miellyttäviä syntetisaattorin viemisiä sointukulkuja. Kuulasta tunnelmaa alleviivaa **Thom Yorcken** hyvin eleetön laulu. Loistavaa musiikkia luoneen Yorcken bändikavereina on mukana vanhoja tekijöitä. Lupaavista spekseistä huolimatta tämä on vähän tylsää, keskittyminen uhkaa usein herpaantua ja levy voi jäädä helposti taustamusiikiksi. Suositellaan kuuntelemaan pimeässä hyvillä kuulokkeilla. **Y**

2.

J. Karjalainen

ET OLE YKSIN

Warner Music 2013

Jotain perin tuttua ja turvallista tässä on, mutta ei jälkeäkään kaavoihin kangistumisesta. Levyn aloittava ja täysin aiheesta hitiksi noussut *Mennyt mies* asettaa riman korkealle seuraaville biiseille, ja yksi kerrallaan rima ylitetään. Korvaamaton osa levyä ovat musikit **Gröhn**, **Haavisto**, **Lankinen** ja **Nyman**, jotka saumattomasti soittavat yhteen. Kun kauniin musiikin kruunaavat hienot sanoitukset, ei ole ihme, että tekee mieli laulaa mukana. Voin todeta klassikon syntyneen, tapana ei nimittäin ole julkaista kahtatoista täysosumaa samalla levyllä. **Y**

Nikkes plätär

Musiikin suurlukuttaja **Niklas Piiparinen** jakaa Ytimen lukijoiden kanssa valikoituja ajatuksiaan äänistä, joihin harrastuksensa parissa törmää.

3.

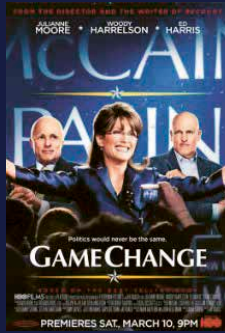
Martti Servo & Napander

SHOWTIME!

Universal Music 2013

Martti Servo & Napander on loistavassa vedossa. *Showtime!* kipuaa yhtyeen tuotannon parhaimmista. Kesähitiksi löytyy reggae *Kesä alkaa Kelasta*, jossa muusikon liksanpuutteeseen tulee avuksi Kelan ylimaallisen upea palvelu. Lisäksi paketista löytyy oodi koripallolle sekä hannukarpomainen pienen ihmisen puolelle menevä eetos. Servon sanoituksista piirtyy kuva nyky-yhteiskunnan synkistä ja aurinkoisista puolista. Kaikki aiheet saavat arvokkaan käsittelyn, vaikka kieli alinomaa löytyykin poskelta. Sävellykset ovat tuttua vanhan (tässä tapauksessa hyvin toimivan) kierrätystä. **Y**

**KUN KAUNIIN
MUSIIKIN
KRUUNAAVAT
HIENOT
SANOITUKSET,
EI OLE IHME,
ETTÄ TEKEE
MIELI LAULAA
MUKANA.**

GAME CHANGE (2012)

- Ohjaus: Jay Roach
- Käsikirjoitus: Danny Strong
- Kuvaus: Jim Denault
- Rooleissa: Julianne Moore, Woody Harrelson, Ed Harris

TEETÄ SARAH PALININ KANSSA

GAME CHANGE -ELOKUVA ei ole fiktiota, mutta ei liioin faktaaakaan. Se on elokuva amerikkalaisesta perheenäidistä ja urheilutoimittajasta, joka nousee Yhdysvaltojen varapresidenttiehdokkaaksi vuoden 2008 vaaleissa. Amerikkalaisessa unelmassa kaikki on mahdollista.

Sarah Palin on entinen Miss Alaska ja pitkäaikainen Kansallisen kivääriyhdistyksen jäsen (NRA). Palin vastustaa aborttia ja kannattaa kuolemantuomiota. Ihan pystymetsästä hän ei **Joe Bidenin**, jota Palin kutsuu O'Bideniksi ankarasta harjoittelusta huolimatta, vastaehdokkaaksi noussut. Palin valittiin ensimmäisenä naisena, ja myös nuorimpana, Alaskan kuvernööriksi vuonna 2006. Hän luopui kuvernöörin tehtävistä vuonna 2009 ja julkaisi kirjan vaalikampanjastaan. Kirjalla hänen väitetään ansainneen 12 miljoonaa dollaria.

Vaikka Palin on edelleen suosittu konservatiivisessa Teapartyliikkeessä, vaikuttaa siltä, että hänen poliittinen uransa on ohi. Palinista on kuitenkin tullut ehtymättömien vitsien kohde. Viimeisin, jonka kuulin, oli hänen vaatimuksensa miehittää Tšekkoslovakia koston Bostonin

pommi-iskusta. Palin nimittäin ei koskaan ymmärtänyt Etelä- ja Pohjois-Korean eroa saati sitten Tšekkoslovakian ja Tšetšenian.

Sarah Palinin nousu politiikan huipulle perustui hänen mutkatomaan tapaansa olla ihmisten kanssa. Hänen puhelahjansa ovat kiistattomat, kuten myös halunsa kosiskella suosiota vetoamalla ihmisten ennakkoluuloihin ja pelkoihin.

Obamasta oli helppo tehdä ei-amerikkalainen kaappimuslimi. Elokuvan mukaan tämä repi republikaanista puoluetta, jonka keskilinjaa Palinin äärimielipiteet kauhistuttivat. Näin myös lopulta Obaman vastaehdokasta senaattori **John McCainia**.

Politiikasta kiinnostuneelle **Jay Roachin** käsikirjoitus on pelkkää ilottelua. Järkyttävää on, että Palinin ja miksei **Ronald Reaganin** kaltaiset poliitikot voivat päästä pitkälle olemalla uskottavia roolissa, jonka he ovat oppineet, mutta eivät sisäistäneet.

Hollywoodin huttutuotannossa *Game Change* on virkistävä poikkeus kantaaottavuudessaan, joskin Palin itse tekee sen helpoksi. Elokuvassa **Julianne Moore** on erinomainen Sarah. **Y**

Arja Alho

NILS TORVALDS

Kirjoittaja on
europarlamentaarikko
ja toimittaja.

POLITIikka SÄÄSTÖKURIN AIKAKAUDELLA

OLEN VIIME viikkoina kantanut mukanani kahta kirjaa. Toinen on **Wolfgang Streeckin** *Gekaufte Zeit. Die vertagte Krise des demokratischen Kapitalismus*, suomeksi suunnilleen näin: Ostettu aika. Demokraattisen kapitalismin umpeutunut kriisi. Toinen on **Armin Schäferin** ja **Streeckin toimittama** *Politics in the Age of Austerity*.

Molemmat kirjat käsittelevät armottomalla tavalla politiikan ja talouden nykyisiä ehtoja. En ota vielä kantaa siihen, ovatko nämä tutkijat jotakuinkin oikeassa vai ovatko he hakoteillä. Yritän pelkästään sulattaa heidän viestejään. Jo siinä on ihan riittävästi tekemistä.

Streeck aloittaa teemalla, joka on meille tuttu. Sodanjälkeinen kasvukausi – kapitalismin kultainen aika – perustui valtiojohdon, työnantajien ja ammattiyhdistysliikkeen linnarauhaan. Sitä tukivat enemmän tai vähemmän innostuneesti eurooppalaiset maltilliset konservatiivipuolueet ja eurooppalainen sosiaalidemokratia.

Taustalla olivat 1920- ja 1930-lukujen yhteiskunnalliset epäonnistumiset ja niistä syntynyt maailmansota. Suomessa tätä hädän edessä

Ainoa tapa
selviytyä
on luopua
opportunistisista
lupauksista
ja rehellisesti
todeta, että rahat
ovat lopussa ja
eväät syöty.

syntynyttä yhteisymmärrystä kuvastaa hyvin sekä ”tammikuun kihlaus” että kokoomuksen ja SDP:n aseveliakseli. Välillä akseli näytti murenevan, mutta se johtui ennen kaikkea ay-liikkeen sisäisestä kilpailutilanteesta.

Mielenkiintoista – ja hivenen yleisestä eurooppalaisesta mallista poikkeavaa – oli, että tämä tapahtui **Urho Kekkosen** ja maalaisliiton johdolla. Aseveliakseli sopi ulkopoliittisista syistä huonosti kylmän sodan puristuksessa toimivalle Suomelle.

KAUDEN ALUSSA politiikassa oli mahdollista tehdä valintoja, mikä kuvastuu tutkijoiden käyttämässä käsitteessä fiskaalinen demokratia. Silloisessa fiskaalisessa demokratiassa parlamentilla oli käytettävissään vaihtoehtoja, koska vain noin 60 prosenttia budjetista oli sidottu edellisten vuosien ja vuosikymmenten päätöksillä.

Oli siis mahdollista raivata yhteiskunnallisella toiminnalla tilaa erilaisille ideologisille tavoitteille. Poliittiset vaihtoehdot synnyttivät näin demokratian toteuttamisen kannalta välttämättömän toimintakentän.

Talouspolitiikan johtotähtenä oli tietenkin **John Maynard Keynes**. Suhdanteiden heiketessä hallitukset harjoittivat ekstensiivistä politiikkaa ja rahoittivat alijäämäisiä budjettejaan lainoilla tai setelipainokoneella. Inflaatio söi lainoja ja hyvinä aikoina oli mahdollista toteuttaa ylijäämäbudjetteja.

Tässä lintukotomaailmassa oli myös mahdollista toteuttaa työväenliikkeen hellimiä taloudellisen tasa-arvon projekteja. Niihin kuului koulutus, eläkejärjestelmät ja työttömyysvakuutus.

Sitten järjestelmä pysähtyi. Se pysähtyi ensimmäiseen öljykriisiin, joka paljasti että politiikan ikuinen opportunisti oli houkuttellut lupamaan enemmän kuin oli mahdollista toteuttaa. Päätökset sisälsivät kustannuksia, jotka tulisivat maksuun vasta paljon myöhemmin ja joista ei juuri juhlapäätöksen hetkellä tarvinnut kantaa huolta – tai vastuuta.

Vanhan fiskaalisen demokratian väljät raamit olivat supistumassa pakkopaidaksi, jossa edellisten parlamenttien päätökset määräisivät yhä suuremman osan budjetista. Siitä seurasi myös, että ideologinen kenttä supistui.

Tästä alkaa lainattu aika.

MANCUR OLSON oli vähän aikaisemmin kirjoittanut teoksen *The Logic of Collective Action*, jossa kyseenalaistettiin linnanrauhan lähtökohtia. Hänen kirjansa *The Rise and Decline of Nations. Economic Growth, Stagflation, and Social Rigidities* puolestaan ilmestyi 1982. Turhautuneena ikuiseen sopimiseen ja tulopoliittikkaan markkinakapitalismi oli tekemässä paluuta politiikan kentille.

Mutta jotain oli opittu menneiden vuosikymmenten erehdyksistä. Luokkaristiriitoja ei voitu kärjistää, koska konservatiiviset puolueet tarvitsivat joukkokannatuksensa, ja siihen rooliin kävi ainoastaan kohtalaisen hyvin toimeentuleva keskiluokka. Eliittipuolueiden aika oli ollut jo kauan sitten ohi.

Mutta ainoa tapa naamioida politiikan kaventuvat valintamahdollisuudet oli elää velaksi. Sitä olemme nyt tehneet kohta 40 vuotta. Fiskaaliset vaihtoehdot ovat melkein nollassa. Hallitusvaltaan nousevat puolueet pääsevät pääasiassa vain jakamaan jo kerran jaettua – ja vähän toisella tavalla. Muuttuvuuden illuusion ylläpitämiseksi esille nostetaan suuria vaatimuksia, joiden toteuttaminen vaatii vuosikymmeniä.

Ainoa tapa selviytyä on luopua opportunistisista lupauksista ja rehellisesti todeta, että rahat ovat lopussa ja eväät syöty. Mutta miten ulos kriisistä?

Säästökuri syö kannatusta ja levittää epäuskoa. Sisäinen devalvaatio on pelkästään teknokraattisen kaunis nimi erittäin häijylle palkkojen polkemiselle. Tämä palkkakuri alkaa Etelä-Euroopan kriisimaissa, mutta muuttuu Euroopan työmarkkinoiden rakenteelliseksi osaksi.

Sitten mietimme, miten me tähän päädyimme. **Y**

WELAT NEHRI I & MAJID HAKKI

Kirjoittajat ovat Suomessa asuvia aktiivisia kurdivaikuttajia.

KURDIEN JOUKKOTUHONTA TUNNUSTETTAVA

IRAK ON ARABIMAA. Kurdit ovat vieraita maassamme, mutta Irakin vieraanvaraisuudellakin on rajansa.” Näin todettiin yksipuolisesti **Saddam Husseinin** panarabilaisuuden nimeen vannovan Baathin puoluekokouksessa 1970-luvulla.

Saddam tovereineen oli nopeasti unohtanut Irakin syntyhistorian: maa oli itsenäistynyt 50 vuotta aiemmin ensimmäisen maailmansodan ja suurvaltojen mielivaltaisen politiikan myllerryksessä. Uusia rajoja piirrettäessä oli tyystin unohdettu alueen alkuperäiskansat ja vähemmistöt.

Baath pyrki Saddamın johdolla asteittaiseen kurdien hävittämiseen Irakista. Vuonna 1974 aloitettiin öljyrikkaan kurdikaupungin Kirkukin ja sen ympäristön arabisointi pakotamalla kurdeja pois koti-kaupungistaan ja tuomalla tilalle arabeja etelästä.

Maaliskuussa 1987 Saddamin serkku **Ali Hassan al-Majid** nimitettiin Baath-puoleen Pohjois-Irakin osaston pääsihteeriksi. Vuotta myöhemmin Irak käytti kemiallisia aseita Halabjan kurdikaupungissa. Pommitusten seurauksena yli viisi tuhatta ihmistä sai välittömästi surmansa ja tuhannet haavoittuivat.

Kansanmurhan
tunnustus
olisi merkittävä
apu hirmu-
tekojen uhreille,
heidän omai-
silleen ja koko
kurdikansalle.

Halabjan kaasuiskuista kemikaali-Alina tunnetuksi tullut al-Majid oli päättänyt tehdä kurdikysymyksestä lopun. Kaasuisku oli lopulta vain pieni osa hänen Anfaliksi nimittämänsä operaatiota, joka toteutettiin 23.2.–6.9.1988.

Anfal-operaatiossa pidätettiin ja tapettiin ihmisiä sekä tuhottiin kyliä järjestelmällisesti. Al-Majidin käskystä kaikki 15–70-vuotiaat miespuoliset vangit oli hävitettävä. Vankeja kerättiin riveiksi tai sidottiin toisiinsa ammuttaviksi ja välillä haudattiin elävältä. Tuhannet lapset, naiset ja vanhuksat menehtyivät vankiloiden poikkeuksellisen vaikeisiin oloihin tai pakomatkojen aikana.

Anfal-operaation aikana yli 182 000 kurdia sai surmansa tai haavoittui, ja yli 4000 kylää tuhottiin.

Kansanmurhan politiikka jatkui eri muodoissaan vuoteen 1991 saakka, jolloin Persianlahden sodan seurauksena kurdit saivat *de facto* autonomian.

Tämän vuoden huhtikuussa Suomessa asuvat kurdit ja heidän suomalaiset ystävänsä 29 järjestön nimissä jättivät vetoomuksen Suomen eduskunnalle Anfal-operaation ja Halabjan kaasupommitusten tunnustamisesta kansanmurhaksi.

SUOMI ON ratifoinut YK:n yleiskokouksen vuonna 1948 hyväksymän joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemistä ja rankaisemista koskevan yleissopimuksen.

Sopimuksen toisen artiklan mukaan joukkotuhonnalla tarkoitetaan tekoja, jotka tähtäävät jonkin kansallisen, etnisen, rodullisen tai uskonnollisen ryhmän hävittämiseen joko kokonaan tai osittain.

Joulukuussa 2005 Haagin kansainvälinen

tuomioistuin tuomitsi 1980-luvulla tapahtuneet kurdien joukkomurhat Irakissa kansanmurhaksi. Sitten Euroopan maista muun muassa Ruotsi, Englanti ja Norja ovat ottaneet ensimmäiset askeleet kurdien kansanmurhan tunnustamiseksi.

Suomen rikoslaissa kansanmurha tunnetaan joukkotuhontana. Rikoslain mukaan joukkotuhonnasta on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi vuodeksi tai korkeintaan elinkaudeksi. Suomen historian ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa tuomio joukkotuhonnasta langetettiin elinkautisena vankeusrangaistuksena ruandalais miehelle 1990-luvun tapahtuneesta tutsien kansanmurhasta.

Kurdit ovat vapautuneet Saddam Husseinin hirmuhallinnon kahleista ja Kurdistanin itsehallintoalueella on otettu suuria askeleita, vaikkakin öljykaupunki Kirkukin kohtalo ja monet muutkin kysymykset ovat toistaiseksi vailla ratkaisua. Tästä kaikesta huolimatta sorron ajan tapahtumat elävät kansan kollektiivisessa muistissa.

MIELESTÄMME SUOMELLA on kaikki edellytykset tunnustaa Saddam Husseinin hallinnon 1980-luvulla toteuttamat rikokset ihmisyyttä vastaan kansanmurhaksi. Kansanmurhan tunnustus olisi merkittävä apu hirmutekojen uhreille, heidän omaisilleen ja koko kurdikansalle.

Tunnustus vahvistaisi Suomen pyrkimyksiä edistää demokratiaa globaalisti ja olisi vahva viesti kansainväliselle yhteisölle ihmisoikeussopimusten sitovuudesta. **Y**

PALA HISTORIAA

Ytimen kirjoittajat ovat puuttuneet ajankohtaisiin aiheisiin aiemminkin.

Armoitettu Italia

EUROVAALIT kirjoittivat **Marja Härmänmaan** kirjoittamaan artikkelin Italiasta, joka julkaistiin Ytimessä 4/1999 otsikolla *Saappaan jäljet*. Härmänmaa kirjoittaa:

”Siinä, missä yksi kolmasosa vaivautui helteisessä kesä-Suomessa vaaliurnille nimeämään europarlamentaarikkoja, on suhdeluku Italiassa täysin päinvastainen. Yhdessä Luxemburgin kanssa äänestysinnokkuus eurovaaleissa on saapasmaassa unionin korkein, ja huolimatta siis siitä, että aurinko epäilemättä porotti myös eteläisessä Euroopassa, noin 70 prosenttia äänioikeutetuista italialaisista suoritti eurokansalaisen velvollisuutensa.”

Härmänmaa ottaa kantaa myös italialaisten itsetietoiseen olemukseen eurovaltioiden joukossa toteamalla, että ”Siinä missä me mallioppilaina kiirehdimme oikomaan diarektiivien mukaan liian käyriä kurkkujamme, jotta varmasti noudattaisimme kaikkia säädöksiä ja pykälää, jotta ansaitisimme paikkamme auringossa (lue unionissa), Italialla ei muulle Euroopalle ole osoittaa muuta, kuin vaateita. Sisä- ja ulkopoliittiset kysymykset, siinä vaiheessa, kun niistä tulee ongelmia, eivät ole enää Italian oma asia, vaan koko unionin huolenaihe.” **Y**

Veroparatiiseissa pötkötetty pitkään

VEROPARATIISIT puhuttivat jo vuonna 1998. **Heikki Hiilamo** kirjoittaa Ytimessä 3/1998 otsikolla *Asianajajat pönkittävät veroparatiiseja*. Jutussa kerrotaan, että Suomessa on kamppailtu jo pitkään veroparatiiseja vastaan, mutta ongelmia tuottavat tiukka pankkisalaisuus ja haluttomuus

solmia verosopimuksia.

Hiilamon mukaan vuonna 1998 veroparatiiseissa arvioitiin olevan varoja 125 kertaa Suomen valtion vuosibudjetin verran. Hän kertoo myös, että vuonna 1995 astui Suomessa voimaan laki ulkomaisten välyhtiöiden osakkaiden verotuksesta. Lain mukaan suomalaisen hallitsemien veroparatiisiyhtiön tuloa verotetaan, kuten suomalaisen tulon. Laki ei ole kuitenkaan estänyt veroparatiisien käyttöä Suomessa. **Y**

LEHTI SINULLE, JOLLE
VÄKIVALLATTOMUUS JA VASTUU
MAAILMASTA OVAT INTOHIMO.

YDIN

UUSI KÄTEVÄ KOKO!
ENTISTÄ MUHKEAMPI KOKEMUS!
VANHA HINTA!

Decent Work

KUNNON TYÖ – IHMISARVOINEN TYÖ.

Ihmisarvoisen työn ja elämiseen riittävän palkan puolesta.
Kaikkialla maailmassa. **LIITY KANNATUSJÄSENEKSI!**

www.sask.fi

sask